

Täysistunto

Torstai 11.11.2021 klo 16.00—20.16

Täysistunto alkoi klo 16.00. Täysistunto päättyi klo 20.16.

Puhetta johtivat toinen varapuhemies Juho Eerola (16.00—17.59) ja ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne (17.59—20.16).

1. Nimenhuuto

Nimenhuutoraportti Liite 1A

Toimitettiin nimenhuuto.

2. Suullinen kyselytunti

Vastaamassa olivat seuraavat ministerit
pääministeri Sanna Marin
valtiovarainministeri Annika Saarikko
ulkoministeri Pekka Haavisto
oikeusministeri Anna-Maja Henriksson
työministeri Tuula Haatainen
elinkeinoministeri Mika Lintilä
maa- ja metsätalousministeri Jari Leppä
kuntaministeri Sirpa Paatero
puolustusministeri Antti Kaikkonen
pohjoismaisen yhteistyön ja tasa-arvon ministeri Thomas Blomqvist
eurooppa- ja omistajaohjausministeri Tytti Tuppurainen
sisäministeri Maria Ohisalo
sosiaali- ja terveysministeri Hanna Sarkkinen

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Päiväjärjestyksen 2. asiana on suullinen kyselytunti.

Pyydän paikalla olevia ministereitä siirtymään ministeriaitioon. Edelleen pyydän niitä edustajia, jotka haluavat esittää kysymyksen näille paikalla oleville ministereille, ilmoittautumaan painamalla P-painiketta ja nousemalla seisomaan.

Ministereille esitettiin seuraavat kysymykset:

2.1. Suullinen kysymys rajaturvallisuudesta (Mauri Peltokangas ps)

Suullinen kysymys SKT 195/2021 vp

Pöytäkirja PTK 132/2021 vp

Suullinen kyselytunti

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Peltokangas.

Keskustelu

16.01 Mauri Peltokangas ps: Arvoisa puhemies! Kun Valko-Venäjä käyttää eräänlaisena sodankäynnin menetelmänä laittomia siirtolaisia Lähi-idästä, on Euroopan rajojen pysyttävä kiinni. Puola ja Liettua ovatkin sulkeneet rajansa tällaiselta vaikuttamiskeinolta, ja meidän tulee seistä näiden maiden tukena.

Sisäministeri Ohisalon puheista kuitenkin huomaa, että mikäli vastaava siirtolaismäärä tulisi rajoillemme ja pyrkisi tunkeutumaan maahan, täällä edelleen otettaisiin heidät ja heidän turvapaikkahakemuksensa vastaan, vaikka kyseessä olisi vieraan vallan hybridihyökkäys. Tällainen toiminta johtaisi Suomessa yhteiskuntajärjestelmän järkkymiseen. Arvoisa hallitus, miten aiotte suojata Suomen rajat tällaiselta invaasiolta, vai aiotteko antaa kaikille mahdollisuuden saapua maahan, vaikka kyseessä olisi ilmiselvä hybridihyökkäys? [Sanna Antikainen: Hyvä kysymys! Sitten suoria vastauksia, kiitos!]

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja ministeri Ohisalo.

16.02 Sisäministeri Maria Ohisalo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuten on moneen kertaan todettu, tilanne EU-rajoilla Valko-Venäjän osalta, Liettuan, Latvian ja Puolan osalta on erittäin vakava. Tilanne on tuomittu: Valko-Venäjän toiminta on tuomittu moneen kertaan. Siellä käytetään härskisti hyväksi ihmisiä. Voidaan sanoa, että kyse on oikeastaan tällaisesta valtiollisesta ihmissalakuljetuksesta. Tilanne ei ole täysin uusi Euroopan unionin alueella, mutta voidaan sanoa, että siinä on uusia piirteitä, ja Euroopan unionissa ei ole yhtäläisiä toimintatapoja tällaisiin tilanteisiin. Sen takia Suomi on vaatinut muun muassa tällaista hybridityökalupaketin rakentamista, joka pystyisi vastaamaan juuri tällaisiin tilanteisiin entistä paremmin.

Kyse on tietysti siitä, että näissä tilanteissa jokainen maa joutuu tekemään tulkintaa joka kerta erikseen. Emme tiedä aina, mitä siellä taustalla on — tässä tilanteessa tiedämme hyvin, ja nämä maat ovat käännöttäneet ihmisiä rajoilta. Nämä maat ovat myös ottaneet vastaan turvapaikkahakemuksia. Jokainen tilanne täytyy [Puhemies koputtaa] käsitellä erikseen.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Arvoisat edustajat, tähän aihealueeseen oli useampiakin puolue ilmoittanut halukkuutensa kysyä ja ottaa kantaa, niin että käsitellään ne kaikki kerralla. Pyydän nyt niitä edustajia, jotka tästä haluavat ministereiltä kysyä, nousemaan ylös ja painamaan V-painiketta. — Edustaja Purra.

16.03 Riikka Purra ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Euroopan komission lehdistölle vuodetussa asiakirjassa kerrotaan, että Valko-Venäjällä olevien laittomien siirtolaisten pääkohdemaat ovat Suomi ja Saksa. [Perussuomalaisten ryhmästä: Ohoh!] Tässä ei varsinaisesti ole mitään yllättävää; Suomen maahanmuuttopolitiikan houkutustekijät ovat jo eurooppalaisessakin mittakaavassa päivänselvät. [Perussuomalaisten ryhmästä: Kutsuhuuto on kuultu!] Viimeksi muutama viikko sitten perussuomalaiset antoivat hal-

Pöytäkirja PTK 132/2021 vp

litukselle epäluottamusta aikomienne perheenyhdistämisen lievennysten takia, ja tässä ollaan nyt: siirtolaiskriisi uhkaa, ja hallitus ei ilmeisesti kykene tekemään sille yhtään mitään, ei edes vastaamaan ymmärrettävästi meidän kysymyksiimme.

Arvoisa puhemies! Niinpä perussuomalaiset on jälleen pakotettu tekemään välikysymys hallituksen maahanmuuttopolitiikasta. Arvoisa hallitus, olkaa hyvä ja vastatkaa: aioteko te suojella maatamme hybridihyökkäyksiltä vai ette?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja ministeri Ohisalo.

16.04 Sisäministeri Maria Ohisalo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hybriditilanteet, kuten sanottu, ovat uudenlainen painostuksen voimakeinon käyttö, ja esimerkkinä kokoomus on tehnyt kirjallisen kysymyksen asiaan liittyen. Vastausta siihen valmistellaan, ja ajatus on muun muassa se, että kun valmiuslakia uudistetaan — tämä työhän on käynnistynyt jo aikaa sitten — niin sen yhteydessä täytyy katsoa myös, onko näihin hybriditilanteisiin riittävä varautuminen. [Ben Zyskiewicz: Siihen menee vuosia! — Oikealta: Menee liikaa aikaa!] Sen lisäksi totta kai normaaliaikojen lainsäädännössä pitää olla riittävät toimivaltuudet viranomaisilla, ja muun muassa vuosien 2015—2016 kriisin jälkeen rajavartiostoille on lisätty toimivaltuuksia myös tällaisiin hybriditilanteisiin vaikuttamisessa, jotta he voivat toimia nopeasti, mahdollisimman ketterästi myös viranomaisyhteistyössä.

Ehkä haluan painottaa vielä sitä, että vaikka Suomi rakentaisi millaisen muurin rajoillemme, niin lopulta kyse on siitä, mitä tapahtuu diplomatian, ulkopolitiikan saralla, [Puhemies koputtaa] kuinka Euroopan unioni keskustelee kolmansien maiden kanssa, kuinka tässä tilanteessa pysäytetään se ihmisten tänne tuominen.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja nyt on aika pysäyttää.

2.2. Suullinen kysymys turvapaikanhaun rajoittamisesta (Petteri Orpo kok)

Suullinen kysymys SKT 196/2021 vp

Suullinen kyselytunti

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Orpo.

Keskustelu

16.06 Petteri Orpo kok: Arvoisa puhemies! Valko-Venäjän operaatio Puolaa ja Liettuaa vastaan on samalla operaatio koko Euroopan unionia vastaan, ja se on ehdottoman tuomitava ja vastenmielinen.

Arvoisa puhemies! Tämä ei ole hallitus—oppositio-kysymys nyt. Kysymys on myös Suomen turvallisuudesta, meidän kansallisesta turvallisuudesta. Näille rajoille, joilla nämä tilanteet ovat päällä, on vähemmän matkaa kuin täältä Helsingistä vaikka Rovaniemelle, ne maat ovat lähellä, ja tämä ilmiö voi olla meilläkin edessä.

Siksi se ei riitä, kun ulkoministeri Haavisto on todennut, että Suomen rajat saadaan kiinni. Meillä on puutteita meidän lainsäädännössä. Meidän täytyy pystyä tarvittaessa pysäyt-

Pöytäkirja PTK 132/2021 vp

tämään ja keskeyttämään turvapaikkahakemusten vastaanotto. Tätä työkalua ei tällä hetkellä ole, ja koska tämä ei ole hallitus—oppositio-vastakkainasettelukysymys, niin me olemme valmiit tukemaan, jos te pikatahtia tuotte tarvittavat muutokset Suomen lainsäädäntöön, jotta me voimme tällaisessa hybridivaikuttamistilanteessa kansallisen turvallisuuden ollessa uhattuna tehdä toimia ja [Puhemies koputtaa] pysäyttää myös turvapaikkahakemusten vastaanoton. [Puhemies: Ja nyt on aika täynnä!] Nyt tätä mahdollisuutta laissa ei ole.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Pääministeri Marin.

16.07 Pääministeri Sanna Marin (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen täysin samaa mieltä edustaja Orpon kanssa siitä, että tämä Valko-Venäjän toiminta on täysin tuomittavaa. [Petteri Orpo: Hyvä alku!] Ja kyllä, tämä on hyökkäys koko Euroopan unionia kohtaan.

Kiitan myös siitä tuesta, jonka edustaja Orpo esitti. Olen samaa mieltä: tämä ei ole hallitus—oppositio-kysymys. Meidän on syytä katsoa, onko meidän lainsäädännössä korjaamisen tarpeita, mutta haluan myös vakuuttaa sen, että ilman muuta hallitus tällaisessa vastaavassa tilanteessa toimisi ja koko Suomi toimisi. Me emme tällaista toimintaa hyväksy tuolla rajalla, me emme hyväksyisi sitä omilla rajoillamme, [Ben Zyskowicz: Pitää varautua!] ja on tärkeää, että Euroopan unioni on tässä kysymyksessä yhtenäinen ja on näiden maiden tukena. [Ben Zyskowicz: Pitää varautua korjaamalla lakia! Aiotteko tehdä niin?]

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Mykkänen.

16.08 Kai Mykkänen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Näistä vaikeistakin asioista on syytä puhua suoraan. Tässä sisäministeri Ohisalo vihjasi, että kyllä Liettuassa ja Puolassa, Kreikassa, tietyissä tilanteissa on jatkettu turvapaikkahakemusten vastaanottoa silloin, kun se on ollut toisen ulkovallan painostuksen väline työntää turvapaikanhakijoita, ja toisissa tilanteissa se on keskeytetty — ja ilmeisesti te hyväksyitte sen. Tämä on mielenkiintoinen ja tärkeä tieto.

Nyt Suomen kannalta se ydinkysymys on, että silloin, kun valmiuslain muutosprosessi käynnistettiin, kokoomuslaisten selvä johdonmukainen ohjaus on ollut, että täytyy viedä sinne myös mahdollisuus, jossa keskeytetään turvapaikanhaun vastaanotto silloin, kun kyseessä on ilmiselvä ulkovaltojen yritys painostaa Suomea turvapaikanhakijoiden kautta. Onko hallitus nyt valmis viemään lainsäädäntöön tällaisen valtuuden, jolloin me emme ole alttiina painostukselle, jossa näitä poloisia ihmisiä käytetään erittäin epäinhimillisellä tavalla [Puhemies koputtaa] hyväksi?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ministeri Henriksson.

16.09 Oikeusministeri Anna-Maja Henriksson (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitos tästä erittäin tärkeästä ja ajankohtaisesta kysymyksestä.

Niin kuin kaikki edustajat tässä salissa muistavat, niin me olemme edelleen koronakriisissä, ja sen alla olemme myös keskustelleet valmiuslain päivittämisestä. Se on erittäin ajankohtainen hanke, ja oikeusministeriössä on tehty esiselvitys. Tarkoitus on, että me läh-

Pöytäkirja PTK 132/2021 vp

detään koko parlamentin voimalla uudistamaan valmiuslakia, [Välihuutoja perussuomalaisten ryhmästä] ja oikeusministeriössä valmistaudutaan tähän.

Tässä täytyy tietysti sitten muistaa, että tämä on iso ja vaativa hanke. Se vaatii meiltä kaikilta paljon, ja se pitää tehdä huolellisesti ja se pitää tehdä kunnolla. Sen takia se ei ole semmoinen, että me tehdään valmistelu tänään ja saadaan laki ulos ensi viikolla tai ensi vuonna. Se ei ole sellainen hanke. [Välihuuto oikealta] Mutta pääasia on nyt se, että nyt ryhdytään näihin toimenpiteisiin, ja täytyy ymmärtää, että nyt kun käynnistetään valmiuslain kokonaisuudistus [Puhemies koputtaa] tältä osin, niin se on iso asia. Edellinen hallitus ei lähtenyt muuttamaan ja [Puhemies: Ja aika on täyttynyt!] uudistamaan valmiuslakia. [Perussuomalaisten ryhmästä: Eli antaa tulla rajan yli vaan!]

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Seuraava kysymys. — Edustaja Halla-aho.

16.10 Jussi Halla-aho ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ongelma ei ole raja-valvonnan riittämättömyydessä, kuten usein ajatellaan, vaan riittämättömässä lainsäädännössä ja sellaisissa kansainvälisten sopimusten tulkinnoissa, jotka eivät vastaa tämän päivän realiteetteja. Pakolaissopimusten tarkoitus oli tarjota suojaa vainotuille ihmisille, ei mahdollistaa turvapaikka- ja sosiaaliturvashoppailua. Suomen ei pitäisi ottaa vastaan turvapaikkahakemusta yhdeltäkään ihmiseltä, joka saapuu tänne toisesta turvallisesta maasta. On häkellyttävää, että Puola saa muutamassa viikossa säädettyä lain, jonka nojalla voidaan oman yhteiskunnan suojelemiseksi ja tervettä järkeä noudattaen keskeyttää turvapaikanhakuoikeus. Kaksi vuotta sitten Kreikka puolusti Eurooppaa Turkin rajalla, nyt Puola tekee samaa. Miksi tämä on Suomelle mahdotonta? Puolalla, toisin kuin meillä, ei edes ole tässä asiassa kovin voimakasta omaa intressiä, koska eiväthän tulijat Puolaan halua vaan Suomeen. [Puhemies koputtaa] Sitäkin sopii miettiä, miksi näin on.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja miksi näin on? — Ministeri Ohisalo.

16.11 Sisäministeri Maria Ohisalo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä edustaja Halla-aho viittaa turvallisiin maihin. [Hälinää — Puhemies koputtaa] Onko Valko-Venäjä turvallinen maa? [Eduskunnasta: On se näissä asioissa kyllä! — Ei tietenkään!] Tässä kohtaa lienee paikallaan muistuttaa siitä, että Suomi sivistysvaltiona on sitoutunut kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin. [Jussi Halla-aho: Toisin kuin muu EU!] Samaan aikaan, kuten sanottu, me olemme vaatineet ja jo itse asiassa Suomen EU-puheenjohtajuuskaudella olemme nostaneet tämän hybridi-vaikuttamisen aivan kärkiteemoiksemme sisäministeriön hallinnonalalla. [Perussuomalaisten ryhmästä: Ja mitäs se auttoi?] Olemme vaatineet toimenpiteitä siihen, että Euroopan unioni pystyisi yhdenmukaisemmin vastaamaan tällaisiin tilanteisiin, [Perussuomalaisten ryhmästä: Tehkää kansallisia toimenpiteitä! — Jussi Halla-aho: Miten menee omasta mielestä?] että olisi myös se eurooppalainen lainsäädäntökehikko, jolloin yksittäiset jäsenvaltiot eivät joudu ratkaisemaan näitä kysymyksiä joka ikinen kerta eri tavoin. Tietysti sitten tuomioistuimet viime vaiheessa tekevät tulkinnan, onko kansainvälisiä ihmisoikeussopimuksia noudatettu vai ei.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Risikko.

Pöytäkirja PTK 132/2021 vp

16.12 Paula Risikko kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun tuossa, ministeri Ohisalo, kerroitte, että te olette pyytäneet komissiolta tällaista hybridityökalua, niin voitteko hieman kuvailla, koska yleensä, kun joku pyyntö tehdään, niin sinne laitetaan sitten lista, että tätä me nyt tarvittaisiin, niin että mitähän se pitää sisällensä?

Ja sitten toinen asia: kun ajatellaan, että komission liikut on aika hitaita, niin voisiko ajatella, että sellainen hybridityökalu rakennettaisiin nyt nopeasti täällä omassa kotimaassa, kun ottaa huomioon meidän maantieteellisen aseman? Hyvin lähellä meitä on nyt tällä hetkellä hybrdivaikuttaminen, ja on aivan todella vakavasta tilanteesta kysymys. Nyt toivoisin, että nyt oltaisiin topakasti liikkeellä tässä asiassa, että me saataisiin Suomeen se hybridityökalu. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ministeri Ohisalo.

16.13 Sisäministeri Maria Ohisalo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä kysymys menee pitkälti myös puolustusministeriön ja ulkoministeriön tontille, jossa näitä asioita on myös yhdessä mietitty. Tämä ei ole vain sisäministeriön kysymys, ja sen takia olen pitänyt tärkeänä sitä, että EU:n tasolla on muun muassa sisä- ja ulkoministerien yhteisiä keskusteluja käyty tähän maahanmuutto- ja turvapaikkapolitiikkaan liittyen. Ja koska nämä aspektit menevät sekaisin, niin entistä enemmän pitää tiivistää yhteistyötä myös näiden eri raja-aitojen yli. [Perussuomalaisten ryhmästä: Mikä se sisältö oli! — Timo Heinonen: Nyt se sisältö jäi kertomatta!]

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Räsänen.

16.14 Päivi Räsänen kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Sellainen lainmuutos, jolla hybridioperaation tilanteissa mahdollistettaisiin turvapaikan haun keskeytys, olisi myös viesti ihmissalakuljettajille, että nyt ei kannata lähteä näitä ihmisiä tuomaan, ja sen vuoksi tätä myös tarvittaisiin pikaisesti. Eli kun, ministeri Henriksson, puhuitte mahdollisesta parlamentaarista työryhmästä, niin se veisi kyllä vuosikausia aikaa.

Ja kun, ministeri Ohisalo, kerroitte siitä hybridityökalupakista, jota olette vaatinut siellä EU-pöydissä, niin mitä se sisältää? [Välihuuto perussuomalaisten ryhmästä] Voitteko kertoa ihan konkreettisesti, sisältääkö se esimerkiksi tämäntyyppistä lakimuutosta?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Pyritään siihen, että yksi vastaus per yksi kysymys. Otetaan ministeri Haavisto, hän yritti päästä vastaamaan jo edelliseen kysymykseen.

16.15 Ulkoministeri Pekka Haavisto (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vastataan tähän kysymykseen vähän laajemmin, koska maanantaina käsitellään EU:ssa tätä strategista kompassia, jonka osana on myöskin tämä hybrdivaikuttamisen torjuminen, ja siihen kuuluvat kaikki eri hybridimuodot, myöskin nämä kybervaikuttamisen asiat.

Mutta tähän kysymykseen ensinnäkin haluan sanoa, että Suomi kaikissa oloissa puolustaa omia rajojaan, myöskin tällaisia vaikutuksia vastaan. Ei kannata spekuloida sillä, etteikö Suomi lähtisi tällaista uhkaa torjumaan, [Antti Lindtman: Juuri näin!] mutta on erittäin tärkeää, että pyrimme myöskin EU:na vaikuttamaan sinne alkulähteille tässä tilanteessa. Tiedämme, että aikaisemmin koneita tuli Irakista, nyt koneita tulee Valko-Venäjälle Turkista, muualta arabimaista, ja tästä käydään myöskin maanantaina keskustelua EU:n ulko-

Pöytäkirja PTK 132/2021 vp

ministerien kanssa, miten tämä lentoliikenne ja tämä trafiikki saadaan loppumaan. Kyse ei ole pakolaiskriisistä, kyse on järjestetystä hybridivaikuttamisesta, jolla pyritään painostamaan EU:ta. [Jukka Gustafsson: Hyvä vastaus! — Ben Zyskowitz: Emma Karin mielestä Turkki-diili oli vastoin ihmisoikeuksia, nyt se ei ilmeisesti ole!]

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Meri.

16.16 Leena Meri ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Perussuomalaiset kysyvät teiltä, mitä konkreettista ja mitä pikaista me saamme. Meille kerrottiin, että on EU:hun lähetetty joitakin hybridipakettipyyntöjä ja ehkä parlamentaarista työryhmää mietitään. Mutta jos te olette nyt seuranneet tilannetta — ja varmasti olette — niin siellä rajalla on aikamoinen hätä. En tiedä, kuinka kauan Puolalla on tahtoa, kuten edustaja Halla-aho sanoi, pidätellä sitä joukkoa — tai edes kykyä. Meillä ei nyt ole aikaa näihin teidän parlamentaarisiin työryhmiinne. Kysyisin nyt: Mitä konkreettista te tuotte, jotta meillä säilyy tilanne, että meille ei tule ihmisiä hakemaan turvallisista maista tänne turvapaikkaa? Ja koska me saamme sen esityksen tänne?

Perussuomalaiset ehdottomasti tukevat teitä. Jos te tällaisen esityksen tuotte, niin, kuulkaa, lupaamme, että se on hyvin nopeasti eduskunnassa käsitelty. Nyt: mitä tulee, ja koska tulee? — Kiitos. [Sanna Antikainen: Erinomainen kysymys, ja nyt sitten suorat vastaukset, kiitos! — Ben Zyskowitz: Pääministeri vastaa!]

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ministeri Ohisalo.

16.17 Sisäministeri Maria Ohisalo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On varmasti myös paikallaan tarkentaa sitä, että laajamittainen maahantulo on normaaliaikojen häiriötilanne, johon varaudutaan normaaliaikojen lainsäädännön puitteissa. Sitten on erikseen valmiuslain puoli, [Välihuutoja perussuomalaisten ryhmästä] johon nyt ymmärtääkseni kokoomus on esittänyt hybridiuhkiin varautumista. Eli valmiuslain puolella pitää tehdä muutoksia, toisaalta myös normaalilainsäädännön puolella. [Ben Zyskowitz: Kyse ei ole tekniikasta vaan lainsäädännöstä!]

Normaaliaikojen lainsäädännön puolella on tehty erilaisia muutoksia, kuten jo alussa viittasin. Rajavartiolaitos on saanut lisää toimivaltuuksia toimia nopeasti tällaisissa tilanteissa myös yhteistyössä Puolustusvoimien kanssa. [Perussuomalaisten ryhmästä: Minkälaisia?]

On myös ehkä hyvä huomauttaa tässä kohtaa, että hallintovaliokunta on juuri eilen saanut selvityksen tästä kokonaisuudesta, kuinka varaudutaan. [Leena Meri: Minä en ole hallintovaliokunnassa!] Toisaalta se, mitä operatiivisella tasolla tapahtuu, kuinka viranomaiset varautuvat, ei myöskään ole tämän salin keskustelu. [Jussi Halla-aho: Se ei ollut kovin rohkaisevaa! — Leena Meri: Kansalaisille pitää kertoa, mitä tehdään!]

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Häkkänen.

16.18 Antti Häkkänen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä on ensisijaisesti kyse ulko- ja turvallisuuspolitiikasta ja toissijaisesti kyse maahanmuutosta. Sen takia tietysti ministeriaition oikeaan laitaan kohdistuvat katseet.

Pöytäkirja PTK 132/2021 vp

Suomi on viime vuosina pyrkinyt nimenomaan tässä hybridivaikuttamisessa poistamaan ennalta niitä haavoittuvuustekijöitä — tekemällä tiedustelulainsäädännön, tekemällä kiinteistöomistusta koskevaa sääntelyä, kaksoiskansalaisten virkoja koskevan tiukemman sääntelyn Puolustusvoimissa ja niin edelleen ja niin edelleen. Siis ennalta varautumalla poistetaan ulkopoliittisen painostuksen vaaraa.

Nyt on kyse siitä, poistaako tämä hallitus myös maahanmuuttopolitiikassa tämän yhden aukon. Nyt oikeusministeri sanoi, että seitsemän vuotta viimeksi kestänyt valmiuslain kokonaisuudistus käynnistetään uudestaan. Ehdotan, että tämä hallitus tekisi nopeammin jotain. Nyt on epäselvää, kun ulkoministeri sanoi eilen — vai toissa päivänä? — että ei avata lakeja, [Puhemies koputtaa] joten kysyn pääministeriltä: aikooko hallitus avata lainsäädäntövalmistelun tässä asiassa? [Leena Meri: Ei he tiedä!] Selkeä toimivaltuuksien puute on olemassa.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja pääministeri Marin.

16.19 Pääministeri Sanna Marin (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Itse pidän kyllä tärkeänä sitä, että me jatkuvasti arvioimme lainsäädäntöämme — onko se oikealla tasolla, tarjoaako se meille riittävät työkalut — [Perussuomalaisten ryhmästä: Aikooko hallitus? — Sanna Antikainen: Vastatkaa kysymykseen!] mutta mitä tulee tähän valmiuslain kokonaisuudistukseen, niin kyllä me sitäkin tarvitsemme. Kyllä me sitäkin tarvitsemme. [Perussuomalaisten ryhmästä: Milloin?] Me olemme nähneet pandemia-aikana, että meidän lainsäädäntömme on puutteellinen. Me tulemme tarvitsemaan myös valmiuslakiin lisää työkaluja tältä osin, ja me varmasti tulemme tarvitsemaan näitä työkaluja muiltakin osin, esimerkiksi hybridivaikuttamisen uhkiin varautumisessa. Me tarvitsemme hyvin laaja-alaista valmiuslain kokonaisuudistusta, ja tätä työtä oikeusministeriössä tehdään.

Tätä keskustelua käytiin jo ennen pandemiaa, [Perussuomalaisten ryhmästä: Nyt vastaus!] ja haluan nähdä näin, että tätä työtä on syytä tehdä myös parlamentaarisesti koko eduskunnan voimin, ei vain yksin hallituksen voimin vaan kaikkien puolueiden hyvässä yhteistyössä.

2.3. Suullinen kysymys hybridioperaatioon varautumisesta (Mikko Savola kesk)

Suullinen kysymys SKT 197/2021 vp

Suullinen kyselytunti

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Savola.

Keskustelu

16.20 Mikko Savola kesk: Arvoisa herra puhemies! Tämä Valko-Venäjän hybridioperaatio on vastenmielinen ja täysin tuomittava. Se, että hyväksikäytetään siirtolaisia, on ulko- ja turvallisuuspoliittinen kysymys. Viestimme on oltava selkeä: Valko-Venäjän toimintaa ei sallita. Tämä on väärä keino pyrkiä Eurooppaan, ja nämä henkilöt eivät pääse tätä kautta Suomeen. [Sanna Antikainen: Voi kun keskusta olisi hallituksessa!]

Pöytäkirja PTK 132/2021 vp

Neuvostoliiton hajottua Suomi teki valmiussuunnitelman. Kysyisin ensiksikin: onko valmiussuunnitelmamme ajan tasalla? Ja toisekseen: kyllä Euroopan unionin pitää yhdes-
sä ulkorajojaan puolustaa ja pitää huoli siitä, että ulkorajamme pitää. Kysyisin pääministe-
riltä: Onko tämä kysymys Eurooppa-neuvoston pöydällä, ja ajaako Suomi yhteistä val-
miussuunnitelmaa Euroopan unionille siten, että meillä on yhteiset pelisäännöt, pelimerkit
ja suunnitelma siitä, [Puhemies koputtaa] mitä näiden hybridioperaatioitten varalle voi-
daan tehdä?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja pääministeri Marin.

16.21 Pääministeri Sanna Marin (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Näillä nä-
kymin seuraava Eurooppa-neuvoston kokous on joulukuussa. Me olemme totta kai käsitel-
leet tätä Valko-Venäjän rajan tilannetta, ylipäättänsä Valko-Venäjän tilannetta, myös aiem-
min. En osaa vielä sanoa Eurooppa-neuvoston asialistaa, josta me keskustelemme— tämä
on tietenkin puheenjohtajan tehtävä esitellä jäsenmaille — mutta tietenkin myös ulkomi-
nisteri- ja muilla tasoilla tätä asiaa varmasti käydään läpi useissakin kokouksissa.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Tynkkynen.

16.22 Sebastian Tynkkynen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Valko-
Venäjä on häikäilemättömällä toiminnallaan lyönyt meidät kerta toisensa jälkeen odotta-
mattomaan tilanteeseen: ensin oma kansa piestään katuun, myöhemmin kaapataan kan-
sainvälinen lento ja nyt naapurimaan rajoille kerätään painetta. Vaikka toiminta on ollut
odottamatonta, on joka kerta odotettu kuumeisesti EU:n ja sen jäsenmaiden reaktioita.
Kiinnostuneimpiin odottajiin on kuulunut Venäjä, ja siellä seurataan reaktioitamme käyn-
nissä olevaan hybridivaikuttamiseen. Se, mitä tapahtuu Valko-Venäjän toimesta nyt, voi
olla vain esinäytelmää siitä, mitä Suomi voi kohdata 1 300 kilometrin itärajallaan. Venä-
jälle tämä käynnissä oleva hybridivaikuttaminen on siksi antoisaa seurattavaa: jatkavatko
Suomi ja EU kauhistelevan katsojan roolissa, vai olemmeko valmiita puolustamaan ulko-
rajojamme? Jos nyt sallimme sen, että ihmisiä ja jopa lapsia hyväksikäytetään voimakei-
nona valtiota vastaan, petaamme asetelmaa uusille selkkauksille. Myös Suomi voi tulevai-
suudessa olla tahtomattaan pääroolissa. Kysyisin: jos Suomessa olisi Puolan tilanne, pää-
sisikö tuo joukko sisään, kyllä vai ei? [Vasemmistoliiton ryhmästä: Ei tietenkään! — Ben
Zyskowiec: Miksei? — Jukka Gustafsson: Ulkoministeri vastasi tuohon jo!]

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja ministeri Ohisalo.

16.23 Sisäministeri Maria Ohisalo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuten
Puolassa, Latviassa, Liettuassa — ei se joukko ole päässyt niihin maihin sisälle. [Perussuo-
malaisten ryhmästä: Entäs Suomi? Entä Suomessa? Nyt puhutaan Suomen turvallisuudes-
ta! Onko lainsäädäntöä?] Osa niistä ihmisistä on hakenut turvapaikkaa, osa ei ole päässyt.
Ihan yhtä lailla Suomessa tehtäisiin rajoilla toimia. Tässä keskustelussa on jo moneen ker-
taan esitetty, että tällaiset kriisit eivät ratkea enää siellä, kun ollaan jo maan rajojen lähellä.
Ne pitää ratkoa ulko- ja turvallisuuspoliittisin keinoin [Sebastian Tynkkynen: Onko vas-
taus ei?] ja diplomatian keinoin. [Puhemies koputtaa] Tällä hetkellä komissaarit muun
muassa kiertävät käymässä Irakin kanssa keskusteluja siitä, kuinka näitä lentoja voitaisiin

Pöytäkirja PTK 132/2021 vp

jo siellä kohtaa lopettaa, pysäyttää. [Sebastian Tynkkynen: Onko vastaus ei! — Juha Mäenpää: Kyllä vai ei!]

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Kanerva. [Sebastian Tynkkynen: Ei tullut vastausta!] — Nyt edustaja Kanervalla on puheenvuoro.

16.24 Ilkka Kanerva kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kansalaiset ympäri Suomea seuraavat tätä tilannetta. He haluavat tietää vastauksen siihen, onko Suomessa nyt menossa vakavasti otettava, tehokas valmistelu siihen tilanteeseen, jota me valitettavasti joudumme näkemään tänä päivänä Valko-Venäjän ja Puolan välisellä raja-alueella. Siihen halutaan tietää vastaus kansalaisten keskuudessa, onko vakava valmistelutyö nyt nopealla aikataululla menossa vai ei. Muuten kansalaisten keskuudessa syntyy levottomuutta. Samoin on tärkeää antaa myös ulkomaailmalle signaali siitä, että Suomi ottaa tosissaan tällaiseen tilanteeseen varautumisen. Eivät ne hybridihyökkääjät odota sitä, onko Suomessa valmis lainsäädäntö muutaman vuoden kuluttua. Kertokaa meille, onko valmistelutyö nyt menossa.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja ministeri Haavisto.

16.25 Ulkoministeri Pekka Haavisto (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Erinomainen kysymys edustaja Kanervalta, ja voin vakuuttaa ensinnäkin, että meidän puolustusjärjestelmässämme, sekä sotilaspuolustuksessa että siviilipuolella, varaudutaan kaikkiin kriiseihin, myöskin tällaisiin kriiseihin, joita olemme nähneet tuolla Baltian alueella ja Puolan alueella. Se on ihan selvä. Siihen täytyy varautua jopa nykylainsäädännön puitteissa. Ei ole niin, että varustaudutaan sitten, kun meillä on kahden vuoden päästä uutta lainsäädäntöä. Varustaudutaan tällä hetkellä kaikkiin näihin uhkiin.

Mutta se uusi elementti on se, että tätä varustautumista tehdään nyt myöskin EU:n puitteissa. Eli juuri niin kuin ministeri Ohisalo sanoi, EU kiertää nyt niitä maita, mistä on tulossa näitä pakolaisia ja katsoo, että saataisiin suljettua nämä reitit, joita nyt Valko-Venäjä käyttää todellakin hyväkseen. Ja tässä EU-työssä meidän pitää olla mukana. EU on myöskin lähettänyt Frontexin rajavalvonnan Latvian ja Liettuan avuksi. Tämäkin on uutta: tehdään yhdessä rajavalvontaa Euroopan puitteissa.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Kiljunen, Kimmo.

16.26 Kimmo Kiljunen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! [Puhuja aloittaa puheenvuoron mikrofonin ollessa suljettuna.]

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Kiljunen, voitteko laittaa mikrofoninne päälle?

Laitan sen päälle, kiitoksia. [Puhemies: Hienoa!] Arvoisa puhemies! Aivan oikein täällä on huomioitu, että tämä tilanne on erittäin vakava kriisi, ja kuten edustaja Häkkänen aivan oikein muotoili, tämä on ennen kaikkea ulko- ja turvallisuuspoliittinen kriisi Euroopan tasolla, ei niinkään maahanmuuttopoliittinen kriisi.

Pöytäkirja PTK 132/2021 vp

Arvoisa puhemies! Olen itse ulkoasiainvaliokunnan jäsenenä vierailut tuolla rajalla, Liettuan ja Valko-Venäjän välisellä rajalla, ja haastatellut näitä rajan ylitse tuotettuja, pakolla tuotettuja, itse asiassa ohjattuja, laittomia siirtolaisia. Viesti on hyvin selkeä. Viesti on hyvin selkeä. Kyse ei ole turvapaikkapoliittisesta asetelmasta. He eivät ole turvapaikkaa hakemassa, vaan heille on annettu ymmärtää, [Kokoomuksen ryhmästä: Hyvä!] että Euroopan unionin alueelle, Schengen-alueelle, on nyt vapaa pääsy Minskin kautta. Heitä on lähes 10 000 nyt yhteensä jo Liettua, Puolassa ja Latviassa, ja toiset 10 000 on odottamassa siellä Valko-Venäjän sisäpuolella, ja heitä Omonin [Jussi Halla-ahon välihuuto] mellakkapoliisit työntävät ihan aidosti rajan ylitse. Tämä on aito kriisitilanne, ja aivan oikein [Ben Zyskowicz: Mitä tehdään?] tässä ovat [Puhemies koputtaa] Puola, Liettua ja Latvia jo reagoineet... [Puhemies: Ja nyt kysymys!] — Kysymys on seuraava: Tämä on yhteistä Euroopan unionin ulkorajaa, ja mielelläni [Sari Sarkomaa välihuuto] ulkoministeriltä kuulisin vielä täsmällisemmin, mitä yhteisiä toimia [Puhemies koputtaa] unionin tasolla tähän suunnataan.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja ministeri Haavisto. [Välihuutoja perussuomalaisten ryhmästä]

16.27 Ulkoministeri Pekka Haavisto (vastauspuheenvuoro): Kiitos edustaja Kiljuselle hyvästä kysymyksestä. Vietin eilen koko päivän Brysselissä tapaamassa neljää eri komissaaria, ja kaikkien kanssa keskustelun aihe oli juuri se, miten komissio toimii, miten jäsenmaat toimivat tässä tilanteessa. Maanantaina ulkoministerit, EU:n ulkoministerit, ja myöhemmin sitten vielä ulko- ja puolustusministerit tapaavat ja käyvät lävitse myöskin tätä ajankohtaista tilannetta. Pidemmällä tähtäimellä rakennetaan tätä, niin kuin sanoin hienolla nimellä ”strategista kompassia”, jonka idea on se, että teemme yhteistä ja koordinoitua puolustus- ja turvallisuuspolitiikkaa myös enemmän EU:ssa.

Mutta juuri tässä Valko-Venäjä-kriisissä [Perussuomalaisten ryhmästä: Taas se kompassi!] on nyt lähdetty liikkeelle estämään näitä reittejä ja lisäämään pakotteita Valko-Venäjää kohtaan. Viides pakotepaketti on valmistelussa, ja se iskee myöskin presidentti Lukašenkan omiin tulolähteisiin ja niihin yrityksiin, joilla hän pyörittää nyt tätä show’ta, jota me tässä seuraamme.

Tämä on otettava erittäin vakavasti, ja uskon, että EU:ta tämä yhdistää, ei hajota, tämä mitä nyt nähdään. EU toimii tässä yhdessä. [Perussuomalaisten ryhmästä: Sitä ei kysytty!]

16.28 Sanna Antikainen ps (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa herra puhemies! Kuten on sanottu, tilanne Puolan Valko-Venäjän vastaisella rajalla on hybridisodankäyntiä. On vain ajan kysymys, milloin vastaavaa kehitystä nähdään jälleen kerran omalla rajallamme. Vihreiden ministerien lausuntoja on ollut huolestuttavaa seurata. Ulkoministeri kertoi muutama päivä sitten mediassa, ettei Suomi sulkisi rajojaan, mutta pyörsi sitten parin tunnin päästä puheensa ja kertoi rajojen sulkemisen olevan mahdollista. Sisäministeri taas näyttää edelleen olevan eniten huolissaan siitä, että turvallisesta maasta tulevien turvapaikkahakijoiden pitää edelleen päästä Suomen maaperälle hakemaan turvapaikkaa.

Se, että rajamme ovat rajoituksetta auki koko maailmalle, on näiden hybrdivaikuttajien tavoite. He käyttävät tätä länsimaiden heikkoutta häikäilemättömästi hyväksi, ja te, hallitus, mahdollistatte tämän toiminnan Suomessakin, ellette sitten tee perussuomalaisten ehdottamia muutoksia lakiin, kuten mahdollistamalla turvapaikkahakemusten vastaanoton

Pöytäkirja PTK 132/2021 vp

keskeyttämisen rajalla tarvittaessa. [Puhemies: Ja kysymys!] Mutta nyt, hallitus, teidän toimimattomuutenne ja sekavat lausuntonne ovat kutsuhuutoja Lähi-itään [Puhemies: Kysymys!] ja signaaleja Kremlin. Kysyn: aioteko, hallitus, tehdä nämä perussuomalaisten ehdottamat muutokset lakiin vai ette? — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja nyt ministeri Haavisto.

16.30 Ulkoministeri Pekka Haavisto (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä tuli nyt monta asiaa, mutta otan tähän edustajan näkökulmaan kantaa. Nyt sellaisen viestin lähettäminen Suomesta, että meillä ei nykyainsäädännön puolesta jo pystyttäisi torjumaan ja ei olisi halua torjua negatiivisia ilmiöitä, sitä viestiä ei kannata minnekään lähettää. [Perussuomalaisten ryhmästä: Miksi lähetätte?] Me olemme valmistautuneita tällaisiin kriiseihin ja jatkamme valmistautumista ja näemme koko ajan tietysti, millaisia uusia uhkia tämäntyypinen järjestetty pakolaiskriisin kaltainen tilanne nyt sitten tuolla Valko-Venäjän rajamailla tuottaa. Olemme tähän valmistautumassa, mutta tämä uusi elementti on se, että teemme tätä nyt myös eurooppalaisissa puitteissa, jotta voimme vaikuttaa nyt siihen kriisiin, joka on käsillä, ja se on Valko-Venäjän ja sitä ympäröivien maiden Latvian, Liettuan ja Puolan auttamista erittäin vaikeassa tilanteessa. Ja totta kai odotamme, kun Euroopassa luodaan näitä mekanismeja, että jos jonakin päivänä itse tarvitsisimme niitä, ne olisivat myöskin käytössä. [Kimmo Kiljunen: Luonnollisesti! — Sanna Antikainen: Kysyin ”entäs perussuomalaisten esittämät muutokset”, te ette vastannut!]

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Vestman.

16.31 Heikki Vestman kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jokaisella suverenilla valtiolla on oikeus turvata alueellaan yleinen järjestys ja kansakunnan turvallisuus. Nykytila on se, että jos tuhannet, kymmenentuhannet, sadattuhannet siirtolaiset ylittäisivät laittomasti Suomen maastorajan ja sanoisivat ”asylum”, heidät ohjattaisiin turvapaikkaprosessiin. Näin ei pidä olla. [Ben Zyskowitz: Just näin, tästä on kysymys!] Laittomat rajanylittäjät tulee voida välittömästi palauttaa. Kun vihreiden edustaja Suomelta aamulla kysyttiin, mitä tulee tehdä turvapaikanhakijalle, joka on laittomasti ylittänyt maastorajan, hän vastasi: ”Silloin hänet pitää palauttaa”. Juuri näin. Ministeri Ohisalo, miten takaatte viranomaisille riittävät toimivaltuudet, jotta edustaja Suomelankin kannattamalla tavalla laittomat rajanylittäjät voidaan välittömästi palauttaa? [Ben Zyskowitz: Nykyinen laki ei sitä salli nimittäin!]

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ministeri Ohisalo.

16.31 Sisäministeri Maria Ohisalo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Palautuspolitiikka on osa turvapaikkapolitiikkaa, eli ne ihmiset, jotka eivät turvapaikkaa tästä maasta saa, palautetaan. Tämän vuoksi [Välihuutoja oikealta — Puhemies koputtaa] Suomi yhdessä Euroopan unionin muiden jäsenvaltioiden kanssa käy keskusteluja kolmansien valtioiden kanssa siitä, kuinka näitä palautuksia voidaan myös tehostaa. Tämä on myös osa tätä kokonaista Euroopan unionin turvapaikka- ja maahanmuuttopolitiikan uudistuspakettia, jonka olemme saaneet jo yli vuosi sitten — olemme käsitelleet sitä sisäministeriön kokouksessa usean kerran. Suomi on joka kerta tukenut sitä, että tämä pakti, kokonaisuus,

Pöytäkirja PTK 132/2021 vp

etenisi mahdollisimman jouhevasti. Me tarvitsemme Euroopan unionina yhteisiä työkaluja erilaisiin tilanteisiin varautumiseksi, jotta jokainen jäsenvaltio ei olisi yksin näissä kysymyksissä, jotka koskevat kuitenkin laajalti Euroopan unionia.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Holopainen, Hanna.

16.32 Hanna Holopainen vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuten tässä käydyssä keskustelussa on kuultu, niin järkyttävä tilanne EU:n ulkorajalla on meitä kaikkia huolestuttanut, ja on tosi tärkeätä, että ollaan saatu nyt hallitukselta hyvää viestiä siitä, että Suomessa on varauduttu. Meillä on erittäin hyvät valmiudet ulko- ja turvallisuuspoliittisin keinoin vaikuttaa siihen, että Suomi osaltaan pystyy suojaamaan itseään sekä sitten EU-tasolla vaikutetaan siihen, että koko EU on varautunut. Tässä on kysymys nimenomaan hyökkäyksestä koko Euroopan unionia, koko Euroopan arvoja ja muuta solidaarisuutta vastaan, ja meidän pitää pysyä tässä jämäköinä. [Sebastian Tynkkynen: Mikä viesti me saatiin? Ei mitään!] Kysymys on myös siitä, kuinka kansallisessa päätöksentekokoneistossa tämä yhtenäisyys säilyy, ja siitä tosiaan toivon myös vastuullisuutta tässä salissa.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja sitten kysymys vielä.

Kysyn tässä yhteydessä: kuinka EU-tasolla Valko-Venäjään kohdistetaan [Eduskunnasta: Mikä oli kysymys?] sellaista vaikuttamista, että pystytään tähän vastaamaan, tätä tilannetta purkamaan? [Sanna Antikainen: Tämä on kyselytunti!]

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja ministeri Haavisto vastaa.

16.33 Ulkoministeri Pekka Haavisto (vastauspuheenvuoro): Täytyy ensin sanoa, että Valko-Venäjä, juuri niin kuin edustaja Tynkkynen aikaisemmin kuvasi, on mennyt yhä murheellisempaan suuntaan. Ensimmäinen on ollut omien kansalaisten pidätyksiä, pahoinpitelyjä, vangitsemisia, sitten oli tämä lentokoneen kaappaaminen tai alas pakottaminen ja nyt tällainen toimenpide, jossa hybridioperaation turvin työnnetään siirtolaisia, pakolaisia, joita on itse sinne tuotettu, ylitse rajan, ja ajatellaan, että aiheutetaan kaaosta Euroopassa, ja kyllä Eurooppa on tähän lähtenyt reagoimaan yhdessä. Latvia, Liettua pyysivät Frontexin rajavartiolaitoksen apua — ovat pyytäneet apua. Puolaan on oltu jatkuvasti yhteydessä. Tasavallan presidentti soitti Puolan kollegalleen — on osoitettu solidaarisuutta Puolaan tässä vaikeassa tilanteessa. Minusta tämä osoittaa sen, että se pyrkimys, joka on ollut ehkä Valko-Venäjällä, hajottaa Euroopan unionia tässä, ei ole onnistunut, vaan tässä on toimittu yhdessä.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Rantanen, Mari.

16.34 Mari Rantanen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täällä on hallitus esitellyt erilaisia toimenpiteitä, mitä nyt tehdään EU:ssa ja mitä tehdään valmiuslain kanssa ja strategisen kompassin kanssa — ja että rajavartiostoille on lisätty toimivaltuuksia. Mutta tosiasia on kuitenkin se, että meidän lainsäädännössämme se, mihin on varauduttu, on laukun kantaminen, asumusten tuottaminen näille tulijoille, hoivan ja palvelujen tuottaminen tulijoille. Tämä on se lainsäädännöllinen fakta, [Eva Biaudet: Hengen pelastaminen, se

Pöytäkirja PTK 132/2021 vp

on hyvä tehtävä!]) joten kansallisen turvallisuuden nimissä minä kysyn: jos tällainen vastaavanlainen tilanne tulee Suomen rajoille, aiotteko te ottaa kaikki sieltä sisään vai aiotteko te tuoda tähän saliin lainsäädännön, jolla estetään Suomeen tulo tällaisessa vaikutustilanteessa? [Olli Immonen: Hyvä kysymys! Jokohan saataisiin vastaus? — Sebastian Tynkkynen: Tämä sama kysymys, ja ei vielääkään vastausta!]

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ministeri Ohisalo valmiimpana vastamaan.

16.35 Sisäministeri Maria Ohisalo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuten täällä on mielestäni aika moneen kertaan todettu, jokaisella maalla on oikeus ja velvollisuus puolustaa ja valvoa omia rajojaan. [Perussuomalaisten ryhmästä: Ei ole lainsäädäntöä! — Sebastian Tynkkynen: Me tiedetään, että on oikeus!] Ja kussakin tilanteessa valtiojohto yhdessä viranomaisten kanssa, viranomaisten arvioiden pohjalta, tekee tilanneanalyysin siitä, mistä nytten on kyse, miten tässä kohtaa reagoimme. Tämän takia me varaudumme kaikkiin erilaisiin tilanteisiin, [Mari Rantanen: Ette te ole varautuneet kuin laukun kantamiseen!] oli kyse normaaliolojen häiriötilanteista tai sitten tilanteista, jotka voidaan lukea jo poikkeusolojen lainsäädännön puolelle. Ja kuten tässä on moneen kertaan todettu, myös valmiuslain uudistamista on jo tehty [Mari Rantanen: Missä on hätätilapykälä rajavartiolaitokseen?] ja jatketaan.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Rydman.

16.36 Wille Rydman kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Nyt täytyy ymmärtää, mistä tässä ylipäätään on kyse. Valko-Venäjä pyrkii vaikuttamaan, painostamaan Euroopan unionia nimenomaisesti Euroopan unionin yhden ilmeisen heikkouden kautta, nimittäin sen kautta, että meillä suhtaudutaan aivan liian orjallisesti ja tämän päivän realiteetteihin sopimattomalla tavalla turvapaikanhakuoikeuteen. Ja Valko-Venäjä pystyy toimimaan näin johtuen juuri siitä, että yleinen käsitys on, että kun rajalle vain tullaan, niin sen jälkeen turvapaikkaprosessi käynnistyy ja mitään asialle ei voida tehdä.

Nyt kuitenkin Puola toimii erittäin vastuullisesti [Perussuomalaisten ryhmästä: Aivan!] puolustaen koko Eurooppaa sillä, että siellä on tilapäisesti laitettu rajat kiinni, rajaa puolustetaan, [Perussuomalaisten ryhmästä: Kyllä, kiitämme Puolaa!] turvapaikkahakemuksia pyritään olemaan ottamatta vastaan eli hybridi-vaikuttaminen ei onnistu.

Nyt Suomen olisikin erittäin tärkeää antaa signaali siitä, että meillä on kyky tehdä sama, siis toisin sanoen keskeyttää tilapäisesti turvapaikkahakemusten vastaanottaminen tällaisessa painostustilanteessa. [Puhemies koputtaa] Voiko hallitus antaa signaalin meille ja maailmalle, että kyllä, Suomi kykenee ja haluaa tarvittaessa tällaisessa painostustilanteessa turvapaikkahakemusten käsittelyn [Puhemies: Nyt aika on täynnä!] keskeyttää?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja nyt ministeri Ohisalo.

16.38 Sisäministeri Maria Ohisalo (vastauspuheenvuoro): Toistan vielä sen, että laittomia rajanylityksiä voidaan torjua jo nyky-lainsäädännön puitteissa. [Leena Meri: Mutta ei hän se ole laitonta, jos hakee turvapaikkaa!]

Pöytäkirja PTK 132/2021 vp

Mutta sen lisäksi tässä on mainittu monia keinoja, joita tarvitsemme tähän työkalupakkiin, jotta olemme entistä varautuneempia entistä uudennaisempiin tilanteisiin. Voi olla, että tämä hybrdivaikuttaminen on vain yksi keino, jota käytetään yhtä aikaa muiden monien keinojen kanssa.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ledamot Adlercreutz.

16.38 **Anders Adlercreutz r** (vastauspuheenvuoro): Ärade talman! Belarus agerande står i strid med många internationella överenskommelser.

Valko-Venäjän toimintaa ei luonnollisestikaan voi hyväksyä. Pakottaessaan siviililentokoneen laskeutumaan Valko-Venäjä syyllistyi valtioterrorismiin. Valko-Venäjä vangitsee opposition edustajia, kuskaa niitä maasta ulos, oppositioedustajia kuolee erikoisissa olosuhteissa. Nyt on hybrdivaikuttamista rajoilla. Sen lisäksi Valko-Venäjä on uhanut katkaisevansa maakaasun toimitukset Eurooppaan, mikä puolestaan kertoo, miten ongelmallista riippuvuus maakaasusta on Euroopan näkökulmasta. Siihenkin tulisi puuttua.

Valko-Venäjä on kuitenkin valtioliitossa Venäjän kanssa, ja sen kautta voisi ajatella, että Venäjällä olisi keinoja vaikuttaa tilanteen kulkuun. Kysyn ministeri Haavistolta: Oletko te käynyt keskusteluja Lavrovin kanssa tästä? Mikä vaikutus Venäjän puuttumisella Valko-Venäjän tilanteeseen voisi olla?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Minister Haavisto.

Har ni fört diskussioner med Lavrov, tror ni att [Puhemies koputtaa] Ryssland här kunde ge lite goda råd åt sin bundsförvant?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Minister Haavisto.

16.39 **Ulkoministeri Pekka Haavisto** (vastauspuheenvuoro): Kiitos edustaja Adlercreutzille hyvästä kysymyksestä. Pari viikkoa sitten, kun tapasin kollegani Sergei Lavrovin Tromssassa Norjassa, kävimme keskustelua myöskin sekä Afganistanin tilanteesta että Valko-Venäjän tilanteesta. Ja ennen kaikkea Afganistanin osalta myöskin tämä potentiaalinen pakolaisuus, siirtolaisuus, mikäli talous siellä romahtaa, oli vahvasti esillä ja totta kai meidän tyytymättömyytemme siihen, mitä Valko-Venäjällä nyt tapahtuu. Ja uskomme siihen, että myöskin Venäjä pystyy Valko-Venäjään juuri tämän valtioliiton ja hyvän suhteen kautta vaikuttamaan. Tämä oli totta kai meidän viestimme. Toivomme, että kaikki, jotka pystyvät nyt Valko-Venäjän johtoon vaikuttamaan niin, että kehitys siellä tulisi tolkkulliselle tielle, tekisivät niin. Se olisi erittäin tärkeää. Se, käytetäänkö tällaisia vaikutustapoja ja muuta, jää tietysti sitten keskustelukumppanini omaan arvioon, mutta olemme kaikissa yhteyksissä nyt viime aikoina nostaneet Valko-Venäjän ongelmallisuuden ja sen riskin Euroopan turvallisuudelle, jonka se tänä päivänä tuo.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Junnila.

16.40 **Vilhelm Junnila ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Tämä on ennen muuta maahanmuuttokriisi, toisin kuin edustaja Kiljunen väittää. Nimittäin nykylain-

Pöytäkirja PTK 132/2021 vp

säädännön piirissä Suomeen voi tulla turvapaikkajärjestelmää hyväksikäyttämällä. Tässä on ainoana esteenä Puola, joka on laittanut rajansa kiinni, ja sen vuoksi turvapaikanhakijat eivät toistaiseksi ole päässeet Suomeen saakka. [Perussuomalaisten ryhmästä: Kiitos, Puola!] Mutta kuten saksalainen lehti on jo ilmoittanut, heidän kohteensa on Saksa ja Suomi. Tämä viesti, negatiivinen viesti, on jo annettu, ministeri Haavisto. [Perussuomalaisten ryhmästä: Kutsuhuuto on kuultu!] Nyt kysyn, ja edelleen täällä on kysytty sitä jo monta kertaa, joten voisitte antaa kerrankin vastauksen: aiotaanko tämä lainkohta muuttaa? Voiko jatkossa kuka tahansa edelleen jättää turvapaikkahakemuksen Suomeen, vai voiko tämän prosessin keskeyttää? Mitä te aiotte tehdä? Täällä on kuultu kompassia ja työryhmää ja muuta. Mitä te vastaatte tähän? [Perussuomalaisten ryhmästä: Kompassi! — Nyt oikea vastaus! — Sebastian Tynkkynen: Onko teistä vastaamaan?]

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Vastaus, ja ministeri Henriksson. [Sebastian Tynkkynen: Onko teistä vastaamaan?] — No niin, nyt kuunnellaan ministeri Henrikssonia.

16.41 Oikeusministeri Anna-Maja Henriksson (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oikeusministerille kuuluu valmiuslaki, ulko- ja turvallisuuspolitiikka kuuluu ulkoministerille ja rajavartiolaitos kuuluu sisäministerille. [Oikealta: Kaikki kuuluu hallitukselle!] Hallitus kantaa kuitenkin vastuuta kokonaistilanteesta, ja haluan vielä nyt selvittää kaikille sen, että tämän päivän valmiuslain, mikä meillä on nyt voimassa, perusteella ei siis voida rajanylityspaikkoja sulkea rajavartiolaiton sääntelyä laajemmin. Elikkä nykyisin voimassa oleva valmiuslaki on sellainen. Kuten kaikki tiedätte, me olemme yhdessä päättäneet, että valmiuslakia lähdetään nyt uudistamaan. Me olemme päättäneet, [Välihuutoja oikealta] että sitä tarvetta on ollut juuri sen takia, että siitä puuttuu hybridi-vaikuttaminen. Siitä puuttuvat ne pykälät, mitkä me olemme tämän pandemian aikana nähneet tarvitsevamme, ja tämä hanke on nyt lähdössä liikkeelle. [Puhemies koputtaa] Katson kuitenkin, että jos tässä yhteydessä tulee ilmi [Juha Mäenpää: Montako viikkoa?] myös sellainen osa, [Puhemies: Ja nyt on aika täynnä!] joka voidaan hoitaa [Puhemies: Minuutti on ylitetty reilusti!] nopeammassa tahdissa, niin siihen voidaan palata. [Ben Zyskowitz: Loppu oli hyvä! — Sebastian Tynkkynen: Kiitos!]

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Seuraava kysymys, edustaja Kauma.

16.43 Pia Kauma kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olemme käyneet tätä keskustelua jo yli puoli tuntia tässä salissa, ja luulen, että se katsoja, joka on seurannut tätä, on aika hämmentynyt hallituksen linjasta. Oikeusministeri Henriksson, te puhutte valmiuslain uudistamisesta, jota aloitetaan ehkä ensi vuonna, ehkä sitä seuraavana, ehkä joku parlamentaarinen työryhmä. [Petri Huru: Tilanne on käsillä nyt!] Sisäministeri Ohisalo, te puhutte kauniita sanoja ihmisoikeuksista. Ja, ulkoministeri Haavisto, te puhutte strategisesta kompassista ja EU:sta. Toki nämä ovat kaikki tärkeitä asioita, mutta se, mitä me haluamme tietää täällä oppositiossa ja mitä varmasti katsoja haluaa tietää, on se, mitä te aiotte tehdä tälle asialle. [Perussuomalaisten ryhmästä: Kyllä, ja koska!] Mitä lainsäädännöllisiä muutoksia on tulossa, jotta jokainen suomalainen voi mennä turvallisesti nukkumaan ja ajatella, että se hybridioperaatio, mikä tällä hetkellä kohdistuu Puolaan, ei kohdistu Suomeen? Kysyisin nyt teiltä, pääministeri Marin: Mikä on teidän hallituksenne kanta? Mitä aiotte tehdä?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Pääministeri Marin.

16.44 **Pääministeri Sanna Marin** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuten aikaisemmin totesin, tässä ei ole kyse mistä tahansa turvapaikanhakutilanteesta, pakolaispolitiikasta tai muuttoliikkeestä. Tässä on kyse vieraan valtion vaikuttamisyrityksestä [Perussuomalaisten ryhmästä: Me tiedetään! — Välihuutoja — Puhemies koputtaa] Euroopan unionin jäsenmaita kohtaan. Tämä on vihamielinen toimi. Tämä toimi on täysin tuomittava. [Perussuomalaisten ryhmästä: Tiedetään! — Ja mitä teette?] EU yhdessä tämän tuomitsee, nuo maat toimivat, ja Suomi tätä toimintaa tukee. Myöskään Suomi ei hyväksyisi tämänkaltaista toimintaa omaan maahansa kohdistuen. Me emme sitä hyväksyisi. [Perussuomalaisten ryhmästä: Mitä te teette?]

Ja kun me katsomme, miten tällaisessa tilanteessa pitäisi toimia, me näemme myös sen, että sen lisäksi, että meillä pitää olla lainsäädäntö kunnossa, [Perussuomalaisten ryhmästä: Nimenomaan!] me tarvitsemme myös diplomaattisia keinoja. [Välihuutoja perussuomalaisten ryhmästä] Meillä on pitkä raja Venäjän kanssa. [Perussuomalaisten ryhmästä: Tiedetään!] Silläkin, että meillä on hyvät, [Välihuutoja — Puhemies koputtaa] toimivat, diplomaattiset suhteet Venäjään, on merkitystä, [Perussuomalaisten ryhmästä: Mitä teette?] ja näitä suhteita me ylläpidämme niin hallituksen kuin tasavallan presidentin toimesta.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Arvoisat edustajat! Välihuuto silloin tällöin on paikallaan, mutta se, että huudetaan koko vastauksen ajan, ei ole paikallaan. — Edustaja Honkasalo, kokeillaan tässä kohtaa. [Aki Lindén: Ketkähän sitä huutamista harrastaa?]

16.45 **Veronika Honkasalo vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä keskustelun sävy vetää kyllä hiljaiseksi. Ihan kuin oikeisto-oppositio odottaisi jokaista hetkeä, jolloin pääsee turvapaikanhakijoista lietsomaan oikein kunnolla. [Leena Meri: Herranjestas sentään!] Puhutaan laittomista siirtolaisista, kun lähtökohta on se, että kukaan ihminen ei ole laitton. Näin se vain on.

On järkyttävää, miten helposti diktatuurit näyttävät saavan eurooppalaiset päättäjät sekaisin ja luopumaan yhteisistä arvoista ja kansainvälisestä sopimusjärjestelmästä, joka on luotu turvaamaan meistä jokaista. [Ben Zyskowicz: Järkyttävää tämä sinisilmäisyys!] Tosiasia on tällä hetkellä se, että tuolla rajalla on humanitäärinen kriisi. [Juha Mäenpää: Ja naisia ja lapsia!] Siellä on lapsia, siellä lapset näkevät nälkää, he kärsivät kylmyydestä. Kysyisinkin arvон hallitukselta: Miten tähän humanitääriseen kriisiin aiotaan vastata? Minkälaista apua esimerkiksi näille lapsille tarjotaan? — Kiitos. [Sebastian Tynkkynen: Se on hybridioperaatio!]

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ministeri Haavisto.

16.46 **Ulkoministeri Pekka Haavisto** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Honkasalo hyvin kuvasi, että tällaisella kriisillä on monet kasvot niiden yksittäisten ihmisten kannalta, joita on ehkä harhaanjohdettu ja jujutettu tulemaan sinne ja työnnetty rajalle. Heillä on lapsia mukana, siellä on naisia ja lapsia, ja he ovat saattaneet jäädä vaikka Puolan ja Valko-Venäjän väliselle harmaalle vyöhykkeelle ilman minkäänlaista apua. [Ben Zyskowicz: Heille pitää antaa rahaa, ruokaa, vaatetta!] Tässä tilanteessa, riippumatta täysin siitä, kummalle puolelle he tässä päätyvät, tietysti esimerkiksi EU:n puitteissa on sa-

Pöytäkirja PTK 132/2021 vp

nottu, että Punaisen Ristin mahdollisuus toimia rajan molemmilla puolilla pitäisi taata kaikissa tämäntyyppisissä tilanteissa. [Oikealta: Totta kai!] Näin tapahtui myös Kreikan ja Turkin rajalla silloin, kun tämä vastaava tilanne oli. Siellä toimivat kuitenkin humanitäärisen avun työntekijät, täysin riippumatta siitä, mikä on itse tämän henkilön lopullinen määränpää tai minne hän päättyy. Lapsille, jotka esimerkiksi ovat siellä pakkasessa yöllä, kuuluu tietysti apu. [Ben Zyskiewicz: Tämä on totta!]

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Nyt vielä tästä teemasta aihealueen esille nostanut edustaja Peltokangas, ja sitten vaihdamme aiheita.

16.47 Mauri Peltokangas ps (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Suomeen on tullut viranomaisten mukaan parikymmentä pääosin irakilaista turvapaikanhakijaa Valko-Venäjän reittiä jo nyt. Silti sisäministeri on viestinyt kuin kutsuna, että Suomessa on aina jokin rajapaikka auki turvapaikkahakemusten vastaanottamiseksi. [Juha Mäenpään välihuuto] Suomen on pysäytettävä turvapaikanhakijat rajalla ja erityisesti hybridihyökkäyksen iskiessä. Ainut tehokas ja järkevä tapa varautua on säätää välittömästi lakiin hätätilapykälä, jonka nojalla turvapaikkahakemuksia ei vastaanoteta poikkeustilanteissa, ja näin turvataan maan rajat ja turvallisuus. [Välihuutoja keskeltä] Kun tällainen pykälä on olemassa, se itsessään ennalta ehkäisee tulijoiden vyöryä. Lainvalmistelu voidaan aloittaa heti. Suomessa on tehty ja otettu tarpeen tullen pikana lakeja voimaan viime aikoina. Jos tahtoa on, tällainen onnistuu. Väännän vielä rautalangasta: Aloitatko hätätilapykälän valmistelun Suomen turvallisuuden takaamiseksi [Puhemies koputtaa] ja rajojen sulkemiseksi hybridihyökkäyksiltä? Arvoisat ministerit, kyllä vai ei?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. Tämä oli viimeinen kysymys tästä aiheesta. [Sebastian Tynkkynen: Yksi sana riittää! — Perussuomalaisten ryhmästä: Kyllä vai ei? — Oikealta: Vähän vaikea kysymys! Kyllä vai ei?] — Ministeri Henriksson. Yksi sana riittää.

16.48 Oikeusministeri Anna-Maja Henriksson (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! [Hälinää]

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Nyt kuunnellaan se vastaus, mikä se onkaan sitten.

Tähän asiaan vastaan nyt niin, että valmistelu on alkamassa. [Perussuomalaisten ryhmästä: Mikä valmistelu?] Se valmistelu valmiuslaista nimenomaan on alkamassa, [Johannes Koskinen: Tarvittaessa muukin!] ja sitä tehdään huolellisesti. Niin kuin tässä salissa on moneen kertaan myös todettu, valmiuslaki ei ole mikään normaali laki, vaan valmiuslaki vaatii erittäin paljon valmistelua ja pohdintaa, [Vilhelm Junnilan välihuuto] mutta edellisessä puheenvuorossa yritin myös nostaa esille sen, että kun tämä on käynnistynyt ja teitä kaikkia on myös siihen seurantaryhmään mukaan otettu, niin meillä tulee olemaan lainvalmistelijat, juristit, jotka miettivät tätä. Siihen on tulossa nyt myös resursseja, ja jos tulee ilmi, että osa tästä valmiuslaista on sellaista, [Välihuutoja perussuomalaisten ryhmästä] mitä pitäisi tehdä nopeammassa tahdissa, niin siihen [Puhemies koputtaa] tullaan palaamaan. [Perussuomalaisten ryhmästä: Kyllä vai ei? — Kimmo Kiljunen: Saitteko vastauksen? — Ben Zyskiewicz: Vastauksen loppu oli hyvä! — Jukka Gustafsson: Hyvä vastaus, jos viitisitte kuunnella!]

Pöytäkirja PTK 132/2021 vp

Kysymyksen käsittely päättyi.

2.4. Suullinen kysymys tuomioistuinten rahoituksesta (Sari Tanus kd)

Suullinen kysymys SKT 198/2021 vp

Suullinen kyselytunti

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja nyt vaihdamme aihealuetta. — Edustaja Tanus.

Keskustelu

16.50 **Sari Tanus kd:** Arvoisa herra puhemies! Olemme usein painottaneet luottamusyhteiskunnan säilyttämisen tärkeyttä. Tänään oikeusvaltiopäivänä puhutaan paljon oikeusvaltiosta ja sen tilasta. Oikeusvaltio toimii hyvin silloin, kun kansalaiset voivat luottaa oikeuksiensa toteutumiseen. Näin, ministeri Henriksson, sanoitte myös tänään Säätytalon seminaarissa, ja siihen on helppo yhtyä.

Suomessa tuomioistuinten liian vähäinen resursointi — pitkään jatkunut tuomioistuinten perusrahoituksen liian matala taso ja sen myötä juttujen käsittelyjen pitkä viivästyminen — on yksi erittäin suuri ongelma. Se haastaa oikeusvaltioperiaatteen toteutumista. On hälyttävää, että kansalaiset eivät saa oikeutta, ja työtaakan alla myös työhyvinvointi tuomioistuimissa on kärsinyt. Arvoisa ministeri, kysyisin: miten nämä epäkohdat saadaan pikaisesti korjattua, mihin toimiin ryhdytte, ja saadaanko tuomioistuinten perusrahoitus viimein asianmukaiselle tasolle?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja ministeri Henriksson.

16.51 **Oikeusministeri Anna-Maja Henriksson** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitos erittäin hyvästä kysymyksestä. Meillä oli tänään Säätytalolla koolla tämän maan oikeuslaitoksen ja oikeusalan johtavia henkilöitä. Mukana oli myös edellinen korkeimman oikeuden presidentti, nykyinen ihmisoikeustuomioistuimen tuomari Pauliine Koskelo. Me totesimme yhdessä, että eurooppalaisittain Suomen oikeusvaltio ja oikeudenhoito saa hyvän arvosanan, me kuulumme siihen parhaimmistoon. Tämä asia on syytä muistaa.

Toki on myös niin, että meilläkin on huolenaiheita, ja yksi niistä on juuri se, että oikeudenkäynnit kestävät liian pitkään. Tämä hallitus on kuitenkin lisännyt myös resursseja tuomioistuinlaitokselle, ja sitä resursointia yritetään edelleen kasvattaa, ja tämä on asia, joka on ollut hallitukselle tärkeä. Me olemme myös tässä edellisessä lisätalousarviossa [Puhemies koputtaa] antaneet oikeuslaitokselle ja oikeuden hoitoon lisäresursseja [Puhemies: Nyt on aika täyttynyt!] noin 10 miljoonaa euroa.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Nyt on aika täyttynyt. — Tästä aihealueesta on tänään tässä täysistunnossa lisää keskusteluja myöhemmin.

Kysymyksen käsittely päättyi.

2.5. Suullinen kysymys koronarajoituksista (Harry Harkimo liik)

Suullinen kysymys SKT 199/2021 vp

Suullinen kyselytunti

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Siirrytään seuraavaan. — Edustaja Harkimo.

Keskustelu

16.52 Harry Harkimo liik: Arvoisa puhemies! Ärade talman! Korona on kavala tauti. Baltian maissa, Tanskassa, Norjassa tilanne pahenee nopeasti, ja näin voi käydä myös Suomessa. Soutamista ja huopaamista on meillä jatkunut rajoitusten kanssa puolitoista vuotta, eikä loppua näy.

Hallituksen johtaminen ja viestintä koronassa on ala-arvoista ja sekavaa. Kokonaisuus ei tunnu olevan kenenkään käsissä. Ministeri Kiuru puhuu kipparista, myrskyistä, luotsista ja vaikka mistä. Tiedän kyllä häntä paremmin, miten veneen saa satamaan. [Naurua]

Hallituksen mielestä koronapassia ei tarvittu viime keväänä, mutta nyt sellainen yhtäkkiä halutaan tuoda myös työpaikoille. Taas reagoidaan jälkijunassa. [Perussuomalaisten ryhmästä: Juuri näin!] Miksi koronapassia ei laitettu kuntoon niin, että se olisi ollut heti käytössä kesän jälkeen? Arvoisa pääministeri, miksi ei ole selkeää käsitystä siitä, kuka päättää mistä ja koska? Voitteko kertoa, mitä rajoituksia on tulossa ja kuka niistä päättää, vai mikä teidän suunnitelmanne on, kun siitä ei ota mitään selvää? [Perussuomalaisten ryhmästä: Juuri näin!]

Toinen varapuhemies Juho Eerola: No, pääministeri Marin.

16.53 Pääministeri Sanna Marin (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin totean, että luotan täysin siihen, että edustaja Harkimo osaa saada veneen satamaan. Mutta tästä koronasta. Hallitus päättää ravintolarajoituksista, rajarajoituksista, alueelliset ja kunnalliset viranomaiset näistä muista rajoitustoimista meidän nykyisen voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti. Me olemme tuoneet eduskuntaan ja saaneet eduskunnasta myös valmiiksi tämän koronapassin, joka meillä tälläkin hetkellä on käytössä, ja nyt hallitus haluaa tätä passin käyttöä vielä entisestään laajentaa.

Tämä valmistelutyö on käynnissä, mutta kuten eilen totesin myös tiedotusvälineille, niin tähän liittyy myös oikeudellisia haasteita ja hankaluuksia, ja varmasti perustuslakivaliokunta tulee tarkasti arvioimaan sitten nuo tulevatkin lainsäädäntöesitykset. Yksi vaihtoehto voisi olla se, että esimerkiksi työpaikoilla olisi mahdollista passia vaatia. Tähän liittyy oikeudellisia haasteita, enkä ole vielä varma, onko tällaista esitystä mahdollista antaa, mutta sitäkin selvitetään.

Sen lisäksi haluaisimme, että passi olisi mahdollista ottaa käyttöön myös itsenäisenä rajoitusvälineenä niin, että eri toimijat esimerkiksi tapahtuma-alalla, [Puhemies koputtaa] ravintoloissa ja muuallakin yhteiskunnassa [Puhemies: Nyt tulee rajoitustoimia — ajan suhteen!] voisivat passin ottaa käyttöön ja sitä kautta varmistaa sen, että yhteiskunta rokote-
tuille olisi mahdollisimman paljon auki.

Pöytäkirja PTK 132/2021 vp

Kysymyksen käsittely päättyi.

2.6. Suullinen kysymys kehitysvammaisten oikeuksista (Tarja Filatov sd)

Suullinen kysymys SKT 200/2021 vp

Suullinen kyselytunti

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Seuraava aihealue, edustaja Filatov.

Keskustelu

16.55 Tarja Filatov sd: Arvoisa puhemies! Vammaiset ihmiset kokevat syrjintää monilla elämänaloilla. Yhteiskuntamme ei ole esteetön. Meillä on paljon sellaisia asioita, jotka ovat rakenteissa. Esimerkiksi lainsäädäntöä tehdään vammattomien ehdoilla, ja silloin se ei välttämättä ole reilu vammaisille ihmisille. Viime aikoina itse asiassa kehitysvammaisten kohtaama syrjintä on ollut paljon esillä ja erityisesti vaativan hoidon rajoitustoimenpiteet. Ylen MOT-ohjelma nosti esiin järkyttävän tapauksen, jossa rajoittamistoimet olivat paitsi epäinhimillisiä myös laittomia. Tuohon tilanteeseen puututtiin, ja siellä on ollut oikeusprosesseja ja rangaistuksiakin on tullut, mutta ne olivat silti ihmisarvoa alentavia. Tapauksesta on puhuttu paljon, ja se huolestuttaa. Iso osa tästä vastuusta on sosiaali- ja terveydenhuollon puolella, mutta on kyse myös siitä, miten me turvaamme ihmisten oikeudet. Ja tästä kysyisin ministeri Henrikssonilta: miten hän näkee, mitä voimme tehdä, jotta kehitysvammaisten oikeudet toteutuvat kaikilla elämänaloilla?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ministeri Henriksson.

16.56 Oikeusministeri Anna-Maja Henriksson (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitos edustaja Filatoville erittäin hyvästä kysymyksestä. Tämä tapaus on järkyttänyt meitä kaikkia, ja se on todella niin surkeata, ettei haluaisi, että tällaista voisi tässä meidän hyvässä maassa ylipäänsä tapahtua. Lapsi, vammainen ei voi koskaan suojella itseään. Sen takia on äärimmäisen hyvä pohtia sitä, mitä voimme tehdä paremmin. Niin kuin edustaja totesi, sosiaali- ja terveysministeriössä on myös vastuu tästä, mutta myös tietenkin oikeusministerinä kannan huolta siitä, että kaikkien oikeudet voidaan toteuttaa niin kuin laissa säädetty. Suomi on myös liittynyt vammaissopimukseen. Vuonna 2016 Suomi ratifioi sen. Meidän ylimmät oikeusvalvojat tietysti valvovat viranomaisia, ja myös yhdenvertaisuusvaltuutettu on se taho meillä, joka saa tietoa näistä tapauksista ja joka myös voi antaa [Puhemies koputtaa] suosituksia ja joka myös voi pitää huolta siitä, että vammaisten henkilöiden oikeuksiin kiinnitetään riittävästi huomiota.

2.7. Suullinen kysymys vammaisten oikeuksista (Noora Koponen vihr)

Suullinen kysymys SKT 201/2021 vp

Pöytäkirja PTK 132/2021 vp

Suullinen kyselytunti

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Nyt ne edustajat, jotka samasta aihealueesta haluavat esittää lisäkysymyksen, painakaa V-painiketta ja nouskaa seisomaan. — Siellä on edustaja Koponen, Noora.

Keskustelu

16.57 Noora Koponen vihr: Arvoisa puhemies! Olisin toivonut, että useampi olisi nousut.

Todella Ylen MOT-ohjelman paljastama vammaisen henkilön kaltoinkohtelu, johon edustaja Filatov tässä viittasi, järkyttää, ja se on kaikella tavalla epäinhimillistä ja laitonta. Mielestäni tapaus kertoo koko yhteiskunnan epäonnistumisesta. Hämeenlinnassa yksityisessä asumispalveluyksikössä todellakin alaikäinen kehitysvammainen asukas sidottiin laittomasti ilmäteipillä ja kuormaliinoilla vuosien ajan. Ohjelman mukaan häntä myös pahoinpideltiin.

Kun nyt sote-uudistuksen myötä vammaisten palvelut siirtyvät hyvinvointialueelle, on alueet rakennettava alusta lähtien niin, että jokaisen vammaisen henkilön oikeudet voivat toteutua täysimääräisesti. Me olemme ehdottaneet vammaisasiavaltuutetun viran perustamista, jotta vammaisten oikeudet vahvistuvat. Vammaisasiavaltuutettu voisi valvoa lakien toteutumista ja puolustaisi vammaisten asemaa yhteiskunnassa, ja kysynkin niin ikään ministeri Henrikssonilta: aikooko hallitus edistää vammaisasiavaltuutetun viran perustamista, jotta vammaisten henkilöiden [Puhemies koputtaa] oikeudet toteutuvat ja oikeuksien valvonta vahvistuu?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Niin, kyllä täällä itse asiassa useampikin edustaja nousi seisomaan, [Arja Juvonen: Kyllä täällä noustiin!] mutta valitettavasti tämän kyselytunnin puitteissa emme ehdi näitä kaikkia ottaa. — Ministeri Henriksson.

16.59 Oikeusministeri Anna-Maja Henriksson (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Niin kuin edellisessä puheenvuorossa totesin, yhdenvertaisuusvaltuutettu on tällä hetkellä se instanssi, jolla on valtuudet ja myös vastuu siitä, että vammaisten oikeudet huomioidaan. Hallitusohjelmassahan ei ole kirjausta erillisestä vammaisasiainvaltuutetusta. Sen sijaan me olemme perustaneet vanhusasiainvaltuutetun tehtävän, ja siihen saamme kohta uuden ja ensimmäisen vanhusasiainvaltuutetun. Mutta katson, että tämä asia tietysti on tärkeä, ja katson myös, että tätä on syytä pohtia. Tilanne tällä hetkellä on se, että yhdenvertaisuusvaltuutettu saa aika paljon yhteydenottoja juuri vammaisten oikeuksiin liittyvistä kysymyksistä, ja onneksi meillä on yhdenvertaisuusvaltuutettu, jolla on mandaatti myös tällä saralla ja joka toimii aktiivisesti. Mutta mielestäni kysymystä on tarkoitus ja syytä pohtia myös syvemmin.

Kysymyksen käsittely päättyi.

2.8. Suullinen kysymys lentoyhtiöihin kohdistuvista pakotteista (Ano Turtiainen vkk)

Suullinen kysymys SKT 202/2021 vp

Pöytäkirja PTK 132/2021 vp

Suullinen kyselytunti

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Taas vaihdetaan aihetta. — Edustaja Turtiainen.

Keskustelu

17.00 Ano Turtiainen vkk: Kiitos, arvoisa puhemies! On täysin järjetöntä, että EU:ssa kaavaillaan pakotteita Venäjän kansallista lentoyhtiötä Aeroflotia vastaan sillä perusteella, että sen matkustajia käyttäytyy moittitavasti Valko-Venäjän ja Puolan rajalla. Mikäli tarpeen, Suomen on estettävä EU:n neuvostossa mahdolliset Aeroflotin vastaiset EU-pakotteet, koska Venäjä tulisi varmasti vastaamaan näin mielivaltaisiin pakotteisiin samalla mitalla. Vastapakotteet uhkaisivat Finnairille kriittisen tärkeitä Euraasian ja Kaukoidän lentopalveluja, jotka suuntautuvat Venäjälle ja vaativat sen ilmatilan käyttöä. Arvoisa hallitus, oletteko kanssani samaa mieltä tästä asiasta? On selvää, että pakotteista syntyisi Suomelle vakavia talous- ja työllisyysvaikutuksia. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ministeri Haavisto.

17.01 Ulkoministeri Pekka Haavisto (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitos kysymyksestä. Nyt se pakotepaketti, joka on valmisteilla — viides pakotepaketti Valko-Venäjää kohtaan — sisältää yksittäisiä henkilöitä, jotka ovat rikkoneet ihmisoikeuksia, jotka ovat järjestäneet ihmissalakuljetusta — tai ihmiskauppaa — Valko-Venäjän suuntaan, ja niin kuin sanoin, näitä yrityksiä, jotka ovat lähellä valtaapitäviä Valko-Venäjällä. Sen lisäksi EU:ssa on käyty keskustelua, voidaanko näihin lentoihin, joita tulee, niin kuin mainitsin, arabimaista ja Välimeren eteläpuolelta, suoraan vaikuttaa niin, että sanktioidaan niitä lentoja tai lentoyhtiöitä taikka sitten sitä kenttää, jolle ne laskeutuvat Valko-Venäjällä, mutta tämä on vasta käytävää keskustelua. Tämän suuntaisesta hankkeesta, minkä mainitsitte, minulla ei ollut tietoa.

Kysymyksen käsittely päättyi.

Kyselytunti päättyi.

3. Mikko Kärnän vapautuspyyntö perustuslakivaliokunnan varajäsenyydestä

Vapautuspyyntö VAP 153/2021 vp

Ainoa käsittely

Eduskunta hyväksyi vapautuspyynnön.

Täydennysvaali toimitetaan perjantaina 12.11.2021 kello 13 pidettävässä täysistunnossa. Ehdokaslistat on jätettävä keskuskansliaan viimeistään 12.11.2021 kello 10.

4. Keskustelualoite oikeusvaltion ja oikeudenhoidon toimintaedellytysten turvaamisesta ja vahvistamisesta

Keskustelualoite KA 5/2021 vp

Pöytäkirja PTK 132/2021 vp

Keskustelu

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Päiväjärjestyksen 4. asiana on ajankohtaiskeskustelu oikeusvaltion ja oikeudenhoidon toimintaedellytysten turvaamisesta ja vahvistamisesta.

Ajankohtaiskeskustelun avaa keskustelualoitteen ensimmäinen allekirjoittaja, joka on edustaja Leena Meri, ja hänellä on viiden minuutin puheenvuoro. Seuraavan puheenvuoron käyttää oikeusministeri Anna-Maja Henriksson, myöskin viiden minuutin puheenvuoro. Tämän jälkeen myönnän harkitsemassani järjestyksessä vastauspuheenvuoroja. Vastauspuheenvuorot varataan täysistunnossa V-painikkeella, kuten tuossa kyselytunnillakin äsken. Keskusteluun varataan aikaa yksi tunti. — Lakivaliokunnan puheenjohtaja, edustaja Meri, olkaa hyvä.

Keskustelu

17.03 Leena Meri ps (esittelypuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Käymme tänään ajankohtaiskeskustelua lakivaliokunnan kesäkuussa tekemän aloitteen pohjalta oikeusvaltion ja oikeudenhoidon toimintaedellytysten turvaamisesta ja vahvistamisesta. Aloitteen taustalla on valiokunnan jo pitkään kantama vakava huoli oikeusministeriön hallinnonalan määrärahojen riittämättömyydestä ja sen vaikutuksista hallinnonalan toimijoiden toimintaedellytyksiin. Riittämättömät määrärahat heijastuvat asioiden käsittelyaikoihin ja heikentävät oikeusturvaa. Tilanne on vakava, sillä kyse on valtion ydintehtävistä, joiden tehokkaalla ja luotettavalla toiminnalla on keskeinen merkitys yhteiskunnan vakauden ja turvallisuuden kannalta. Oikeusvaltio ja sen toimivuus eivät ole itsestäänselvyyksiä, vaan niistä pitää pitää jatkuvasti huolta.

Valiokunta on siis vuosien ajan toistuvasti kiinnittänyt vakavaa huomiota erityisesti tuomioistuinlaitoksen liian niukkaan perusrahoitukseen sekä siihen, että tuomioistuinlaitoksessa työskentelee paljon tuomareita ja muuta lainkäyttöhenkilöstöä määräaikaissä virkasuhteissa ja rahoitus on ollut riippuvaista määräaikaisestä rahoituksesta. Tuomioistuinlaitoksen perustuslaillisen aseman ja toimintakyvyn kannalta kestäväntä ja perustelluinta on huolehtia siitä, että tuomioistuinten pysyvä perusrahoitus on riittävällä tasolla ja virat vakinaisia. Niin ikään valiokunta on toistuvasti muistuttanut siitä, että toimiva rikosoikeudenhoidon ketju edellyttää tasapainoista ja riittävää resursointia koko rikosprosessiketjun viranomaisille, kuten poliisille, syyttäjille, tuomioistuimille, oikeusavulle ja Rikosseuraamuslaitokselle.

Vaikka asiasta on toistuvasti valiokunta huomauttanut, ei tilannetta ole parannettu kestäväällä tavalla. Oikeusministeriön hallinnonalalle myönnetty, sinänsä myönteiset lisämäärärahat eivät ole toimijoiden tarpeisiin nähden riittäviä. Kun toimijoiden perusrahoitus on vuodesta toiseen riittämätöntä, ovat ne joutuneet rahoittamaan toimintaansa siirtyvillä määrärahoilla. Henkilöstöä on työmäärään nähden liian vähän, ja henkilöstö on kuormittunut.

Tilanne on viime aikoina muuttunut entistäkin vakavammaksi. Asia nousi esiin valiokunnassa tänä keväänä, kun valiokunta käsitteli julkisen talouden suunnitelmaa vuosille 22—25 ja kuuli laajasti alan toimijoita ja asiantuntijoita. Kuultavien viesti määrärahojen riittämättömyydestä oli yhtenäinen. Tuomioistuimissa keskimääräiset käsittelyajat ovat tietyissä asiaryhmissä pitkiä ja yli vuoden vireillä olleet asiamäärät ovat merkittävästi kasvaneet. Myös Syyttäjälaitoksessa vaativien rikosten käsittelyajat ovat pitkät ja rikosvas-

Pöytäkirja PTK 132/2021 vp

tuun toteuttamisen yleinen taso on heikentynyt. Rikosseuraamuslaitoksessa henkilöstöä on liian vähän suhteessa vankien määrään ja laitusrakenteeseen, ja se vaikuttaa huolestuttavasti henkilöstön ja vankiloiden turvallisuuteen.

Kesäkuussa antamassaan lausunnossa valiokunta edellytti, että oikeusvaltion ja oikeudenhoidon toimintaedellytysten turvaamiseksi ja vahvistamiseksi oikeusministeriön hallinnonalan ja sen toimijoiden perusrahoitusta korotetaan olennaisesti ja pysyväisluontoisesti viipymättä. Valiokunta teki samassa yhteydessä nyt tämän tänään puheena olevan aloitteen.

Tilanne ei ole kesän jälkeen parantunut. Tämä on ilmennyt syysistuntokaudella useiden eri asioiden käsittelyn yhteydessä. Oikeudenhoidon riittämättömät määrärahat, asiamäärien kasvu, asioiden käsittelyaikojen pidentyminen sekä henkilöstön kuormittuminen ovat siten edelleen ajankohtaisia ongelmia. Esimerkiksi talousarvioesityksen yhteydessä valiokuntakuulemisessa tuli esille, että tilanne kiristyy lähivuosina entisestään eikä nykyisellä rahoitustasolla voida välttyä henkilöstön vähennyksiltä. Perusrahoitus on saatava pysyvästi kestäväälle tasolle. Tämä edellyttää määrärahojen olennaista parantamista. On välttämätöntä ryhtyä toimenpiteisiin.

Lopuksi kuitenkin kiitän valiokunnan puheenjohtajana koko valiokunnan puolesta oikeusministeri Henrikssonia siitä, että oikeusvaltion turvaamisesta ja vahvistamisesta sekä oikeudenhoidon toimintaedellytyksistä tullaan laatimaan lakivaliokunnan eri yhteyksissä esille tuoma erillinen valtioneuvoston selonteko. On tärkeää, että selonteossa kartoitetaan tilannekuvaa laajasti ja erityisesti tarvittavia korjaustoimenpiteitä mahdollisimman laajalaisesti. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ministeri Henriksson.

17.09 Oikeusministeri Anna-Maja Henriksson: Arvoisa puhemies, värderade talman! Luottamus oikeudenhoitoon on yhteiskunnan ja kansantalouden suotuisan kehityksen perusedellytys. Oikeusministerinä olen tyytyväinen, että Suomessa oikeusvaltion vahvistaminen koetaan tärkeänä ja että demokratiamme peruspilarista halutaan käydä aktiivista keskustelua. Kiitos siis, edustaja Leena Meri ja lakivaliokunta, tärkeästä aloitteesta.

Värderade talman! Varje medborgare ska kunna lita på att hans eller hennes ärende behandlas av en opartisk domstol inom rimliga tidsramar. Jag vill tacka lagutskottet för initiativet. Det är mycket viktigt att vi tillsammans diskuterar den finska rättsstatens nuläge och framtid.

Arvoisa puhemies! Toimiva oikeusvaltio on demokraattisen järjestelmämme kulmakivi. Hallitus on tällä kaudella kiinnittänyt erityistä huomiota tuomioistuinten ja oikeudenhoidon resurssitilanteeseen. Ja kun budjettikirjaa lukee ja ottaa esille myös edellisten vuosien budjettikirjat, niin loppupäätelmä on se, että tällä hallituskaudella, vuodesta 2019 eteenpäin, on lisätty oikeudenhoidon resursseja noin 70 miljoonalla eurolla. Näin ollen tämä hallitus on tehnyt enemmän kuin aikaisemmat hallitukset. Myös tämän vuoden lisätalousarvioesityksissä tuomioistuimille on lisätty 11,7 miljoonaa euroa, syyttäjille 1,6 miljoonaa ja Rikosseuraamuslaitokselle 14,1 miljoonaa euroa.

Tuomioistuinten käsittelyajat ja määrät ovat tärkeä osa oikeudenhoidon kokonaisuutta. On tosiasia, että yli vuoden vireillä olleiden asioiden määrä on kasvanut käräjäoikeuksissa,

Pöytäkirja PTK 132/2021 vp

hovioikeuksissa ja hallinto-oikeuksissa. Koronaepidemia on ruuhkauttanut asioiden käsittelyä tuomioistuimissa ja syyttäjälaitoksessa, sillä käsittelyjä jouduttiin keskeyttämään tai siirtämään erityisjärjestelyihin. Olen kuitenkin tyytyväinen nyt siihen, että neljännessä lisätalousarvioesityksessä ehdotetaan lisärahaa tuomioistuimille noin 4 miljoonaa euroa ja syyttäjille 750 000 euroa. Rikosseuraamuslaitokselle ehdotetaan 5,8 miljoonan euron korotusta.

Käsittelyaikojen pidentyminen on huolestuttavaa. On niin, että rikosasioiden keskimääräinen käsittelyaika kärjäoikeuksissa on vuoden 2015 ja vuoden 2020 välillä kasvanut 4 kuukaudesta reiluun 5 kuukauteen. Kuitenkaan kärjäoikeuksien laajojen riita-asioiden käsittelyajoissa ei juurikaan ole muutosta saman ajanjakson aikana havaittu.

Hovioikeuksissa taas asiamäärä on laskenut 25 prosentilla ja käsittelyaika on pysynyt samalla tasolla ollen reilut 6 kuukautta. On myös hienoa, että vaikka korkeimmassa hallinto-oikeudessa asiamäärät ovat lisääntyneet 20 prosentilla, niin keskimääräinen käsittelyaika on silti laskenut noin 10 kuukaudesta reiluun 7 kuukauteen. Vielä on siis tehtävää, mutta suunta tältä osin on oikea.

Henkilöstön riittävyydestä ja jaksamisesta on tärkeää huolehtia koko oikeudenhoidon ketjun osalta. Samalla on pidettävä mielessä, että tämänpäiväinen tilanne on syntynyt pitkän aikavälin seurauksena. Esimerkiksi vuosina 2006–2016 valtionhallinnossa toteutettiin sopeuttamisohjelma, jonka myötä Rikosseuraamuslaitoksesta vähennettiin 500 henkilöstötyövuotta. Toinen henkilöstövajeeseen vaikuttanut seikka on vartijakoulutuksen paikkamäärien supistaminen vuonna 2010. Myös vankiloiden vartijapulaa helpotetaan nyt nostamalla vartijakoulutukseen otettavien opiskelijoiden määrää nykyisestä 60:stä 80:een vuosina 2021–2023.

On todettava, että mainitut menolisäykset eivät vielä ole ratkaisu oikeudenhoidon resurssitarpeekseen, vaan resursseja on katsottava myös kokonaisuutena. Tätä varten hallitus on päättänyt aloittaa oikeudenhoidon selonteon valmistelun, jossa tarkastelu tehdään ylivaalikautisesti. Kyse on merkittävästä hankkeesta, jonka yhteydessä tarkastellaan myös sitä, millä tavalla voidaan turvata tuomioistuinlaitoksen pitkäjänteinen henkilöstöpolitiikka. Tuomaritehtävien hoitamisen tulee perustua pysyviin virkoihin aina kun se on mahdollista. Selonteko annetaan eduskunnalle syksyllä 2022. Selonteon laatiminen oikeudenhoidosta kokonaisuutena on mielestäni sekä vastuullinen että välttämätön menettelytapa. Hallitus ei siis ole tässä siirtämässä ongelmaa eteenpäin, vaan hakemassa siihen kestävää ja perusteltua ratkaisua. Myös selonteon laatimisaikana seuraamme tilannetta ja puutumme siihen tarvittaessa.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja nyt, arvoisat edustajat, kuten sanoin, on mahdollisuus minuutin mittaisiin vastauspuheenvuoroihin. — Valiokunnan puheenjohtaja, edustaja Meri, olkaa hyvä.

17.14 **Leena Meri ps** (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! [Puhuja aloittaa puheenvuoron mikrofonin ollessa suljettuna]

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Mikrofonin päälle.

Kiitos, arvoisa puhemies! Tänään oli oikeusvaltioseminaari, ja kuuntelin siellä korkeimman oikeuden presidentti Leppästä, korkeimman hallinto-oikeuden presidentti Kuusini-

Pöytäkirja PTK 132/2021 vp

meä ja esimerkiksi Tuomioistuinviraston johtokunnan puheenjohtaja Ilveskeroa, ja kaikkien viesti oli yhteinen: perusrahoituksen puute vaarantaa ja tekee haavoittuvaksi oikeusvaltion, koska oikeudenkäynnit viipyvät. Jos ei saa ajoissa oikeutta, se on sama kuin sitä ei saisi lainkaan. Näin me kaikki tiedämme.

Mielestäni henkilökohtaisesti — ja myös perussuomalaisen puolueen mielestä — te olisitte voineet tehdä arvovalinnan. Syksyllä saitte poliisille 30 miljoonaa. Tuomioistuimet ovat pyytäneet vähintään noin 20 miljoonaa. Tätä ei löytynyt, mutta katsoin esimerkiksi, että samaan aikaan kehitysapuun lisätään tässä lisätalousarviossa 12,6 miljoonaa. Ministeri Henriksson, kenestä tämä on kiinni, että tätä rahaa ei saa täytettyä, teistä vai koko hallituksesta?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja edustaja Mäkynen, Matias.

17.16 Matias Mäkynen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oikeusjärjestelmän rahoitus on koko oikeusvaltion ja myös sen riippumattomuuden taakka. Pitkään jatkunut huono kehitys on nyt saatu käännettyä hallitusneuvotteluissa ja tässä hallitusohjelmassa, mutta työtä ja tarpeita riittää edelleen. Korona-aikana näihin pidentyneisiin käsittelyaikoihin ja oikeudenhoidon kasaantuneisiin ongelmiin on vastattu lisätalousarvioissa, ja se on aivan oikein, mutta nämä vastaukset eivät saa jäädä lyhytaikaisiksi laastareiksi kriisin keskellä, vaan ongelmaa on pystyttävä hoitamaan myös kriisin jälkeen.

Kuten tässä seminaarissa, johon valiokunnan puheenjohtaja Merikin viittasi äsken, todettiin, Suomi on vahva oikeusvaltio, mutta rahoituspohja on se kriittisin kysymys sen tulevaisuuden kannalta. Toisaalta rakenteita on vahvistettu tällä kaudella muun muassa Tuomioistuinviraston perustamisella. On hyvä, että oikeudenhoidon ja rikosketjun resursoinnin tärkeyden ymmärtäminen ylittää nyt oppositio—hallitus-rajat. Näin ei aikaisemmin ehkä ihan täysin ole ollut. [Puhemies koputtaa] Selonteko tulee olemaan hyvä väline siihen, [Puhemies: Nyt!] että tätä ylihallituskautista työtä voidaan tukea. [Leena Meren välihuuto] Kiitos ministerille sen aloitteesta.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Kilpi.

17.17 Marko Kilpi kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Henriksson, totesitte hyvin osuvasti, että luottamus on demokraattisen yhteiskunnan liima. Todel-la hyvin sanottu. Turvallisuus on puolestaan perusta, jonka varaan demokraattinen yhteiskunta sitten rakentuu. Jotta ihmiset voivat luottaa yhteiskuntaan, heidän pitää tuntea oikeudenmukaisuutta. Kun he joutuvat rikoksen uhriksi, heidän asiansa pitää pystyä hoitamaan vähintäänkin kohtuullisessa ajassa. Se tarkoittaa poliisin toimintaa, esitutkintaa, oikeuskäsittelyä, ymmärrettäviä loogisia seurauksia, ja yksinkertaisesti oikeuden pitää vain tapahtua. Kansalaisille pitää tulla myös selväksi, että väärin tekemisestä ja lain rikkomisesta seuraa rangaistuksia ja rikokseen liittyy olennainen kiinnijäämisriski. Nämä kaikki ovat tänä päivänä uhattuina, koska oikeusketjumme — Häätäkeskus, poliisi, tuomioistuimet ja vankila — ei ole kunnossa. Kysyisinkin: onko hallituksessa ymmärretty, että oikeusketjun vahvistaminen ei onnistu joka vuosi toistuvalla painilla ja pistemäisillä lisärahoituksilla? [Puhemies koputtaa]. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Tynkkynen.

Pöytäkirja PTK 132/2021 vp

17.18 Sebastian Tynkkynen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Oikeusministeriön juhlatapahtumassa kyseltiin tänään, mitä kuuluu suomalaiselle oikeusvaltiolle. Jos oikeusvaltio osaisi itse puhua, vastaisi se, että happi loppuu.

Palkoistamme kerättäviä veroja ohjataan ulkomaille, mutta maaseudulla hätään joutuvan tulee pärjätä ilman poliisia, kun poliiseja ei ole. 2 000 lapsiin kohdistunutta seksuaalirikosta odottaa pöydällä ratkaisijaansa, kun aika ei riitä. Resurssipulassa sinnittelevät vanginvartijat riskeeraavat turvallisuutensa jengipaineissa. Hallinto-oikeuksissa jo puolet on ulkomaalaisasioita ja kansalaisten asioiden käsittelyt ovat pahasti tukossa.

Vaikka oikeusvaltion kivijalat murenevät pala palalta, niiden korjaamisesta vastuussa olevaa Marinin hallitusta ei työmaalla näy. Jokaisen kansalaisen tulisi voida luottaa siihen, että valtio hoitaa vähintään ydintehtävänsä eli turvallisuuden ja oikeuden ylläpidon, että poliisi turvaa arkea, asiat tulevat oikeudessa käsitellyiksi ja että rikolliset joutuvat vastuuseen. Hyvä hallitus, suomalaisilta kerätyt rahat on käytettävä Suomen hyväksi.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Huttunen.

17.19 Hanna Huttunen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Maksuttomalla oikeusavulla turvataan maassamme heikommassakin asemassa olevan ihmisen oikeusturva. Keskusta kantaa huolta myös keskituloisten mahdollisuudesta hakea ja saada oikeutta. Kalliiden oikeudenkäyntikulujen takia ihmiset eivät välttämättä uskalla lähteä hakemaan oikeutta itselleen lakituvan kautta. Heillä ei ole välttämättä ylimääräistä rahaa säästössä, mutta kuitenkin sen verran tuloja, että maksuton oikeudenkäynti ei ole heille mahdollista. Heidän asemaansa onkin parannettava esimerkiksi korottamalla yleisen oikeusavun tulo rajoja, parantamalla vakuutusyhtiöiden oikeusturvavakuutuksia ja säätämällä riita-asioiden oikeudenkäyntikulujen avustajan palkkion osalta enimmäistaksat. Haluankin kysyä ministeriltä: oletteko havahtunut myös tähän huoleen ja ongelmaan, ja ollaanko tähän tekemässä parannuksia?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Keto-Huovinen.

17.20 Pihla Keto-Huovinen kok (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Oikeushoidossa on pitkään sinnetelty riittämättömällä rahoituksella. Oikeusturvan saataavuuden edes nykyinen taso on saavutettu ennen kaikkea oikeushoidon tehtävissä toimivien henkilöiden työhyvinvoinnin kustannuksella. Viime viikolla keskustelin erään oikeushoidon parissa työskentelevän henkilön kanssa, joka kertoi, että hänellä on ollut yksi vapaapäivä kesäloman jälkeen viikonloput mukaan lukien ja seuraava istuntovapaa on juuri ennen joulua. Kysynkin ministeriltä: miten huolehditte näiden henkilöiden työhyvinvoinnista?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Rantanen, Mari.

17.21 Mari Rantanen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä on nimenomaan nyt kysymys siitä, mitkä asiat yhteiskunnassa ovat ydintoimintoja ja mitkä ovat niitä tärkeimpiä asioita. Ja kun oikeusministeriön hallinnonala käyttää sen miljardin vuodessa ja sisäministeriö noin puolitoista, niin se on yhteensä 2,5 miljardia yli 65 miljardin bud-

Pöytäkirja PTK 132/2021 vp

jetista, ja luulen, että sieltä olisi löytynyt kyllä näihin kahteen yhteiskunnan peruspilariin enemmänkin rahaa, ja tähän asiaan on syytä kiinnittää huomiota.

Mutta nostan täältä tämän ulkomaalaisasian myöskin esiin, koska se tuskin tulee välttämättä toiselta laidalta. Eli meillä on noin 8 prosenttia väestöstä ulkomaalaistaustaisia, mutta tämä 8 prosenttia käyttää Helsingin hallinto-oikeuden sekä korkeimman hallinto-oikeuden resursseista puolet. Siis puolet jutuista on ulkomaalaisasioita. Näiden vankien määrä on lisääntynyt 30 prosenttia viimeisen kymmenen vuoden aikana, ja nyt viimeisenä tämä jengiytyminen ja järjestäytyminen [Puhemies koputtaa] rikollisuus nimenomaan maahanmuuttajataustaisten osalta on kasvanut, ja Rise sanoo suoraan, että tämä Mantaqa-jengi aiheuttaa [Puhemies koputtaa] suurimman ongelman siellä. Miten te aiotte puuttua juurisyyhyn eli holtittomaan maahanmuuttopolitiikkaan?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja edustaja Soinikoski.

17.22 Mirka Soinikoski vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sujuva, selkeä ja suoritusvarma oikeuslaitos on ehdoton edellytys yhteiskuntarauhalle ja luottamukselle. Oikeuslaitoksen päätökset ovat luotettavia ja perusteltuja, mutta prosessit kestävät usein kohtuuttoman pitkään. Liian usein oikeusjutut venyvät niin pitkiksi, että ihmiset eivät uskalla enää hakea oikeutta, koska pelkäävät vuosien rumbaa. Paljonpuhuvaa on se, että myös Suomen Asianajajaliitto on huolissaan suomalaisten oikeusturvasta. Erityisesti tuomioistuinten, Rikosseuraamuslaitoksen, Syyttäjälaitoksen ja julkisen oikeusavun voimavarojen tilanne on kestävä. Tilanteen korjaaminen edellyttää kyseisten toimijoiden perusrahoituksen korottamista pysyväisesti. Nykytilanne on inhimillisesti kestävä sekä henkilöstön että kansalaisen kannalta. Oikeusprosessi voi pahimmillaan olla yksilölle hyvin kuormittava ja sellainen, joka vie voimavaroja ja voi johtaa jopa työkyvyttömyyteen. Oikeusvaltiossa jokaisella pitää olla varallisuudesta tai taustasta riippumatta mahdollisuus hakea oikeutta oikeusteitse. Meidän on osaltamme varmistettava, että tämä periaate toteutuu tulevaisuudessa nykyistä paremmin. [Puhemies koputtaa] Tänään aiemmin järjestetyssä oikeusvaltioseminaarissa oli paljon erittäin painavia puheenvuoroja, jotka toivon mahdollisimman monen suomalaisen kuulevan nyt ja tulevaisuudessa.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja nyt edustaja Kiuru.

17.24 Pauli Kiuru kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Oikeusvaltio ja oikeudenhoito ovat ihan keskeinen osa demokraattista yhteiskuntaa. Niistä pitää pitää kiinni, ja tämä on tärkeä keskustelualoite.

Otan yhden yksityiskohdan, joka koskee tuomareiden koulutusta. Noin 30 000 lasta kokee vuosittain vanhempiensa eron, noin puolet avioliitoista päättyy eroon. Tuhannet lapset joutuvat tilanteeseen, jossa heidän vanhempansa menevät oikeuteen päättämään siitä, miten lapsen huoltajuus siitä eteenpäin hoidetaan, koska he eivät pysty sitä itse sopimaan. Tuomareilla ei aina ole koulutusta eikä kykyä tunnistaa vieraannuttamista, huoltokiusaamista, tapaamisoikeussopimusten rikkomista, manipulatiivista käyttäytymistä. Kysyn: kuinka paljon tuomareiden koulutukseen tästä näkökulmasta on mahdollista kiinnittää huomiota, ja onko mahdollista, että jotkut tuomioistuimet erikoistuisivat näihin vaativiin tilanteisiin? — Kiitos.

Pöytäkirja PTK 132/2021 vp

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Edustaja Laukkanen.

17.25 Antero Laukkanen kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Tein tästä ajankohtaiskeskustelusta aloitteen lakivaliokunnassa, koska tämä vallitseva nykytila, jossa koko oikeuslaitoksen perusrahoitus ei enää turvaa oikeuden toteutumista, on kaikkien tiedossa mutta sille ei olla tekemässä yhtään mitään. Tilanne on niin vakava, että oikeusvaltion keskeiset periaatteet eivät enää toteudu. Oikeuden saanti ei toteudu, ja asioiden käsittelyajat ovat niin pitkiä, että oikeutta on vaikea saada oikeassa ajassa.

Lakivaliokunta on jo 12 kertaa lausunnoissaan ja mietinnöissään vaatinut perusrahoituksen kuntoon laittamista. Se kaikuu kuuroille korville. Jotta oikeuslaitos voisi toimia lain ja oikeusvaltion edellyttämällä tavalla, on tämä perusrahoitus saatava kuntoon ja mahdollisimman pian. Selvityksiä ei tarvita. Niitä on annettu ihan riittävästi, vaikka selvitys onkin varmaan hyvä asia. [Puhemies koputtaa] Rouva ministeri, milloin saamme tämän rahoituksen kuntoon?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Semi.

17.26 Matti Semi vas (vastauspuheenvuoro): [Puhujan mikrofoni ei avaudu] — Se totteli peukaloa, ei etusormea.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Anteeksi?

Ei mitään, kevennys. [Ben Zyskowitz: Se ei ollut tarkoitettu pöytäkirjaan!]

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kevennys, selvä.

Arvoisa puhemies! Toimiva oikeusvaltio on erittäin hyvä asia ja se, että se koko ketju poliisista sinne tuomioistuimiin ja oikeuteen toimii hyvin, ja nämä lisäykset siihen rahoitukseen ovat erittäin tervetulleita asioita.

Samoin sitten se, mitä mietin myös, että sitä vanginvartijoiden koulutusmäärää kasvataan, on hyvä asia, jotta saadaan ammattitaitoisia vanginvartijoita läpi Suomen palkattua, koska tiedossa on, että erittäin paljon käytetään sijaisia vanginvartijan toimitessa. Ne ovat määräaikaisia, vuoden kahden sopimuksella. Kysyisin ministeriltä: voiko olla mahdollista, että siirretään Tikkurilasta koulutusta lisää myös maakuntiin, jotta saadaan pidettyä siellä ne oppilaat, mitkä käyvät sen vanginvartijakoulutuksen siellä paikan päällä olevissa van-
kilalaitoksissa?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Tavio.

17.28 Ville Tavio ps (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Oikeudenkäynnin tulisi olla nopea, halpa ja luotettava näin tavoitteena ja ihanteellisessa tilanteessa, ja ne ominaisuudet siinä prosessissa tukevat toinen toisiaan. Nyt kuitenkin tällä hetkellä varsinkin koronan jälkeen on nähtävissä, että pienessäkin riidassa menee ensimmäisessä instanssissa eli kärjäoikeudessa jopa kaksi vuotta. Eli pitkät tuomioistuimen käsittelyajat ovat kyllä todellinen ongelma meidän oikeusvarmuudelle, kun pitkissä asioissa todistajathan alkavat unohtaa jo,

Pöytäkirja PTK 132/2021 vp

mitä on tapahtunut, ja lisäksi varsinkin näissä riita-asioissa on aikamoisena huolena intresien vanheneminen.

Tämä tuomarien koulutus on hyvä aihe, ja kiitän edustaja Kiurua, että hän otti sen esiin vähän samalla tavalla kuin itsekkin ajattelin. Se on aika ongelmallista, että nykyään voi alioikeudessa sinänsä täysin rikosoikeuteen perehtynyt tuomari ratkaista jonkun vaikean huoltajuus-, tapaamisoikeuskysymyksen, joten kysyn tätä samaa: miten tähän saataisiin tuomareiden [Puhemies koputtaa] jakoa ja koulutusta parannettua?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Hienoa. — Ja edustaja Zyskowicz.

17.29 Ben Zyskowicz kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Arvoisa rouva ministeri! Myöhemmin tänä iltana kuulemme tässä salissa, että meidän translainsäädännössä olevat puutteet ovat Suomen pahin ihmisoikeusongelma. Minun mielestäni juttujen kohtuuton viipyminen oikeuslaitoksessa on paljon pahempi ihmisoikeusongelma, ja tästä olemme myös Euroopan ihmisoikeustuomioistuimelta saaneet tuomioita.

Täällä lähes jokainen puhuja on vaatinut oikeuslaitokseen lisää resursseja, ja ihan oikein, mutta kun raha ei kasva puussa, vaikka Marinin hallitus tuntuu toisin ajattelevan, tarvitaan mielestäni muutakin eli prosessien kehittämistä ja keventämistä. Onko hallituksessa harkittu sitä, että poikkeustilanteita lukuun ottamatta näyttökysymyksiä ei käsiteltäisi enää hovissa tai korkeimmassa vaan ne jäisivät [Puhemies koputtaa] käräjäoikeuksien varaan? Jos todistajan muisti paranee hovioikeuteen mennessä, se ei ole hyvä asia, se on huolestuttava merkki.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Kivisaari.

17.30 Pasi Kivisaari kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Lokakuussa 2017 sattui Raaseporissa taseoristeysturma. Onnettomuudessa VR:n kiskobussi ja Puolustusvoimien maastokuorma-auto törmäsivät toisiinsa. Tässä turmassa kuoli kolme varusmiestä ja yksi junan matkustaja.

Turman käsittely päättyi oikeudessa noin kuukausi sitten. Kuljettaja ja uhrien omaiset siis odottivat päätöstä liki neljä vuotta. Se on, totta kai, myös nuoren varusmiehen kannalta pitkä aika. Tämä on yksi esimerkki eikä edes pahimmasta päästä, kun kesto on ollut pitkä.

Ymmärrän toki, että selvitystyö ja oikeudelliset prosessit ovat haastavia, ja totta kai ne pitää tehdä huolella. Silti oikeusprosessien nopeus on taattava, ja siksikin tämä keskustelu on tärkeä ja arvokas. Kiitos myös ministerille, [Puhemies koputtaa] että olette hyvin tiedostanut tämän.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Hyrkkö.

17.31 Saara Hyrkkö vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitos minunkin puolestani oikeusministerille tämän päivän korkean tason oikeusvaltioseminaarin järjestämisestä. On todella tärkeää, että oikeusvaltiota, sen riippumattomuutta ja oikeusvarmuutta, ei pidetä itsestäänselvyytenä. Kansainväliset esimerkit jopa EU:n sisällä osoittavat, että kun kansainvälisen oikeuden periaatteet ja EU:n yhteiset arvot ja pelisäännöt hylätään, niin oikeusvaltio voi hapertua silmänräpäyksessä. Merkit olivat kuitenkin ilmassa jo ennen konkreettisia toimia oikeusvaltion murentamiseksi esimerkiksi Puolassa ja Unkarissa.

Pöytäkirja PTK 132/2021 vp

Epäluottamuksen kylväminen tuomioistuimia kohtaan, erilaisia instituutioita kohtaan ja eri ihmisryhmien välille on hälytyskello myös oikeusvaltiolle.

Arvoisa puhemies! Vihreille on todella tärkeää, että oikeudenhoidon resurssit turvataan kautta linjan. Tämä on ihmisten oikeusturvan kannalta välttämätöntä, ja kuten edustaja Kilpi edellä kuvasi, myös yhteiskunnan turvallisuuden ja luottamuksen kannalta välttämätöntä. Ja olen todella iloinen, että tässä salissa ja myös lakivaliokunnassa oikeusvaltiota puolustetaan laajassa rintamassa [Puhemies koputtaa] yli puoluerajojen.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ledamot Adlercreutz.

17.33 **Anders Adlercreutz r** (vastauspuheenvuoro): Ärade talman! Ihan niin kuin edustaja Zyskowicz sanoi, toimiva oikeusvaltio on perusoikeuksien toteutumisen edellytys. On totta, että käsittelyajat ovat pitkiä ja ne ovat myöskin kalliita, ja siksi on hienoa, että nyt tällä hallituskaudella on tapahtunut käänne, että nyt ollaan panostettu lisää näihin ja vielä lisäbudjetissa panostetaan entistä enemmän. Kun puhutaan oikeusvaltiosta, kyse ei toki ole ainoastaan tuomioistuinista, vaan kyse on koko ketjusta, että koko ketju toimii, ja siitä näkökulmasta on hienoa, että tässä kirjassa on Suomen historian suurimmat poliisimäärärahat. Se on merkittävä asia, sekin vahvistaa oikeusvaltiota.

Mutta on muitakin asioita. Siis me voidaan omalla toiminnallamme poliittisista syistä kuormittaa oikeusvaltiota, [Sebastian Tynkkynen: Miten kehtaat?] me voidaan poliittisilla päätöksillä vaikeuttaa oikeusjärjestelmän toimintaa, niin kuin viime kaudella, kun heikennettiin turvapaikanhakuprosessin oikeusavun määrää. Se suoraan, ihan niin kuin arvioitiinkin, [Puhemies koputtaa] ruuhkautti tuomioistuinia. [Puhemies: Ja nyt on aika täyttynyt!] Eli meidän pitää katsoa kokonaisuutta, kun näitä päätöksiä tehdään.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Mäkelä.

17.34 **Jani Mäkelä ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suomalaisen oikeusvaltion ongelmat voivat olla resurssien puutteessa, mutta myös viallisessa lainsäädännössä ja vinoutuneissa asenteissa. Poliittisesti virittäytynyt syyttäjälaitos kohdistaa tarkoituksellisia syytteitä ja tutkintoja oppositiopoliittikkoihin hyväksikäyttäen liian tulkinnanvaraisista sanavapauslainsäädäntöä. Tällä yritetään vaientaa järjestelmän mielestä väärin ajattelevat. Toisaalta esimerkiksi tuoreessa, julkisuudessa olleessa tapauksessa poliisi ja oikeuslaitos olivat kyllä ehtineet tutkia ja tuomita isän, joka oli pahoinpidellyt tyttärensä raiskauksesta epäillyn henkilön, mutta itse raiskausepäily on edelleen tutkinnassa. Poliisilla ei ole niin kiire sen asian kanssa. Mistähän johtuen? Nämä ovat törkeitä ja räikeitä esimerkkejä suomalaisen oikeusvaltion epäkohdista, ja odotan, että näihin asenteisiin ja tähän lainsäädäntöön puututaan ja muutetaan suomalainen oikeuslaitos vastaamaan jollain tavalla kansan oikeustajua.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Kinnunen.

17.35 **Jari Kinnunen kok** (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Tänään oikeusvaltioseminaarissa kuultiin korkeasti oppineiden lakihenkilöiden aika lailla ylätason keskustelua, mutta oli siellä yksi professori, joka sentään palautti meidät maan pinnalle ja puhui ihan tavallisista ihmisistäkin.

Pöytäkirja PTK 132/2021 vp

Oikeusvaltion perusteita nakertaa ohjaava ja kuristava budjettivalta, jota hallitukset käyttävät koko oikeudenhoidon ketjua kohtaan. Samoin sitä nakertaa poliitikkojen puuttuminen operatiiviseen toimintaan.

Miten aiotte varmistaa sen, että tavalliset kansalaiset saisivat asiansa käsiteltyä nopeasti, tehokkaasti, taloudellisesti esitutkinnasta syyteharkintaan, tuomioistuinkäsittelyyn sekä rangaistuksen täytäntöönpanoon ja vahingonkorvauksen maksatukseen saakka? — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Otetaan tässä vaiheessa ministeri Henrikssonin 3 minuutin vastaus, ja sen jälkeen, jos tarvetta vielä on, jatketaan debattia.

17.36 Oikeusministeri Anna-Maja Henriksson: Arvoisa puhemies! Kiitos edustajille erittäin hyvistä kysymyksistä ja kiitoksia siitä, että tämä aihe kiinnostaa.

Tässä salissa on monta kertaa käyty tätä keskustelua siitä, miksi oikeudenhoitoon ei löydy riittävästi rahaa. Tämä on erittäin hyvä kysymys. Tässäkin salissa olevat puolueet ovat vuorotellen istuneet hallituksessa. [Antero Laukkanen: Juuri näin!] Hallituksessa päätetään siitä, mihin rahaa laitetaan. Ja niin kuin tässä ensimmäisessä puheenvuorossani totesin, tämä hallitus on panostanut nyt enemmän oikeudenhoidon resurssien kasvattamiseen kuin edellinen hallitus. Mutta se ei poista sitä tosiasiaa, että olette kaikki oikeassa siinä, että me tarvitaan tähän perusrahoitukseen edelleen korotusta. Sen takia se selonteko, mitä nyt lähdetään tekemään, on äärimmäisen tärkeä, koska sillä myös oikeusministeriössä pystytään paneutumaan siihen, mitkä ovat ne todelliset resurssitarpeet.

Tuomioistuinvirasto pystyy antamaan omat arvionsa, syyttäjäpuolella sama asia, oikeusapupuolella sama asia ja niin edelleen. Meidän on syytä saada kokonaiskuva tästä tilanteesta. Ja sen takia se selonteko on äärimmäisen tärkeä, ja minä toivon itse, että kun me saadaan tätä selontekoa niin pitkälle, että se on sitten tässä salissa käsittelyssä, niin meillä voisi olla niin luotettavaa tietoa, että istui siinä tulevassa hallituksessa ketä tahansa, niin siihen myös sitouduttaisiin, koska meidän olisi syytä tehdä juuri niin kuin monet teistä ovat tässä esittäneet, saada kerralla semmoinen perusrahoituksen korotus, että ei vuosi vuodelta jouduta antamaan lisätalousarvioitten puitteissa lisämäärärahaa. Olen tästä asiasta ihan samaa mieltä.

Olen itse hallituksessa nostanut esille sen, että on varsin tärkeätä, että kun poliisille lisätään resursseja, niin lisätään saman verran — tai suhteutettuna siihen — myös koko rikosketjussa, jottei näitä pullonkauloja synny. Joten poliisi, syyttäjät, tuomioistuinlaitos ja vankeinhoito, ulosotto, koko se ketju tarvitsee lisäpanostusta.

Tämä hallitus on myös panostanut nyt velkajärjestelyyn. Me olemme panostaneet enemmän oikeusapuun. Ja mitä tulee siihen, että pitää kansalaisilla olla myös luotto ja uskallus lähteä asiaansa viemään eteenpäin, niin siinäkin meillä on nyt hankkeita vireillä. Ja toiveeni on, että pystyn vielä tämän hallituskauden aikana tuomaan tänne esityksen, joka parantaa suomalaisten mahdollisuutta saada oikeutta ja uskaltaa mennä asiansa kanssa myös oikeuteen, koska se kynnys on mennyt [Puhemies koputtaa] varsinkin siviilipuolella aivan liian korkeaksi tällä hetkellä. Ja tässä on erilaisia ratkaisumalleja nyt pöydällä.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin, kiitoksia. — Ja nyt jatketaan näitä minuutin mittaisia vastauspuheenvuoroja. — Lakivaliokunnan puheenjohtaja, aloitteen ensimmäinen allekirjoittaja, edustaja Meri.

Pöytäkirja PTK 132/2021 vp

17.40 **Leena Meri ps** (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Ja kiitos ministerille vastauksesta. Haluaisin vastata täällä keskustelussa nousseeseen muutamaan kysymykseen, mitä kuulemisissa on tullut esille tästä henkilökunnan jaksamisesta. Toimijoiden kuulemisissa on tullut esille, että siellä jopa päteviä ihmisiä — ei nyt massoittain, mutta jonkin verran — siirtyy muihin tehtäviin. He ovat jo niin kuormittuneita, kuten Keto-Huovinen sanoi, kun ei vapaata ole ja kun on uusien töiden imu ja houkuttelu, että se alkaa olla jo haaste, joten meillä on tulevaisuuden haasteena se, onko meillä päteviä tuomareita. Meidän on täällä hyvä säätää heille lakeja, mitä heidän pitäisi soveltaa, jos ei siellä ole ketään, joka soveltaa niitä. Niin että se on hyvä muistaa, että se on se pohja.

Ja koulutuksen osalta pelkät koulutusmäärärahat eivät riitä, koska heillä ei ole aikaa käydä koulutuksissa, se työpino vain kasvaa. Ei ole työaikaa, sitten menet taas takaisin vaikka yöksi töihin tekemään. Sen takia tarvitaan myös resursseja, pysyviä resursseja siihen, että saadaan palkattua riittävästi henkilökuntaa, että ihmiset voivat käydä myös koulutuksissa. Mutta nämä rahoitusasiat ovat hyvin pitkälle budjetin sisällä arvovalintoja, ja toivon, että hallitus olisi valinnut toisin.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Kiuru.

17.41 **Pauli Kiuru kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Sain tässä juuri hetki sitten edustajakollegalta lainaksi kirjan, jonka nimi on Perhe. [Pitää kirjaa kädessä] Se kertoo göteborgilaisesta asuinalueesta, jossa yksi suku hallitsee väkivallalla, uhkaamalla ja painostamalla, ja sinne on syntynyt ikään kuin tämmöinen rinnakkaisyhteiskunta, johon virallinen yhteiskunta — poliisi ja oikeusjärjestys — ei oikein pääse sisään. Ihmiset eivät uskalla todistaa, eivät puolustaa omia oikeuksiaan. Samaa viestiä kuuluu myös suomalaisesta Rikosseuraamuslaitoksesta, vankiloista. Erilaiset jengit käyttävät väkivaltaa, uhkaavat väkivallalla ja aiheuttavat pelkoa sekä vangeille että henkilökunnalle. Kysyn ministeriltä: Miten koette tämän uhkan suuruuden Suomessa? Onko rakenteisiimme päässyt jo luikertelemaan tällaista ulkopuolista painostusta, [Puhemies koputtaa] vai toimiiko oikeusvaltio niin kuin sen pitää toimia? — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Mäkyinen.

17.42 **Matias Mäkyinen sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oikeusvaltion puolustajia riittää tässä salissa, ja täällä puhutaan näistä arvovalinnoista, miten rahoituksen taso on muuttunut. Voisi kuvitella, että perussuomalaisissa tai kokoomuksessa ei olla viime hallituskaudella oltu painamassa nappia näiden resurssien pienentämisestä, mutta hyvä, että nyt kannatatte resurssien lisäämistä, ja niin myös me olemme tehneet ja teemme jatkossa.

Näiden resurssien lisäksi erittäin tärkeä kysymys prosessien nopeuttamiseksi on se, miten prosessi toimii. Nyt käsittelemme parhaillaan lakivaliokunnassa lakimuutosta siitä, että keskitämme näytön vastaanottamista käräjäoikeuksiin ja sen taltioinnin myötä hovioikeuksissa ei enää uusia todistajalausuntoja oteta vastaan. Tämä on yksi tapa. Toisaalta sovittelun käytön lisääminen on hallitusohjelmassa mainittu tällaisena toisena keinona, jolla nopeutetaan prosessia ja kevennetään tuomioistuimien taakkaa. Mitä muita keinoja oikeusministeri näkee, joilla voisimme nopeuttaa prosessia ja tehostaa prosessin etenemistä? Toisaalta, mitä keinoja on tämän kuluriskin pienentämiseksi? [Puhemies koputtaa]

Pöytäkirja PTK 132/2021 vp

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Reijonen.

17.43 **Minna Reijonen ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Oikeusvaltiossa oikeudenhoidon on tietenkin toimittava. Se on ihan itsestäänselvyys. Edustaja Meri tuossa nosti puheessaan esille hirveän tärkeän asian, ja onhan se näin, että rahoituksen olisi oltava semmoista, että se rahoitus ei olisi vain semmoista tilapäistä tiputtelua vaan ihan oikeasti semmoista säännöllistä. Se on ihan kaikin puolin järkevää, ja toivoisi tietysti, että sitä rahoitusta ei menisi niin paljon ulkomaille, vaan se jäisi tänne Suomen hyväksi. Se olisi budjetoinnissa hirveän tärkeää.

Mutta haluaisin kysyä ministeriltä siitä, kun ministeri on nyt paikalla, että aina jostakin lehdistöstä ja tiedotusvälineistä saa lukea ja kuulee, että hotelliö vankilassa maksaa suunnilleen saman verran kuin — vankila ja hotelli ovat suunnilleen samanhintaisia — niin meillä kuitenkin Suomen vankiloissa on aika paljon ulkomaalaisia vankeja. Aina joskus ihmiset nostavat esille sitä, onko sen näin oltava, että nämä ulkomaalaiset vangit ovat tosiaan Suomessa, että heidän paikkansa on täällä, vai onko mietitty sitä, voisiko heitä palauttaa sinne omiin maihinsa? — Kiitos. [Ville Tavio: Hyvä kysymys! Voita Viroolta ostaa vankeilapalveluja!]

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Eestilä.

17.44 **Markku Eestilä kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Kiuru viittasi täällä tähän Perhe-kirjaan, ja itse asiassa olen se kaveri, joka sen lainasi hänelle, ja olen sen itse lukenut. Kysyisinkin oikeusministeriltä, mikä vaara nyt on oikeasti olemassa, että näennäisesti oikeusvaltio ja sen kolme porrasta toimii hyvin, mutta tänne meidän organisaatiomme alapuolelle on syntynyt varjoyhteiskunnan vaikuttajia, jotka alkavatkin ikään kuin pelolla viemään koko asiaa siihen suuntaan, että näennäisesti kyllä toimitaan, mutta yhtäkkiä asioille ei löydy todistajia eikä mitään ole tapahtunut virallisten asiakirjojen mukaan, mutta me kuitenkin tiedetään, että siellä taustalla on uhkailua, kiristystä, väkivaltaa — mutta mitään ei voida todistaa, ja kohta ollaan tilanteessa, että kukaan ei uskalla todistaa. Silloin kysymys kuuluu, onko nämä resurssit ajettu niin ahtaalle, että me emme tätä kehitystä kohta enää Suomessa voi ainakaan pääkaupunkiseudulla ehkäistä, [Puhemies koputtaa] vai pitäisikö nyt herätä ja lisätä resursseja oikeasti poliisiin.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Hopsu.

17.46 **Inka Hopsu vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oikeudenhoidon luottavalla toiminnalla on keskeinen merkitys yhteiskunnan vakauden kannalta, ja kannatan kyllä ministerin esitystä siitä, että läpi linjan, ei ainoastaan poliiseille, sitä resursseja olisi tullut lisätä ja tulisi lisätä. Tuomioistuinten käsittelyajat olivat jo vuoden 2019 lopussa, ennen koronatilannetta, pidentyneet. Tietyissä asiaryhmissä käsittelyajat olivat niin pitkiä, että viivästymiset aiheuttivat vakavaa haittaa oikeusturvan toteutumiselle. Julkisessa oikeusavussa on jouduttu resurssien puutteen vuoksi vähentämään henkilöresursseja, vaikka kansalaisten oikeusavun ja oikeussuojan tarve ei ole vähentynyt. Riittävät tuomioistuinten resurssit ja osaaminen auttaisivat ratkomaan kaavavalituksia sekä takaisivat turvapaikanhakijoiden paremman oikeusturvan toteutumisen ja inhimilliset käsittelyajat, eikä esimerkiksi kaava-asioissa tarvitsisi lähteä etsimään oikeaisua lainsäädännöstä.

Pöytäkirja PTK 132/2021 vp

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Honkasalo.

17.47 **Veronika Honkasalo vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olemme nähneet oikeusvaltioperiaatteen horjumista kansainvälisesti jopa EU:n sisällä. Suomi on kansainvälisesti vertaillen vahva oikeusvaltio, mutta meidänkin on huolehdittava jo etukäteen, että oikeusvaltio turvataan myös mahdollisina heikkoina hetkinä. Meidän tulisi myös Suomessa korjata omia oikeusvaltion sokeita pisteitämme, kuten translaki, josta tänäänkin täällä eduskunnassa keskustellaan — ja tässä ehkä huomiona edustaja Zyskoviczille, että itse en näe tätä nollasummapelinä, että kun korjataan todella ongelmallinen translaki, niin se olisi jotenkin pois siitä, että parannetaan myös oikeusprosesseja, sillä lainsäädännöllisten toimien lisäksi on turvattava myös oikeudenhoidon toimintaedellytykset. Jokaisella tulee olla mahdollisuus saada oikeutta vääryyttä kokiessaan ja asiansa käsiteltyä kohtuullisessa ajassa. Nyt resurssit eivät yksinkertaisesti riitä tähän. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Kauma.

17.48 **Pia Kauma kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Aloitin kansanedustajana noin kymmenen vuotta sitten ja muistan, että jo silloin tätä asiaa pohdittiin. Tuntuu siltä, että tämä on kestopuheenaihe eduskunnassa, että oikeuslaitoksella kokonaisuudessaan ei ole tarpeellisia resursseja. Ilman muuta sinne tarvitsee tehdä tasokorotus kaiken kaikkiaan, mutta pelkästään se ei tietenkään riitä. Me tarvitsemme myöskin näitten prosessien modernisointia, aivan kuten tiedätte, arvoisa oikeusministeri. On hyvä, jos velkajärjestelyyn on jo tällaisia tehty, mutta yksi toinen esimerkki on turvapaikkaprosessi. Esimerkiksi vuonna 2017 turvapaikkaprosessissa ensimmäisen päätöksen kesto oli 357 päivää, ja kun tähän vielä lisätään se, että turvapaikkahakemusten uusintahakemuksia ei ole rajoitettu — ihminen voi hakea vaikka viisi kertaa sitä paikkaa — niin tämä prosessi voi kestää vuosikausia. Nyt jos katsotaan vaikka Norjaan, niin siellä on tavoitteena se, että koko käsittely voidaan suorittaa kolmessa viikossa, ja se onnistuu sillä tavalla, että paikallinen migri, poliisi ja terveydenhuoltoviranomainen [Puhemies koputtaa] ovat saman katon alla. Emmekö mekin voisi tätä prosessia uudistaa niin, että lopulliset päätökset tulisivat [Puhemies: Näin, ja nyt lopullinen päätös!] nopeammin?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Tynkkynen.

17.49 **Sebastian Tynkkynen ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Tässä tuli tyylipuhdas esimerkki siitä, kuinka vähän sananvapaus merkitsee monille poliitikoille. Hyvä ruotsalaisen kansanpuolueen kansanedustaja Adlercreutz, me emme todellakaan tehtaile itsellemme tuomioita. Esimerkiksi minä olen puhunut niistä ongelmista, mitä Oulun seudulla — siis hirveyksiä — on tehty ihmisille. Kansanedustaja Päivi Räsänen on siteerannut Raamattua, ja häntä ollaan viemässä oikeuteen, ja sitten hän on saamassa tuomion siitä. Meillä sananvapaus kapenee tällä hetkellä, eikä se ole sellainen asia, että pitäisi lähteä pilkkaamaan poliitikkoja. Pitäisi olla huolissaan siitä, missä on opposition mahdollisuus esittää poliittisia mielipiteitä, mutta tämä ei teitä näytä ollenkaan kiinnostavan — se on pilkan aihe — mutta yksi asia teitä kiinnostaa, edustaja Adlercreutz: se on pakkoruotsin tunkeminen nuorilta kurkusta alas, niin kuin teidän puolueenne meinaa tässä hallituksessa tehdä.

Pöytäkirja PTK 132/2021 vp

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Huttunen.

17.50 **Hanna Huttunen kesk** (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Niin kuin ollaan kuultu, tämä rahoitusvajehan on monen hallituksen ongelma ollut jo taaksepäin. Pidän erittäin hyvänä tätä selontekoa, mitä nyt ollaan laatimassa, ja toivonkin, että siitä olisi sitten jatkossa hyötyä tuleville hallituksille. Toivonkin, että ne puolueet, jotka sitten ovat tulevaisuudessa hallitusneuvotteluissa, myös ottavat tämän asian esille ja saavat kirjauksen hallitusohjelmaan, niin että saadaan edelleenkin tasokorotuksia rahoitukseen, niin kuin tämänkin hallitus on tehnyt. [Leena Meri: Ettekö te korjaakaan sitä ensi vuonna?]

Kannan huolta myös rikoksen uhrin ja ennen kaikkea uhrin omaisten asemasta ja haluaisinkin kysyä vielä ministeriltä: onko millä aikataululla tulossa nyt tähän rikoksen uhrin omaisen asemaan parannusta? On erittäin väärin inhimillisesti, että ensin koetaan suuri tragedia esimerkiksi omaisen menettämisen takia ja sen jälkeen vielä ajaudutaan taloudellisiin vaikeuksiin. Tämä on asia, mistä olen saanut myös aika paljon yhteydenottoja, ja toivaisinkin, että ministeri voisi tähän aikatauluasiaan vastata. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Soinikoski.

17.51 **Mirka Soinikoski vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oikeusministeriön hallinnonalan niukat resurssit ovat ongelmallisia myös vankien oikeuksien näkökulmasta. Olen erityisen huolissani Rikosseuraamuslaitoksen taloudellisesta tilanteesta, jossa on arvioiden mukaan liian vähän henkilöstöä suhteessa vankien määrään. Tämä on huolettavaa paitsi vankiloiden turvallisuustilanteen kannalta myös lasten kannalta. Suomessa on arviolta noin kymmenentuhatta lasta, joiden vanhempi on joutunut vankilaan. Näillä lapsilla on tutkimuksen mukaan kohonnut riski mielenterveysongelmiin, epäsosiaaliseen käyttäytymiseen ja syrjäytymiseen. Koko perhe tarvitsee apua ja tukea rikosseuraamuksen varjosta selviämiseksi. Niukentuneiden resurssien takia perhesuhteet ja lapsen oikeudet ovat kuitenkin vaarantuneet, koska vankeinhoidolla ei ole ollut mahdollisuuksia järjestää säännöllisiä tapaamisia. Tämä tilanne pitää korjata. Lapsella on oikeus tavata vanhempiaan turvallisissa olosuhteissa ammattilaisen tukemana. Lapsen oikeuksien on toteuduttava kaikissa tilanteissa, myös vankeinhoidossa.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Keto-Huovinen.

17.53 **Pihla Keto-Huovinen kok** (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Oikeusvaltio on yhteiskuntamme perusta, ja Suomi on vahva oikeusvaltio, mutta oikeuden saatavuuteen liittyy resursoinnista johtuvia puutteita, kuten täällä on monen edustajan suulla todettu. Jotta ihmisten oikeus saada asiansa käsiteltyä viivytyksettä ja heidän oikeusturvansa voisi toteutua, niin rikosketjun on oltava riittävästi resursoitu. Ja tällä hetkellä meillä on monia ongelmia, jotka heikentävät tätä ketjun toimivuutta — oikeudenkäyntien viivästyminen, keskeneräisten juttujen suma mutta myös se, että vanhojen juttujen määrä kasvaa koko ajan.

Kiitän ministeriä ja hallitusta siitä, että vuoden 2021 neljännessä lisätalousarviossa on määrärahalisäyksiä, mutta kysyn tässä samassa yhteydessä: näettekö, ministeri Henriksen, että hallitus pystyisi samassa hengessä arvioimaan uudelleen myös vuoden [Puhemies koputtaa] 2022 määrärahojen riittävyyttä?

Pöytäkirja PTK 132/2021 vp

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Kinnunen.

17.54 **Jari Kinnunen kok** (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Tässä salissa on hyvä tietää, että meillä on jo toinen todellisuus tuolla ulkona. Siellä on jo semmoinen luokka, joka ei ole meidän tavoitettavissamme. Siellä on jo omat oikeudenistunnot, siellä on oma järjestys, joka pitää huolen siitä, että koodia noudatetaan. Se ei ole niin näkyvä kuin se on Ruotsissa, mutta meillä on se olemassa. Ja toivonkin, että nyt kun tätä selvitystyötä ruvetaan tekemään, niin tämä huomioitaisiin. Se ei ole pelkästään suomenkielisten joukossa, se on myöskin sitten jakautunut näitten maahanmuuttajien omien etnisten taustojen mukaisesti, ja se on hyvä huomioda. Emme me tavoita enää läheskään kaikkia Suomessa asuvia. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Tavio.

17.55 **Ville Tavio ps** (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Perussuomalaiset kiittävät kovasti tästä keskustelusta. Tässä on nähty, että oikeusvaltioon ja oikeudenhoitoon kuuluu näin monia kysymyksiä ja ongelmakohtia ja asioita, joita voimme siellä parantaa, joten toivon, että tulevasta selonteosta tulee mahdollisimman laaja.

Omalta osaltani haluaisin vielä nostaa kysymyksenä esiin oikeudenkäynteihin pääsyn. On puhuttu niin sanotusta access to justice -kysymyksestä, eli oikeudenkäyntien hinta on kuitenkin se, jonka on ajateltu joskus positiivisena asiana pitävän ihmisiä poissa oikeuslaita, mutta todellisuudessa se alkaa olla oikeusturvan este. Se liittyy siihen, että oikeusturvavakuutukset eivät ole enää niin kattavia kuin mitä ne ovat varsinkaan ennen vanhaan olleet, ja se kulatori varsinkin häviössä on vain yksinkertaisesti niin kamala, että sitä ei ehkä keskiverto tuloluokka pysty kantamaan. [Puhemies koputtaa] Joten miten tätä oikeudenkäyntien kalleuden asiaa lähtisitte selvittämään?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Laukkanen.

17.56 **Antero Laukkanen kd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Olen todella ymmärtänyt sen ja olen iloinen siitä, että oikeusministeri Henriksson kyllä hahmottaa tämän asiantilan täysin alusta loppuun saakka. Tuolla seminaarissa tänään kuulin, että EU on arvoyhteisö, jonka keskeisin arvo on oikeusvaltioperiaate. Kun tällaista viestintää kuulee, niin se tietysti mietityttää, miksi ihmeessä me sitten sallimme tämän tilan hallituskaudesta toiseen jatkuvan tällaisena.

Lakivaliokunta edellytti lausunnossaan ja lausumassaan, että perusrahoitus viipymättä korotetaan olennaisesti ja pysyväisluontoisesti. Lakivaliokunta myös totesi, että hälyttävää on, että yli vuoden vireillä olleiden asioiden määrä kasvoi merkittävästi kaikilla tuomioistuinlinjoilla vuosina 2010—2019: esimerkiksi hovioikeudessa 73 prosenttia, hallinto-oikeudessa 78 prosenttia sekä käräjäoikeuden rikosasioissa 43 prosenttia. [Puhemies koputtaa] Nämä ovat niin valtavia lukuja, että kyllä näihin on vain pakko tarttua.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja edustaja Zyskowiec.

17.57 **Ben Zyskowiec kok** (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa herra puhemies! En päässyt tämän päivän oikeusvaltioseminaariin, eikä minua ollut taidettu kutsuakaan. Mut-

Pöytäkirja PTK 132/2021 vp

ta ymmärsin, että siellä keskusteltiin myös siitä, miten voitaisiin turvata oikeuslaitoksen riippumattomuus, jos meillä hallituksessa ja parlamentissa enemmistön saisi jokin sellainen ääriryhmä, joka lähtisi poliittisista syistä vaihtamaan tuomareita. En ole aivan vakuutunut, että tämä on ongelma, koska jos tällainen ääriryhmä saisi enemmistön tässä talossa, mikään ei estäisi sitä käyttämästä enemmistöään perustuslakivaliokunnassa niin, että se murentaisi muitakin oikeusvaltion perusteita.

Edelleen kysyn mahdollisuudesta kehittää oikeusprosesseja. Rahaa tarvitaan aina, ja sitä puuttuu aina. Yhdyn edustaja Mäkysen kysymykseen siitä, mitä ollaan tekemässä oikeusprosessien kehittämiseksi.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Annan vielä minuutin mittaiset vastauspuheenvuorot edustajille Semi ja Kilpi, ja sen jälkeen ministeri Henriksson. — Edustaja Semi.

17.58 Matti Semi vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä oikeusvaltioperiaate on todella hieno, ja on hyvä asia, että sitä viedään eteenpäin.

Edustaja Tynkkynen nosti esille sananvapauden ja sen kuuluminen suomalaiseen oikeusperiaatteen, että meillä jokaisella on sananvapaus. Minun mielestäni sananvapaus on erittäin tärkeä asia, mutta sananvapautta ei saisi käyttää sillä tavalla väärin, että sillä julmistellaan ja tehdään pahaa toisille. Sananvapaus tarkoittaa asiallista käyttäytymistä, oikealla tavalla esiintymistä puheenvuoroissa ja kertomista oikealla tavalla ihmisille asioita, mistä on vaikka eri mieltä. Meille kansanedustajille kanssa kuuluu oikeastaan erityinen vastuu siitä. Me ollaan malliesimerkkejä muille ihmisille. Omalla käyttäytymisellämme kerromme, minkälainen tämän oikeusvaltion pitää olla, jotta meillä on turvallinen maa täällä asua.

Toivon, että tässä selonteossa otetaan huomioon myös kasvatuseriaatteen, [Puhemies koputtaa] jotka koulutuksessa lähtevät siitä, että meillä nuoret ja lapset oppivat ymmärtämään, [Puhemies: Kiitos!] mitä oikeusvaltio tarkoittaa.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Kilpi, olkaa hyvä.

18.00 Marko Kilpi kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ruotsissa raju, raaka ja häikäilemätön rikollisuus uhkaa kaataa koko ruotsalaisen hyvinvointi- ja oikeusvaltion. Rikollisuuden kirjo on hyvin laaja, ja tilattujakin henkirikoksia tapahtuu hämmäntävän paljon. Tuorein esimerkki lienee räppäri Einárin raaka murha, joka nuorten tekijöiden toimesta myös kuvattiin. Hyvin moni henkirikos jää Ruotsissa myös selvittämättä, mikä on varsin sietämätön juttu. Ohi kulkevista autoista on ammuttu poliisia, ja on jopa tapauksia, joissa lapsia on ammuttu hiekkalaatikkoonkin. Tilanne on siellä hyvin karu ja sietämätön.

Haluaisinkin kysyä tässä kohtaa: Onko hallitus ymmärtänyt tämän tilanteen vakavuuden? Onko se ymmärtänyt, että näitä samoja ilmiöitä on jo meillä täällä Suomessakin, aivan kuten tässä tuplakollega Kinnunen varsin onnistuneesti äsken jo kuvasi? Ja mitä hallitus aikoo tehdä saman romahduksen estämiseksi, joka Ruotsissa on jo tapahtunut? — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Ministeri Henriksson, 5 minuuttia, olkaa hyvä.

Pöytäkirja PTK 132/2021 vp

18.01 Oikeusministeri Anna-Maja Henriksson: Arvoisa puhemies! Ensinnäkin haluan kiittää teitä kaikkia erittäin hyvistä kysymyksistä. Yritän vastata niihin mahdollisimman kattavasti.

Ensinnäkin edustaja Meri kysyi henkilökunnan jaksamisesta, ja sitten tuli myös kysymys koulutuksesta. Olen myös huolestunut tästä henkilökunnan jaksamisesta ja myös ylipäänsä oikeudenhoidon henkilökunnan riittävydestä. Me näemme jo sen, että oikeusaputoimistoihin on vaikeata saada henkilöstöä, ja tämä on tietysti asia, johonka on myös syytä nyt kiinnittää erityistä huomiota. Sitten muistutan siitä, että meillä on verraten uusi Tuomioistuinvirasto. Tuomioistuinvirasto sinänsä on tavallaan riippumaton virasto, ja Tuomioistuinvirasto myös omalta osaltaan vastaa nyt näistä henkilöstökysymyksistä ja myös koulutusasioista. Tietenkin on niin, että ministerinä haluan myös kuulla heidän näkemyksensä, ja haluan myös kuulla, mitkä ovat heidän ajatuksensa siitä, millä tavalla tätä tilannetta voidaan parantaa. Riippumatta siitä, millä alalla on, jaksamisesta on pidettävä huolta. Meillä ei kerta kaikkiaan ole varaa siihen, että tulevaisuudessa nuoret juristit eivät hakeutuisi tuomioistuinlaitokseen tai syyttäjälaitokseen tai ulosottolaitokseen. Me tarvitaan myös täällä oikeudenhoidon puolella hyviä juristeja tulevaisuudessakin, ja sen takia tähän on kiinnitettävä huomiota. Ja sen takia myös tämä resurssiasia on sellainen, että jos me saataisiin se perusrahoitus toimimaan sillä tavalla, että ei joka vuosi tarvitsisi lisätalousarvion puitteissa saada sitä lisärahoitusta, niin me voitaisiin ja Tuomioistuinvirasto voisi myös vakinaistaa näitä virkoja, ja se olisi tärkeätä.

Sitten tästä näytön vastaanottamisesta ja prosesseista. Niin kuin tässä on keskustelussa tullut ilmi, tällä hetkellä on lakivaliokunnassa tämä iso paketti, jossa näytön vastaanottamisessa siirrytään videotallennuksiin niin, että sama näyttö, joka on kerran näytetty käräjäoikeudessa, näytetään edelleen hovioikeudessa ja myös mahdollisesti sitten korkeimmassa oikeudessa. Tämä on osaltaan suuri muutos siihen, mihin meidän tuomioistuimissamme ollaan totuttu, ja se on mielestäni erittäin hyvä muutos. Tästä kannattaa tietysti sitten nyt ensin oppia, voiko tätä jatkajalostaa jollakin tavalla. Mutta, edustaja Zyskiewicz, uskon, että tämä on oikea tie, ja mitä tähän näytön vastaanottamiseen ja näyttökysymyksen arvioimiseen tulee, niin sitä pitää sitten tulevaisuudessa pohtia.

Muuten näitten prosessien osalta sovittelua tarvitaan lisää, mutta ei myöskään voi ajatella niin, että rakennetaan järjestelmä sillä tavalla, ettei haluta, että ihmiset menevät tuomioistuihin. Pitää aina olla myös oikeus saada asiansa punnittua tuomioistuimessa. Mutta meidän pitää tietysti myös edesauttaa sitä, että aina niissä tapauksissa, kun on mahdollista sovittelun avulla päästä ratkaisuihin, sitä käytetään.

Sitten on yksi asiaryhmä, johonka itse haluaisin tulevaisuudessa kiinnittää huomiota, ja se on ne pienemmät siviilioikeudellisten riita-asiat. Niiden osalta voitaisiin ruveta miettimään vähän yksinkertaisempaa prosessia. [Ben Zyskiewicz: Hyvä!] Se on asia, mitä mielestäni tulevaisuudessa pitää pohtia.

Mitä tulee tähän vankiloitten tilanteeseen, niin kuten tässä on tullut ilmi, vankeinhoito myös saa lisäresursseja. Se on aivan välttämätöntä. Järjestäytynyttä rikollisuutta on myös meidän vankiloissamme. Muutama kuukausi sitten arvio oli, että järjestäytyneisiin rikollisryhmiin kuuluvia tai niitten vaikutuspiirissä olevia vankeja olisi meidän vankiloissamme noin 200, ja nämä vangit yritetään asuttaa neljään eri vankilaan ja myös erillisosastoille.

Mitä tulee järjestäytyneeseen rikollisuuteen, niin itse olen seurannut hyvin tarkasti Ruotsin tilannetta. Järjestäytynyt rikollisuus ja rikollisuuden ennaltaehkäisy kuuluu sisä-

Pöytäkirja PTK 132/2021 vp

ministeri Ohisalon tontille, mutta sehän vaikuttaa meihin kaikkiin. Seuraan erittäin tarkasti myös tätä Ruotsin tilannetta, ja meidän ei pidä tehdä samoja virheitä, mitä siellä on tehty. Meidän pitää olla valppaita, ja tässäkin pitää puuttua niihin juurisyihin. Tässä on suuresta kokonaisuudesta kyse. On kyse siitä, [Puhemies koputtaa] miten perheitä autetaan. On kyse siitä, miten havaitaan riittävän aikaisin, kun nuori henkilö on menossa väärään suuntaan. [Puhemies: Aika!]

Ylipäänsä kiitoksia teille kaikille edustajille, ja palataan näihin tärkeisiin asioihin viimeistään selonteon muodossa. — Kiitos.

Keskustelu päättyi.

Asian käsittely päättyi.

5. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi liikenteen palveluista annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 194/2021 vp

Lähetekeskustelu

Asia lähetettiin liikenne- ja viestintävaliokuntaan.

6. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi laajakaistarakentamisen tuesta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 195/2021 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 6. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään liikenne- ja viestintävaliokuntaan.

Lähetekeskustelua varten varataan 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja.

Avaan keskustelun. Edustaja Aittakumpu, poissa. — Edustaja Koskela, olkaa hyvä.

Keskustelu

18.07 **Jari Koskela ps:** Arvoisa herra puhemies! Käsittelyssä olevalla hallituksen esityksellä luodaan tukiohjelma nopeille laajakaistayhteyksille alueilla, joille ne eivät markkinaehtoisesti rakennu ennen vuotta 2025. Digitaalisen infrastruktuurin strategian mukaan tavoitteena on, että vuonna 2025 kaikilla olisi mahdollisuus vähintään 100 megan nettiyhteyteen, jonka nopeus voidaan kasvattaa yhteen gigaan. Lakimuutoksessa asetetaan nopeusvaatimus, jonka mukaan tukiohjelmaan kuuluvat vain ne verkot, jotka luotettavasti saavuttavat tämän 100 megan latausnopeuden. Tuki kohdentuu vain kiinteän teknologian varaan rakennetuille verkoille. Nykyisinhän suurin osa kiinteistä nettiyhteyksistä toteutetaan valokuidulla. EU:n elpymisvälineestä on haettu tukea tähän projektiin 50 miljoonaa, siis tätä omaa rahaamme. Ensi vuodelle on budjetoitu 15 miljoonaa.

Pöytäkirja PTK 132/2021 vp

Hyvät tietoliikenneyhteydet ovat nykyaikana elinehto. Se huomattiin esimerkiksi viime vuonna, kun koronan takia koko yhteiskunta joutui ottamaan valtavan digiloikan. Hyviä ja nopeita nettiyhteyksiä pidetään itsestäänselvyytenä, ja niistä on tullut suorastaan välttämättömyys jo turvallisuuden ja huoltovarmuudenkin kannalta. Silti meillä on yhä edelleen alueita, joilla nettiyhteydet eivät toimi riittävän hyvin ja varmasti. Syrjäseuduilla nettiyhteyden toiminnassa on parantamisen varaa.

Kotimaakunnassani Satakunnassa 91 prosenttia väestöstä on 100 megan nettiyhteyden tavoitettavissa. Kuntien välillä on kuitenkin valtavia eroja. Kotikunnassani Kankaanpäässä kattavuus on 100 prosenttia, mutta esimerkiksi Harjavallassa vain 69 prosenttia asukkaista on 100 megan laajakaistayhteyden tavoitettavissa. Kyseessä on kuitenkin merkittävä teollisuuskaupunki. 5G-verkosta saa moni Satakunnassa ja muuallakin Maakunta-Suomessa vain haaveilla. Ne kunnat, joissa valokuituverkkoa on kehitetty, erottuvat positiivisesti laajakaistayhteyksien kattavuuskartalla.

Pitää huomioida myös se, että hyvät langattomatkin yhteydet vaativat rinnalleen tukevaa kiinteää verkkoa. 5G-tukiasemille yhteys vedetään valokuitua pitkin. Valokuituverkon alkuinvestointi voi olla suuri, mutta se on luotettava ja kattaa tarpeet pitkälle tulevaisuuteen. Joku saattaa vastustaa valtion tukea sillä periaatteella, että se kilpailisi markkinaehtoisten toimijoiden kanssa. Tästä ei ole kyse, vaan tukea suunnataan alueille, joille ei ole taloudellisesti kannattavaa rakentaa verkkoyhteyksiä markkinaehtoisesti. Valtion tuella rakennettuja valokuituverkkoja voivat hyödyntää kaupallisetkin toimijat.

Arvoisa herra puhemies! Käsittelyssä olevaa hallituksen esitystä on helppo kannattaa. Se parantaa syrjemässä asuvien ihmisten asemaa ja luo siten yhdenvertaisuutta myöskin samalla. Huomauttaisin, että viimeisimpien tietojen mukaan etätyön yleistyessä jopa 127 kuntaa on saanut nettomuuttovoittoa ja suunta käy pääkaupunkiseudulta muualle maakuntiin. Tästä on yllättynyt jopa arvostettu aluetutkija Timo Arokin. Digitalisaation ja laajakaistayhteyksien merkitys on tässä kehityksessä aivan oleellista. Etätyö ja digitalisaatio vähentävät myös pendelöintiä ja siitä aiheutuvia ilmastopäästöjä.

Esitys on myös Euroopan komission vuodelle 2025 asetettujen tavoitteiden sekä liikenne- ja viestintäministeriön strategian mukainen. Toimivat nettiyhteydet takaavat alueiden elinvoimaa, ja ne turvaavat samalla palvelujen saavutettavuutta, mikä on nyt digitalisaation aikakaudella aivan ensiarvoisen tärkeää. — Kiitoksia.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Reijonen, olkaa hyvä.

18.11 Minna Reijonen ps: Arvoisa herra puhemies! Nyt on käsittelyssä laajakaista-asia, ja monessa kunnassa tähän laajakaista-asiaan on toki törmätty, ja välillä tuntuu, että jossakin paikassa niitä rakennetaan paljon, jossakin paljon vähemmän ja jossakin tulee taloudellisia vaikeuksia ja sitten haetaan rahoitusta ja rahoitusta saadaan ja rahoitusta ei saada, ja sitten jossakin on infraa jopa myytykin, näitä verkkoja. Mutta jos ministeri olisi ollut paikalla, olisi ollut mielenkiintoista kysyä: miten tämä kokonaisuus on niin kuin hallinnassa, miten se on semmoinen kartasto piirretty näiden verkkojen osalta, mitkä ovat minkäkinlaisia ja minkä vahvuisia verkkoja, kun en ole oikein nähnyt semmoista kartastoa missään, ja varsinkin, onko se kartasto ajan tasalla? Olisihan se ihan hyvä tietää kokonaisuutena, miten se olisi ajan tasalla, mutta oikeastaan missään en ole vielä nähnyt tällaista. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Mäkelä, olkaa hyvä.

Pöytäkirja PTK 132/2021 vp

18.12 **Jani Mäkelä ps:** Arvoisa puhemies! Kun olen aina näissä laajakaista-asioissa ennenkin tuonut sitä asiaa esille, niin tuon myös tässä yhteydessä, että on ihan oikein, että maaseudulle rakennetaan tuetusti laajakaistayhteyksiä, valokuituyhteyksiä, mutta olisi myös syytä huomioda, että sen valokuidun vetäminen aivan jokaiseen talouteen loppuun asti ei välttämättä ole tarkoituksenmukaista, vaan se loppujakelu on mahdollista suorittaa myös dedikoidulla, sille alueelle omistetulla langattomalla yhteydellä — mikä sen ajan paras tekniikka onkaan, tänä päivänä se on jo 5G, aiemmin se oli 4G. Se loppujakelu on toteutettavissa ilman, että niin sanotusti joka savuun vedetään se valokuitu yhteiskunnan rahoilla.

Toisena ongelmakohtana nostaisin esille sen, että monesti kaava-alueilla, joissa tuettua laajakaistaa ei ole vaan se perustuu operaattoreiden kaupallisiin yhteyksiin, se laajakaistan laatu ja saatavuus ei ole ollenkaan niin hyvä kuin sen pitäisi olla, eli ei ole saatavilla valokuitua. 4G-yhteys on paras saatavilla oleva laajakaistayhteys, ja sen laatu riippuu liiaksi ajankohdasta, milloin sitä käytetään — milloin verkossa on kuormaa — ja ei periaatteessa rahallakaan ole saatavissa parempaa. Eli valtion pitäisi kiinnittää huomiota myöskin niiden kaava-alueiden, jotka sijaitsevat kaupunkien ydinkeskustojen ulkopuolella, laajakaistan saatavuuteen ja laatuun. — Kiitoksia.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin liikenne- ja viestintävaliokuntaan.

7. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi laivaväestä ja aluksen turvallisuusjohtamisesta annetun lain 26 b §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 196/2021 vp

Lähetekeskustelu

Asia lähetettiin liikenne- ja viestintävaliokuntaan.

8. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ilmailulain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 197/2021 vp

Lähetekeskustelu

Asia lähetettiin liikenne- ja viestintävaliokuntaan.

9. Oikeus olla - kansalaisaloite oikeudenmukaisemman translain puolesta

Kansalaisaloite KAA 6/2021 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 9. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Pöytäkirja PTK 132/2021 vp

Lähetekeskusteluun varataan enintään 60 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Avaan keskustelun. Edustaja Kivelä, olkaa hyvä.

Keskustelu

18.15 **Mai Kivelä vas:** Arvoisa puhemies! Oikeus olla oma itsensä. Oikeus olla se, joka on. Oikeus olla turvassa ja oikeus olla hyväksytty yhteiskunnassa, jossa elää. Ensinnäkin suuri kiitos Oikeus olla -kansalaisaloitteen tekijöille ja suurelle määrälle sen allekirjoittaneita ihmisiä. Tämä on erittäin tärkeä aloite, ja teidän ansiostanne me saamme tänään keskustella täällä eduskunnassa siitä, miten ihmisiä tulisi lainsäädännössä kohdella ja millainen olisi kaikkia kunnioittava, oikeudenmukainen ja reilu lainsäädäntö.

Meillä on tällä hetkellä vakavia ongelmia transihmisten ihmisoikeuksien toteutumisessa vuonna 2003 päivitetyn translain vuoksi. Sellaisia ongelmia, jotka olisivat toisaalta kuitenkin kohtalaisen helposti korjattavissa. Nykyinen translaki on epäinhimillinen, se on vanhentunut ja se on myös ristiriidassa Suomea sitovien ihmisoikeusvelvoitteiden kanssa. Sukupuolen vahvistamisprosessi on kohtuuttoman pitkä. Se edellyttää lisääntymiskyvyttömyyttä ja kahden lääkärin vahvistamaa transsukupuolisuusdiagnoosia. No, on sanomattakin selvää, että tämä rikkoo räikeästi transihmisten oikeutta yksityisyyden suojaan ja henkilökohtaiseen koskemattomuuteen. Laki on häpeäksi ihmisarvon kunnioitukselle.

Erityisesti translasten ja transnuorten tilanne on tällä hetkellä huolestuttava. He voivat tutkitusti muuta väestöä huonommin. Transnuorten keskuudessa itsetuhoisuus on selkeästi yleisempää kuin muun väestön keskuudessa. Riski yrittää itsemurhaa on pohjoismaisissa selvityksissä jopa 6–10 kertaa suurempi kuin muilla. Minä ajattelen, että tämän tiedon, jos minkä, tulisi viimein saada meihin vauhtia.

On selvitetty, että erityisesti vähemmistöstressi selittää transnuorten kohonnutta itsemurhariskiä. Tällä tarkoitetaan sellaisia stressitekijöitä, jotka syntyvät yksilön eläessä ympäristössä, jossa hänen vähemmistöryhmäänsä suhtaudutaan kielteisesti, sellaisessa ympäristössä, jossa jatkuvasti joutuu selittelemään itseään, joutuu epäilyn kohteeksi tai joutuu jopa välttelemään ympäristöään oman turvallisuutensa takia kokonaan. Ympäristön kielteiset asenteet ovat omiaan altistamaan transnuoria myös syrjinnälle ja kiusaamiselle.

Myös väärä sukupuolimerkintä altistaa transihmiset syrjinnälle. Sosiaali- ja terveyspalveluissa voidaan kannustaa tukemaan väärään sukupuoleen kasvua. Kouluissa ohjataan väärille liikuntatunneille. Lääkärissä, armeijassa tai äänestämässä tulee henkilötunnuksen vuoksi väärin sukupuolitetuksi. Esimerkiksi Translasten ja -nuorten perheet ry:llä on lukuisia tarinoita syrjinnästä ja häpeästä.

No, miksi kenenkään pitäisi joutua nöyryyttäviin tilanteisiin ulkopuolisten johdosta ulkopuolisen paineen vuoksi? Translapset, transnuoret ja transaikuiset haluavat elää oman näköistään elämää ihan kuten kaikki muutkin. Tämä olisi mahdollista kohtalaisen helposti, jos olemme valmiita muuttamaan lainsäädäntöä. Lainsäädännön pitää tukea ihmisiä eikä mahdollistaa ja tukea syrjintää.

Arvoisa puhemies! Vasemmistoliitto on useasti vaatinut translain pikaista ja riittävää uudistamista, ja vaadimme sitä edelleen. Meidän tavoittelemassamme tulevaisuudessa transihmisten palvelujen ja hoitojen lähtökohtana ja kohtaamisen lainsäädännössä on yksilön itsemääräämisoikeus. Oman ilmoituksen on riitettävä sukupuolen vahvistamiseen. Juridiseen muutokseen ei pitäisi tarvita lääketieteellistä diagnoosia. Ihmisarvoa ja ihmisoi-

Pöytäkirja PTK 132/2021 vp

keuksia häpeällisesti polkeva vaatimus lisääntymiskyvyttömyydestä on poistettava. Myös nykyinen vaatimus täysi-ikäisyydestä loukkaa translasten ja -nuorten ihmisoikeuksia.

Sosiaali- ja terveyspalveluiden, varhaiskasvatuksen ja koulun tulisi tukea jokaista lasta ja nuorta kokemassaan sukupuoleessa. Juridisen sukupuolen korjaamisen pitäisi olla mahdollista myös alaikäisille. Alaikäisen transprosessin pitää perustua lapsen iän ja kehitystason huomioimiseen. YK:n lapsen oikeuksien sopimuskomitea on vaatinut jäsenvaltioita kumoamaan kaikki tällaiset lait, jotka syrjivät henkilöitä sukupuoli-identiteetin perusteella. Ajamamme muutokset vasemmistoliiitossa ovat monin osin samoja kuin tässä kansalaisaloitteessa.

Kannatan Oikeus olla -kansalaisaloitteen tavoitteita ja toivon, että nämä ihmisoikeuksia kunnioittavat tavoitteet olisivat valtavirtaa vielä joku päivä myös tässä salissa, sillä transoikeudet ovat ihmisoikeuksia. Ja lopuksi haluan vielä sanoa, että toivon meiltä kunnioittavaa, ihmisoikeuslähtöistä keskustelua tämän kansalaisaloitteen käsittelyssä. Ajattelen, että se on vähintä, mitä meiltä voidaan odottaa. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Honkasalo, olkaa hyvä.

18.21 Veronika Honkasalo vas: Arvoisa puhemies! Transihmiset ovat joutuneet odottamaan pitkään, aivan liian pitkään. Transihmiset ovat joutuneet kokemaan jatkuvaa kamppailua, kun syntymässä todettu sukupuoli ei vastaa sisäistä kokemusta. Lapsi voi jo hyvin varhain osoittaa, että todettuun sukupuoleen liittyy ristiriitaa, tai asian voi ymmärtää vasta myöhemmällä iällä. Transihmisen elämä on joka tapauksessa täynnä ristiriitoja. Koulussa sukupuolen perusteella tehty ryhmittely ei vastaakaan omaa sukupuolta. Bussissa lipuntarkastaja ihmettelee henkilökortissa mainittua sukupuolta. Kun henkilö haluaa sukupuolenkorjausprosessin vireille, vaaditaan henkilöltä lisääntymiskyvyttömyyttä. Tämä on aivan absurdia. Kaiken sisäisen ja ulkoisen kamppailun lisäksi vaaditaan henkilöltä vielä lisääntymiskyvyttömyyttä. On absurdia, että nykylainsäädännöllä valtio voi päättää yksilön kehosta, sitä koskevista toimenpiteistä ja perhe-elämästä.

Transihmiset eivät siis joudu ainoastaan kärsimään sukupuoliristiriidan aiheuttamista sisäisistä kamppailuista, he joutuvat kamppailemaan myös yhteiskunnan asettamien täysin epäinhimillisten oikeudenloukkausten kanssa. Nykyinen laki pakottaa henkilön valitsemaan eri oikeuksiensa väliltä. Kun vaatii oikeuksiaan, joutuu luopumaan toisista. Tämä on täysin käsittämätöntä. Suomi onkin saanut vuosien varrella useilta tahoilta suosituksia translain muuttamiseksi. Esimerkiksi YK:n kidutuksenvastainen komitea totesi vuonna 2016, että ihmisten pakottaminen lääketieteellisiin toimenpiteisiin ja psykiatriseen arvioon vertautuu kidutukseen. Myös useat muut ihmisoikeussopimuksia valvovat komiteat ovat toistuvasti huomauttaneet, että translaki loukkaa ihmisoikeuksia. Suomen ihmisoikeustilanteen YK:n määräaikaistarkastelussa vuonna 2017 useat maat suosittivat Suomelle translain uudistamista. Nykyinen translaki rikkoo muun muassa oikeutta perheeseen, yksityiselämään ja keholliseen koskemattomuuteen. Suomi on juuri hyväksytty YK:n ihmisoikeusneuvoston jäseneksi, ja esiinnymme ihmisoikeuksien mallimaana. Meillä monessa mielessä asiat ovatkin hyvällä tolalla, mutta samalla näin räikeästi loukkaamme transihmisten perustavanlaatuisia oikeuksia. Meillä on tässä todellinen peiliin katsomisen paikka.

Arvoisa puhemies! Tutkimusten mukaan Suomessa transnuoret voivat huonosti ja transnuorten itsemurha-ajatukset ovat noin 2—6 kertaa yleisempiä kuin muulla väestöllä.

Pöytäkirja PTK 132/2021 vp

Kun henkilöpapereihin merkitty sukupuolimerkintä ei vastaa sukupuoli-identiteettiä tai sukupuoli-identiteetin mukaista ilmaisua, on transhenkilöillä suuri riski altistua häirinnälle, vihapuheelle, syrjinnälle ja väkivallalle. Riski on läsnä kaikissa tilanteissa, joissa sukupuoli tulee osoittaa tai muutoin määritellä. Tällaista lainsäädäntöä haluamme vielä ylläpitää? Suomi on ainoa Pohjoismaa, jossa lisääntymiskyvyttömyyttä edellytetään sukupuolen vahvistamista hakevilta henkilöiltä. Miten voimme perustella tällaisen järjestelmän ylläpitoa?

Arvoisa puhemies! Hallitus on hallituskauden alussa sopinut translain uudistamisesta. Nyt tietona on, että laki tulisi eduskuntaan ehkä toukokuun lopulla 2022. Translain uudistaminen on siirtynyt, vaikka viesti niin kansallisilta kuin kansainvälisiltä ihmisoikeustomijoilta on selvä: lakia on muutettava. Meillä on paljon tietoa käytettävänä ja selvityksiä teetettynä. Nyt täytyy enää toimia.

Arvoisa puhemies! Transihmisten hoitojen lähtökohtana on oltava yksilön itsemääräämisoikeuden toteutuminen. Sukupuolen vahvistamisen on perustuttava yksilön omaan ilmoitukseen. Lääketieteellinen ja juridinen prosessi on erotettava toisistaan. Lisääntymiskyvyttömyysvaatimus on ehdottomasti poistettava. Myös lapsille ja nuorille on varmistettava pääsy yksilölliseen sukupuoliristiriidan hoitoon ja palveluihin. Juridisen sukupuolen korjaamisen pitää olla mahdollista yli 15-vuotiaille omalla ilmoituksella ja alle 15-vuotiaille huoltajan tai lastensuojelun luvalla. Eläminen kokemassaan sukupuolella täytyy mahdollistaa jokaiselle lapselle ja nuorelle sosiaali- ja terveyspalveluiden sekä varhaiskasvatuksen ja koulun tuella. Alaikäisen transprosessin pitää perustua lapsen iän ja kehitystason huomioimiseen YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen mukaisesti. Uuden nimilain mukaisesti 15-vuotias voi jo muuttaa etunimensä. Translain olisi luontevaa olla linjassa tämän kanssa.

Arvoisa puhemies! Käsittelyssä oleva kansalaisaloite on erinomainen aloite ihmisoikeusloukkauksen korjaamiseksi. Kansalaisaloitteessa esitetty lisääntymiskyvyttömyysvaatimuksen poisto, juridisen sukupuolen vahvistaminen ilmoitusmenettelyllä ilman lääketieteellisen diagnoosin vaatimusta, transrekisterin lakkauttaminen ja lasten oikeuksien turvaaminen juridisen sukupuolen vahvistamisessa porrastetusti eivät ole liikaa vaadittuja ihmisoikeudet turvaavassa valtiossa. Kiitän kansalaisaloitteen tekijöitä aloitteesta, kannatan siinä esitettyjä vaatimuksia lämpimästi ja toivon hallitukselta asian suhteen pikaisia toimia. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Räsänen, olkaa hyvä.

18.28 Päivi Räsänen kd: Arvoisa herra puhemies! En kannata tätä kansalaisaloitetta ja pidän tätä vahingollisena ennen muuta lasten ja nuorten kasvurauhan ja kehityksen kannalta. Me ollaan nähty viime vuosina sellainen kehityskulku, jossa nuorten kokemus sukupuoli-dysforia on räjähdysmäisesti lisääntynyt erityisesti tyttöjen kohdalla. Oletan, että tälläkin keskustelulla, jota tänä iltana käydään ja jota tietyt etujärjestöt ovat ajaneet, on oma yhteytensä siihen, että yhä useampi nuori nuoruuden hämmennystä, ahdistusta kokiessaan pohottaa vaihtoehtoa, johtuvatko kaikki ongelmat siitä, että onkin syntynyt väärään sukupuoleen.

Tämä kansalaisaloite poistaisi kokonaan lääketieteellisen yhteyden sukupuolen vahvistamisprosessissa. Ja vaikka kyseessä on vain juridisen sukupuolen vahvistaminen, niin tämä ehdotus korostaa sitä tavoitetta, että sukupuolen käsite irrotetaan biologisesta todellisuudesta.

lisuudesta, biologisista tosiasioista. Eli sukupuoli voitaisiin ikään kuin määritellä ilmoitusluonteisesti henkilön oman identiteettikokemuksen pohjalta ilman, että se perustuisi objektiivisesti määriteltäviin lääketieteellisiin tosiasioihin. Tämä on tämän aloitteen oleellinen tarkoitus. Eli tällä aloitteella halutaan edistää sateenkaari-ideologiaa, hyvin ideologisia tavoitteita, eli pyrkimystä muuttaa sukupuolen käsite ideologiseksi ja mahdollistaa myöhemmin biologiseen sukupuoleen sitoutuvien näkemysten pitäminen virheellisinä.

Lääketieteellisen arvioinnin ohittaminen on vakavaa erityisesti nuorten kohdalla. Tutkimuksista ja tilastoista tiedetään, että 80—90 prosenttia niistä nuorista, jotka teininä ajattelevat olevansa transsukupuolisia tai kokevat olevansa toista sukupuolta kuin se heidän todellinen, biologinen sukupuolensa on, aikuistuuksaan kuitenkin identifioituu alkuperäiseen sukupuoleensa. Olisikin todella vaarallista tuoda jo 15-vuotiaille aivan omalla ilmoituksella mahdollisuus sukupuolen juridiseen vaihtamiseen, joka käynnistäisi sen prosessin, joka johtaisi sitten hormonihoitoihin, tarvittaessa myös leikkaushoitoihin, rintojen poistamiseen, sukuelinten silpomiseen — sellaiseen prosessiin, josta ei ole enää paluuta myöhemmin.

Se, mikä tässä aloitteessa on vielä mielestäni kaikkein huolestuttavinta — ja toivon, että siihen kiinnitetäisiin huomiota — on se, että täällä todetaan, että myös alle 15-vuotiaan kohdalla vanhempien tai huoltajan luvalla tämä sukupuolen vaihtaminen, niin sanottu korjaaminen, [Vasemmistoliiton ryhmästä: Vahvistaminen!] voisi olla mahdollista ja huoltajan sijasta puhevaltaa voisi jopa käyttää lapselle määrätty edunvalvoja, mikä tarkoittaisi käytännössä sitä, että jos huoltaja ei, kuten täällä esityksessä sanotaan, pysty henkilökohtaisista syistä ymmärtämään sukupuoliristiriidan lapselleen aiheuttamaa kärsimystä, niin siinä tapauksessa hänelle voitaisiin määrätä edunvalvoja, joka vastoin vanhempien kasvatustavasta ja -oikeutta olisi käynnistämässä sukupuolenvaihdosprosessin ja juridisen sukupuolen vaihtamisen. Mielestäni tämä ”korjaus”-sana, jota täällä käytetään, on väärä. Ihminen on syntynyt omaan sukupuoleensa, ja on jo hyvin ideologista väittää tätä prosessia korjaukseksi. Kyllä siinä on kysymys vaihtamisesta eikä korjaamisesta.

Taloustutkimus kysyi vuonna 2020 suomalaisilta, tulisiko lakia muuttaa siten, että sukupuolenvaihto tulisi pelkästään oman ilmoituksen perusteella tapahtuvaksi ilman lääketieteellisiä ja psykiatrisia tutkimuksia, ja 78 prosenttia suomalaisista silloin ilmoitti suhtautuvansa kielteisesti nimenomaan hoitojen sallimiseen alaikäisille, ja enemmistö ei kannattanut tätä ilmoitusmenettelyä. Toivon, että myös tämä sali antaisi vahvan viestinsä siitä, että tämän kansalaisaloitteen suuntaan ei lähdetä, ja ymmärtääkseni hallitusohjelmassakin on sovittu, että alaikäisille ei tällaista sukupuolen vaihtamisen ilmoitusprosessia tuotaisi. [Iiris Suomela: Täältä salista ei ole sellaista puheenvuoroa käytetty!]

Sukupuoli-identiteetti on eri asia kuin biologinen sukupuoli, ja silloin, kun on kyse ristiriidasta mielen ja kehon välillä, olipa kysymys sitten sukupuoliristiriidasta tai jostakin muusta, esimerkiksi anoreksiasta, tulisi juridiikan ja vaikkapa leikkaustenkin sijaan pyrkiä auttamaan ihmisen mielen alueella kamppailuja oman sukupuoli-identiteetin suhteen. Pidänkin vastuuttomana sitä, että tässä esitetään muutosmahdollisuuksia ilmoituksen perusteella myös lapsille, jopa alle 15-vuotiaille lapsille, huoltajan tai jopa edunvalvojan toimesta.

Haluan vielä palata ”sukupuoli”-käsitteeseen. Siis Suomen lainsäädäntöhän ei tunne mitään kolmatta sukupuolta [Puhemies koputtaa], mikä on loogista, sillä biologisesti sukupuolia on vain kaksi. Intersukupuolisuus on sukupuolen kehityshäiriö, josta kärsiviä syn-

Pöytäkirja PTK 132/2021 vp

tyy vain muutamia vuosittain, mutta transnuoret ja transihmiset, joista nyt puhutaan, [Puhemies: Aika!] ovat pääsääntöisesti syntyneet aivan normaalisti tyttöinä ja poikina.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Hyrkkö, olkaa hyvä.

18.36 Saara Hyrkkö vihr: Arvoisa puhemies! Lämmin kiitos alkuun aloitteen tekijöille, että pääsemme keskustelemaan tärkeästä asiasta, ihmisten yhdenvertaisista oikeuksista ja erityisesti lasten ja nuorten oikeuksista. Translain uudistaminen sisältyy myös hallitusohjelmaan, ja toivon, että hallituksen esitys saadaan niin ikään tämän salin käsittelyyn mahdollisimman nopeasti. Tämä kansalaisaloite tarjoaa edustajille kuitenkin mahdollisuuden perehtyä asiaan ja käydä siitä asiallista keskustelua jo ennakoon.

On valitettavaa, että edellinen puhuja, edustaja Räsänen, käytti tämän mahdollisuuden pikemminkin ihmisten — siis ihan oikeasti olemassa olevien ihmisten — kokemusten ja identiteetin vähättelyyn. Sanoilla ja ehkä erityisesti tässä salissa käytetyillä sanoilla luodaan myös todellisuutta, sitä todellisuutta, jossa nämä ihmiset elävät joka päivä, ja siksi vetoan edustajakollegoihin, että asiaan ja näihin ihmisiin, joita tämä asia koskee, suhtaudutaisiin kunnioittavasti myös käytettyjen termien muodossa.

Nykyinen translaki on auttamattomasti vanhentunut. Se on surullinen esimerkki lainsäädännöstä, joka vaikeuttaa ihmisten päivittäistä elämää ja ennen kaikkea loukkaa ihmisioikeuksia räikeällä tavalla. Tämän lain puitteissa hyvinvointivaltiomme epäonnistuu tehtävässään — kaikkien ihmisten oikeudet eivät ole yhtäläisiä. Suomi on saanut transihmisten oikeuksien loukkaamisesta useita huomautuksia. Muutos siis tarvitaan, ja se tarvitaan nopeasti, jotta jokainen ihminen voi elää omana itsenään ja olla yhdenvertainen lain edessä. Me olemme ainoa Pohjoismaa, jossa sukupuolenkorjausprosessiin ryhtymiseksi edellytetään todistusta lisääntymiskyvyttömyydestä. Tämä lainsäädäntömme häpeätahra on poistettava. Vaatimus on yksiselitteisesti ristiriidassa henkilökohtaisen koskemattomuuden ja itsemääräämisoikeuden kanssa. Lisäksi oman ilmoituksen on oltava riittävä peruste juridisen sukupuolen korjaamiseen ja vahvistamiseen. Nämä muutokset eivät ole keneltäkään pois.

Arvoisa puhemies! Olemme hallitusohjelmassa tosiaan sopineet translain uudistuksesta. Tämä uudistus on kuitenkin viivästynyt kerta toisensa jälkeen. On todella ongelmallista, että ihmisoikeusloukkausten korjaaminen lykkääntyy tällä tavalla. Jotain kummallista ja surullistakin on siinä, että kansalaisyhteiskunnan on tehtävä vastaavanlainen kansalaisaloite tämän ilmeisen asian korjaamiseksi. Nyt lykkäysten myötä on herännyt aito pelko siitä, ehditäänkö asia saada maaliin tällä hallituskaudella, ja vetoan ministeri Kiuruun, että tämä asia korjataan.

Arvoisa puhemies! Vierailin hiljattain Puolassa, jossa autoritäärihallinto yrittää kaikin keinoin murentaa vähemmistöjen oikeuksia, kääntää kelloa ajassa taaksepäin. Me kaikki tässä salissa toivottavasti ymmärrämme, että sellainen tie on täysin kestämaton. Suomessa on otettava askelia toiseen suuntaan. Sukupuolivähemmistöjen oikeudet eivät ole toissijainen tai vähäpätöinen asia. Niissä on kyse yhdenvertaisuudesta lain edessä, nähdäksesi ja kuulluksi tulemisesta ja oikeuksien tunnustamisesta.

Arvoisa puhemies! Hallitusohjelmaan on kirjattu, että sukupuolen voisi korjata vain täysi-ikäinen henkilö. Tämä kansalaisaloite kulkee tämän hallitusneuvotteluissa sovitun linjan edellä, ja hyvä niin. Kansalaisaloite ottaa huomioon myös transtaustaisten lasten ja nuorten oikeudet. 15 vuotta täyttäneellä tulisi olla oikeus sukupuolensa juridiseen vahvis-

Pöytäkirja PTK 132/2021 vp

tamiseen omalla ilmoituksella. Kannatan tätä aloitteen tavoitetta ja toivon, että eduskunta antaa transnuorille mahdollisuuden vahvistaa oma sukupuoliensa jo ennen täysi-ikäisyyttä — itsemääräämisoikeus kun ei katso ikää.

Translapset ja -nuoret voivat tutkimusten mukaan muuta väestöä huonommin. Edellisessä puheenvuorossa käytettiin termiä ”kasvurauha”, ja juuri sen tämä aloite pyrkii jokaiselle nuorelle turvaamaan. Translasten ja -nuorten oman identiteetin vähättely ei sitä tavoitetta edistä, päinvastoin. Translapselle ja -nuorelle sukupuolen juridinen vahvistaminen helpottaa kohdatuksi tulemistä siinä oikeassa sukupuolella ja tukee sitä kautta lasten ja nuorten hyvinvointia. Juridisen sukupuolen vahvistamisen lisäksi tarvitsemme koulutusta ja tukea sateenkaarinuorten kanssa työskenteleville aikuisille. Aikuisten tehtävä on auttaa nuorta eri elämänvaiheessa, oli nuoren tausta millainen tahansa.

Arvoisa puhemies! Toivon, että tästä salista lähtee vankka tuki niille ihmisille, jotka odottavat kiireesti omien oikeuksiensa saamista inhimilliselle tasolle. Maailma muuttuu, yhä useammat voivat ja uskaltavat elää omana itsenään. Onneksi yhteiskuntamme menee eteenpäin, ja kun niin tapahtuu, on lainsäädännön syytä pysyä mukana menossa.

Toivon aloitteelle ripeää käsittelyä ja ennen kaikkea hallitukselta myös ripeää toimintaa oman esityksensä kanssa. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Suomela, olkaa hyvä.

18.41 Iris Suomela vihr: Arvoisa puhemies! Haluan aloittaa kiittämällä tämän aloitteen tekijöitä. Tiedän, että tällaisten aloitteiden tekeminen on suuri ponnistus erityisesti silloin, kun ollaan aivan perustavanlaatuisen kysymysten äärellä. Nythän puhutaan ihmisoikeuksista ja ihmisten oikeudesta päättää omasta kehostaan ja tulla kohdatuksi omana itsenään. Nimittäin siitä tässä on kyse, ei mistään sen kummemmasta, mutta toisaalta ei myöskään mistään sen pienemmästä. Ei ole valtion, viranomaisten tai lääkärien tehtävä määrittää ihmisen identiteettiä, sitä, kuka ihminen on.

Korjataan siis alkuun muutama virheellinen käsitys.

Kasvurauhaa on jokaisen oikeus kasvaa omana itsenään ja saada siihen ympäröivän yhteiskunnan tuki. Valitettavasti tiedämme, että tätä rauhaa ei tällä hetkellä sukupuolivähemmistöihin kuuluvilla lapsilla tai nuorilla ole.

Nykyinen lainsäädäntö ja ilmapiiri altistavat sukupuolivähemmistöihin kuuluvat lapset ja nuoret syrjinnälle sekä väkivallalle. Tiedämme Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen tutkimuksista, että sukupuolivähemmistöihin kuuluvat nuoret kertovat muita nuoria useammin kokeneensa koulukiusaamista ja fyysistä uhkaa. Transnuorista psyykkistä väkivaltaa ovat kokeneet lähes kaikki ja fyysistä väkivaltaa noin puolet. Transnuoret voivat psyykkisesti heikommin kuin enemmistöön kuuluvat nuoret, mutta mielenterveysongelmat ovat yleisiä myös sukupuoliristiriitaa kokevilla lapsilla. Noin puolet suomalaisista transnuorista on ajatellut itsemurhaa.

Tilanne on siis todellakin vakava: kasvurauhaa ei ole, ja se on ennen kaikkea syrjinnän vika. Tämä tilanne on todella kestävä, eikä se voi jatkua. Lapsen edun tulee aina olla ensisijaista, ja se edellyttää sitä, että lainsäädäntöä korjataan nimenomaan myös lapsia ja nuoria ajatellen. Tätä on myös YK:n ihmisoikeuskomitea Suomelta vaatinut.

Myös biologinen tosiasia on, että sukupuoli on moninainen ilmiö. Tästä on kattavaa vertaisarvioitua tutkimusta. Nämä faktat eivät ole ideologisia, vaan ideologista on väittää toisin. [Mai Kivelä: Juuri näin!]

Pöytäkirja PTK 132/2021 vp

Sukupuoli on myös jokaisen oma asia. Ei ole yhtäkään hyvää syytä pakottaa ihmistä elämään väärän sukupuolimerkinnän tai väärän nimen kanssa, ja tämä on vielä erillinen asia kuin oikeus hoitoihin. Tässä aloitteessahan nimenomaan tavoitellaan näiden kahden asian erottamista toisistaan.

Nyt puhutaan siis nimenomaan juridisesta sukupuolimerkinnästä, siitä, mikä sukupuoli ihmiselle on rekisteriin kirjattu. Ja todella, kun transnuorilla ei ole oikeutta korjata sitä merkintää, niin se johtaa virheelliseen kohteluun koulussa, joukkoliikenteessä, harrastuksissa, omassa arjessa. Se johtaa vaikkapa siihen, että edes ne opettajat, jotka haluavat puhutella lasta hänen oikealla nimellään, eivät välttämättä tule niin tehneeksi, koska papereissa on väärä nimi. Tästä on todella harmillista kuulla vaikkapa sijaistavilta opettajilta. He tulevat kouluun, he haluavat olla hyviä opettajia, mutta väärin rekisterimerkintöjen vuoksi he tulevat sivuuttaneeksi lasten identiteetin, mikä on tietysti lasten ja nuorten edun vastaista.

Tätä uudistusta on siis odotettu todella pitkään, ja siksi olen erityisen kiitollinen, että tästä on nyt kansalaisaloite tehty nimenomaan niin, että myös lapset ja nuoret huomioidaan. Uudistusta on jouduttu lykkäämään koronapandemian vuoksi, ja sen tähden sillä onkin nyt todella kova kiire. On keskeisen tärkeää, että uudistus saadaan eduskuntaan sellaisella aikataululla, että ehdimme sen ajoissa käsitellä ja täältä voimaan saattaa. Translaki on nimittäin auttamattoman vanhentunut. Se loukkaa ihmisten yksilönvapauksia ja itsemääräämisoikeutta. Lisääntymiskyvyttömyydestä puhutaan monesti, mutta se on vain jäävuoren huippu tässä kokonaisuudessa. YK:n lisäksi myös ihmisoikeusjärjestö Amnesty ja lukuisat oikeustieteen asiantuntijat ovat kritisoineet Suomen translakia kovin sanankääntein.

Myös lääkärit ovat tuoneet esiin, että tällä hetkellä heille sysätty vastuu nimenomaan juridisen sukupuolen määrittämisestä ei kuulu heidän ammattikuntansa piiriin, kun kyse on nimenomaan juridisesta merkinnästä. Tämän tulisikin olla ihmisen oman ilmoituksen varassa, ja nimenomaan oman ilmoituksen niin, että ei ole kohtuutonta byrokratiaa tai kohtuuttoman pitkiä harkinta-aikoja, vaan pyritään mahdollisimman lähelle sitä, että ihminen voi ilmoittaa, mikä todellinen sukupuoli on, ja tämän jälkeen merkinnät korjataan sen mukaisiksi.

Kuvaavaa on, että tämä kansalaisaloite sai vain kahdessa päivässä vaaditun 50 000 suomalaisen tuen. Hätä on kova, ja se hätä on meidän tässä salissa kuultava. Kuten jo alkuun totesin, tällä hetkellä kasvurauhaa translapsille ja transnuorille ei ole, ja nyt on meidän vastuullamme korjata tämä asia. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Aittakumpu, poissa. Edustaja Biaudet, poissa. Edustaja Hopsu, poissa. — Edustaja Holopainen, Mari, olkaa hyvä.

18.46 Mari Holopainen vihr: Kiitos, arvoisa puhemies! Kiitos aloitteen tekijöille ja allekirjoittaneille. On yksiselitteisen selvää, että me tarvitaan uusi translaki, ja se tarvitaan pian. Vihreät jakavat aloitteen tavoitteet säätää ihmisoikeuksia ja lasten oikeuksia kunnioittava translaki. Translain uudistus on yksi tämän hallituskauden tärkeimmistä toimista ihmisoikeuksien edistämiseksi.

On siis todellakin korkea aika uudistaa translaki viipymättä. Nykyisessä laissa on useita epäkohtia, joista Suomea on arvosteltu. Laki loukkaa sukupuolivähemmistöjen perus- ja ihmisoikeuksia, kehollista koskemattomuutta ja itsemääräämisoikeutta. Voimassa oleva

Pöytäkirja PTK 132/2021 vp

translaki vaatii sukupuoltaan korjaavalta sterilisaatiota, täysi-ikäisyyttä, lääketieteellisiä tutkimuksia ja osoitusta siitä, että elää vastakkaisen sukupuolen sukupuoliroolissa. Translain uudistuksessa on pidettävä huolta transnuorten oikeuksien toteutumisesta, ja tämä aloite turvaisi lasten oikeudet ikä ja kehitystaso huomioiden.

Tässä aloitteessa esitetään juridisen sukupuolen vahvistamista niin, että se toteutuisi ilmoitusmenettelyllä, johon ei sisällytettäisi enää lisääntymiskyvyttömyyden tai lääketieteellisen diagnoosin vaatimusta, eli sukupuoli vahvistettaisiin henkilön antaman vapaaehtoisin ilmoituksen perusteella. Onkin erittäin tärkeää huomioida, että nämä kaksi asiaa tässä sekoitetaan aika usein. Tässä siis todellakin keskitytään juridisen sukupuolen vahvistamiseen. Samalla aloitteessa esitetään, että sukupuoltaan juridisesti korjanneista ylläpidettävä tietokanta lakkautettaisiin ja sukupuolen juridinen vahvistaminen laajennettaisiin porrastetusti myös alle 18-vuotiaille.

Todellakin, kuten tässä on mainittu, aloite keräsi vain kahdessa päivässä nämä vaadittavat 50 000 allekirjoitusta.

Aloite ei ota kantaa sukupuoliristiriitaan annettavaan lääketieteelliseen hoitoon. On ollut aika surullista lukea haastatteluja, joissa ihmiset, jotka kärsivät tästä nykyisestä laista, sanovat, että heistä osalle olisi kenties riittänyt se, että he olisivat saaneet vahvistaa oman identiteetin, juridisen sukupuolen, muuttaa sen ja olla sellaisia kuin he ovat, mutta sitten he ovat kohdanneet vaatimuksia, jotka myös puuttuvat ihmisen keholliseen koskemattomuuteen ja haluavat määrittää nimenomaan sitä kehollista sukupuolta.

Jos joku on kenties huolissaan tässä salissa siitä — kun täällä on käytetty puheenvuoroja, joissa nyt sitten halutaan enemmän yhteiskunnan määrittelemää sukupuoli-identiteettiä — lisääntyykö sukupuolen juridisen vahvistamisen lisäksi myös sitten kehollinen sukupuolenkorjaushoito, niin tässä aloitteessa nimenomaan todellakin keskitytään tähän juridisen sukupuolen vahvistamiseen, joka voisi sitten vahvistaa ihmisen kokemusta omana itsenään jo sinänsä. Se saattaisi myös sitten tuoda sitä rauhaa niille kasvaville nuorille, monelle, jotka haluavat, että voivat ilmaista itseään sellaisena kuin ovat. Myöskin lääkärinkunta hyvin vahvasti tukee aloitteen tavoitteita. On ihan järkyttävää, että me vaaditaan tällä hetkellä nykylainsäädännön puitteissa myös sitä, että ihmiset joutuvat huomattavasti rankempiin toimiin, joihin kaikki eivät halua ryhtyä.

Tämä aloite on erittäin tärkeä, ja olisi todella tärkeätä, että kaikki tässä salissa voisivat huomioida, että nykyinen lainsäädäntö ei turvaa lasten ja nuorten oikeuksia riittävällä tavalla. Suomea on arvosteltu tästä nykyisestä translaista. YK:n ihmisoikeuskomitea on antanut Suomelle suosituksen translain uudistamisesta, ja myöskin Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on todennut, että lisääntymiskyvyttömyyden vaatiminen on ihmisoikeusloukkaus. Samoin tasa-arvovaltuutettu, lapsiasiainvaltuutettu ja yhdenvertaisuusvaltuutettu ovat vaatineet toukokuussa yhteisessä kannanotossaan, että Suomen translakia on uudistettava vastaamaan perus- ja ihmisoikeuksia.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Tanus, olkaa hyvä. [Päivi Räsänen: Nyt tulee asiantuntijan puheenvuoro!]

18.52 **Sari Tanus kd:** Arvoisa puhemies! Meillä on käsittelyssä translain uudistamiseen pyrkivä kansalaisaloite. Tässä olen kuunnellut puheenvuoroja ja hämmästellyt sitä ideologista paatosta. Täytyy ensimmäisenä sanoa, että jokainen ihminen riippumatta taustasta, tuntemuksista, kokemuksista on yhtä lailla arvokas. Jokaisella ihmisellä on jakamaton ih-

Pöytäkirja PTK 132/2021 vp

misarvo, ja se on meidän lähtökohta myös meidän eduskuntaryhmän ohjelmassa aivan ensimmäisenä pykälänä. Ja sen lisäksi haluan vielä sanoa, kun tässä useasti tulee näistä asioista keskusteltaessa vastaanottaneeksi syytöksiä siitä, ettemme kunnioittaisi ihmisiä, niin sanon tässä ihan tämän salin kuullen, että paitsi asiakas- ja potilaspiiriini myös tuttavapiiriini ja sukulaispiiriini kuuluu näitä ihmisiä. Ja samanaikaisesti haluan sanoa, etten ole tavannut yhtäkään aikuisikään ehtinyttä tai vanhempaa transhenkilöä, joka kannattaisi tämän tyyppistä translain muutosta.

Nyt on tärkeää miettiä, haluammeko tässä salissa viedä ideologisia asioita eteenpäin vai haluammeko ajatella ja viedä sellaisia päätöksiä eteenpäin, jotka edistävät lasten ja nuorten pitkäaikaista hyvinvointia. Aivan niin kuin täällä edustaja Räsänen nosti esiin, niin viimeisten muutaman vuoden aikana erityisesti nuorten tyttöjen keskuudessa on noussut valtavasti niiden tyttöjen määrä, jotka yllättäen kokevat itsensä pojiksi — joko sen jälkeen, kun koulussa on käyty puhumassa asiasta, joko sen jälkeen, kun he ovat netissä löytäneet ryhmän, johon ovat tutustuneet, tai sen jälkeen, kun joku tuttavapiirissä on alkanut pohtia asioita.

Haluaisin muistuttaa, että lasten ja nuorten normaaliin kehitykseen kuuluu murrosikä, jolloin kyseenalaistetaan moniakin asioita, jolloin kritisoidaan, jolloin kapinoidaan, ja se murrosikä on erittäin tärkeä jakso käydä läpi. Ja silloin on erittäin tärkeää, että nekin nuoret, jotka kokevat epämukavuutta omassa kehossaan, jotka haluaisivat olla jotakin muuta kuin ovat, vaikka sukupuolensa suhteen, kohdataan lämpimästi, rakastavasti, heitä kuunnellaan, heille annetaan tilaa, annetaan joustoja, mutta heitä kuitenkin ohjataan turvallisesti eteenpäin, koska lääkärit, nimenomaan transpoliklinikan lääkärit, niin täällä Helsingissä kuin Tampereella, missä näitä hoitojakin annetaan, nimenomaan ovat painottaneet sitä, että 80–90 prosentilla niistä nuorista, jotka ovat kokeneet, että ovat toista sukupuolta, jotka ovat halunneet myös muuta kuin juridista muutosta, tämä toive laimentuu, ja itse asiassa, kun he pääsevät murrosiän yli ja ehkä sen jälkeen, kun näitä kipeitä kysymyksiä on heidän kanssaan käsitelty, heidän toiveensa lakkaa. Ja huoli myös lääkärien keskuudessa on se, että kun avataan ovea ikään kuin juridiselle määrittelylle, että he juridisesti asiakirjoissa ovat toista sukupuolta, niin silloin lähdetään myös vahvistamaan sitä reittiä, sitä prosessia, jossa hyvin monella lähtee vahvistumaan myös se muutosprosessi, fysiologinen muutosprosessi, ja sitä lähdetään vaatimaan.

Sen lisäksi lääkärit ovat nostaneet esiin, että erittäin monella niistä nuorista, joilla on tämän tyyppisiä toiveita, taustalta löytyy autismin kirjon muutoksia. Sieltä löytyy koulukiusaamista, oppimisvaikeuksia, kaltoinkohtelua, seksuaalista hyväksikäyttöä ja niin edelleen. Miksi joku nuori tyttö inhoaa rintojansa? Jos tällainen nuori tyttö saa oikeuden itse ilmoittaa, että ”haluankin olla poika”, niin kuinka paljon jää piiloon niitä tapauksia, joissa niitä rintoja on kopeloitu, joissa on ollut seksuaalista hyväksikäyttöä, jolloin hän ei ole ker-tonut kenellekään, mutta inhoaa niitä rintojansa, jotka hän haluaa leikattavaksi pois.

Eli meidän lääkärien suuri pelko on, että kun me avataan tällainen reitti, niin meille jää tavattoman paljon lapsia ja nuoria, joiden elämänhistoriaan jäävät kaltoinkohtelut ja monet muut sellaiset asiat, mitkä todellakin pitäisi heidän kanssaan keskustella läpi ja auttaa heitä selvittämään asiat ja jatkamaan elämäänsä tasapainoisesti eteenpäin.

Eli kun me nyt tätä kansalaisaloitetta mietimme, niin tarvitsee itse kunkin meistä miettiä, haluammeko me viedä jotakin ideologista muutosta eteenpäin vai haluammeko tässä talossa tehdä sellaisia muutoksia, jotka edesauttavat lasten ja nuorten hyvinvointia. Itse olen ajatellut niin, että vaikka esimerkiksi tässä on kyse vain juridisen sukupuolen muutok-

Pöytäkirja PTK 132/2021 vp

sesta — ja sekin, että sukupuoli olisi ikään kuin niin mitätön asia, että sen voi omalla ilmoituksella vain ilmoittaa — niin mitenkä tämä yhteiskunta on ruvennut näin aliarvioimaan meidän kehoamme ja meidän sukupuoltamme.

Mutta tähän liittyen haluaisin sanoa, kun — niin kuin sanottu — monilla juridisen sukupuolen muuttaminen johtaa eteenpäin myös niihin fysiologisiin muutosprosesseihin, hoitoihin ja leikkauksiin, meillä sterilisaation saa 30-vuotias. Ja itse ajattelisin, että jos trans-lakia jotenkin muutetaan, me voisimme muuttaa sen niin, että pysyviä muutoksia, leikkauksia tai muita hormonihoitoja, jotka vaikuttavat esimerkiksi aivoihin, voisi ehkä tehdä vasta 30 vuodesta eteenpäin. Minkä takia? Koska nuorten aivot kehittyvät yli 20-vuotiaana — 25-vuotiaaksi, joillakin pitempäänkin. Ja nimenomaan otsalohko, mikä on sellainen osa aivoista, missä nuoret voivat päätellä pitemmällä aikavälillä seuraamuksia ja niin edelleen. Ja sitten toisaalta olisi sitä kasvurauhaa, rauhaa käydä myös läpi ehkä niitä elämän ikäviä kokemuksia, kaltoinkohtelua, seksuaalista hyväksikäyttöä, masennusta, [Puhemies koputtaa] autismikirjoja. Ja sen jälkeen, kun nämä olisi saatu nostettua pintaan, diagnosoitua ja lääkittyä, niin sen jälkeen nuoret voisivat katsoa ja voisivat yhdessä lääkärin kanssa katsoa, [Puhemies: Aika!] mikä tässä on tilanne, tarvitaanko joitakin muita hoitoja.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Pelkonen, olkaa hyvä.

Arvoisa puhemies! Jos aivan viimeisenä saisin sanoa sen, että meillä on myös nuoria, jotka ovat edenneet myös kirurgisiin toimenpiteisiin ja jotka ovat katuneet, ja he eivät ikänä saa sitä kehoa takaisin, nuoret naiset. [Puhemies: Nyt kiitoksia.] Ja yksikin tällainen [Puhemies: Edustaja Pelkonen, olkaa hyvä!] on liikaa.

18.59 Jaana Pelkonen kok: Arvoisa herra puhemies! Myös omalta osaltani lämmin kiitos kansalaisaloitteen tekijöille ja allekirjoittajille. Lainsäädännön tulee tunnustaa kaikille samat oikeudet ja velvollisuudet. Translain kokonaisuudistus on välttämätön toimi, jotta jokaisen itsemääräämisoikeutta voitaisiin parantaa ja toisaalta sukupuolen vahvistamiseen liittyvää viranomaistoimintaa yksinkertaistaa. Kuten täällä on jo monissa hyvissä puheenvuoroissa kuultu, Suomi on tällä hetkellä ainoa Pohjoismaa, joka vaatii sukupuoltaan korjaavilta sterilisaatiota. Kyseessä on yksi Suomen lainsäädännön räikeimmistä epäkohdista ja ihmisoikeusloukkaus, jonka johdosta Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on huomauttanut Suomea useita kertoja.

Muutosta lakiin on yritetty jo pitkään, muun muassa viime hallituskaudella puoluerajat ylittävällä yhteistyöllä, ja toivon todella, että nykyinen hallitus uudistuksen toteuttaa. Hallitukselle täysi tukeni tässä asiassa. On tärkeää ymmärtää, että tämä uudistus ei ole keneltäkään pois. Kyse on jakamattoman ihmisarvon kunnioittamisesta, [Mai Kivelä: Niin just!] inhimillisyydestä sekä yksilön itsemääräämisoikeuden takaamisesta. On aika korjata translakiin liittyvät eriarvoistavat epäkohdat. [Vasemmistoliiton ryhmästä: Hieno puhe! Kiitos!]

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Laukkanen poissa. Edustaja Holopainen Hanna poissa. — Edustaja Multala, olkaa hyvä.

19.01 Sari Multala kok: Arvoisa puhemies! Käsittelemme nyt Oikeus olla -kansalaisaloitetta, joka pyrkii saamaan Suomeen translain, joka kunnioittaa kaikkien juridista sukupuol-

Pöytäkirja PTK 132/2021 vp

taan korjaavien henkilöiden perusoikeuksia ja ihmisoikeuksia. Pääministeri Marinin hallitusohjelmasta poiketen tässä kansalaisaloitteessa vaaditaan täyttää itsemääräämisoikeutta sekä lasten-, perus- ja ihmisoikeuksien noudattamista perustuslain kansainvälisten sopimusten mukaisesti. Suomi on, kuten täällä tänään on moneen kertaan jo todettu, saanut tästä aiheesta eli translain ihmisoikeusloukkauksista, erityisesti tästä lisääntymiskyvyttömyysvaatimuksesta, YK:lta huomautuksen jo kauan aikaa sitten. Hallitusohjelmassa tähän ollaan puuttumassa, mutta hallituksen esitystä valitettavasti ei ole täällä vielä näkynyt, ja olemme eduskunnan seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen ryhmässä, jossa itse toimin varapuheenjohtajana, tämän asian puolesta kantaa ottaneet ja pyrkineet kiirehtimään hallitusta tuomaan esityksensä tänne eduskuntaan mahdollisimman nopeasti. Kun sitä ei ole kuullut, varmastikin kansalaisaloite on ihan paikallaan tätä keskustelua vauhdittamaan ja toivottavasti myös hallitusta tässä asiassa vauhdittamaan.

Arvoisa puhemies! Kokoomuksen puoluekokouskanta vuodelta 2018 toteaa: ”Translakia on uudistettava siten, että henkilön juridinen sukupuoli on jatkossa mahdollista vahvistaa oman ilmoituksen perusteella ilman lääketieteellistä prosessia tai sterilisaatiota. Voimassa oleva translaki edellyttää sukupuolen juridisen vahvistamisen ehtona lisääntymiskyvyttömyyttä sekä alistaa juridisen vahvistamisen psykiatrien lausunnolle. Tämänhetkinen laki sotii rajusti itsemääräämisoikeutta vastaan.” Myös puolueen uudessa periaateohjelmassa itsemääräämisoikeus yhdistetään jokaiselle kuuluvaan ihmiselämän arvokkuuteen.

Arvoisa puhemies! Tässä kysymyksessä ja erityisesti tässä lisääntymiskyvyttömyysvaatimuksessa on kyse siitä, että jokaisella on mahdollisuus elää täysipainoista elämää. Tässä keskustelussa todella useaan kertaan ovat menneet sekaisin ikään kuin juridinen sukupuoli ja tämmöiset lääketieteelliset menetelmät, joita sitten voidaan tehdä lisäksi. Osa transihmisistä niitä haluaa, kaikki eivät. Tässä kansalaisaloitteessa keskitytään nimenomaisesti nyt tähän juridiseen puoleen erityisesti.

Arvoisa puhemies! Edustaja Pelkonen totesi hienosti tässä, että se ei ole keneltäkään pois. Vaikka monilla transihmisillä tai transnuorilla, jotka ovat kokeneet syrjintää, kuten täällä on kuultu, myös on mielenterveyden ongelmia, niin kaikki ne eivät välttämättä johdu tietenkään siitä, että he kokevat olevansa väärässä sukupuolella — osa voi johtua jostakin sellaisesta, mitä esimerkiksi edustaja Tanus täällä kuvasi, ja on tärkeää, että kaikkeen tällaiseen saadaan apu ja tuki, mutta ei kuitenkaan ole oikein vähätellä näiden ihmisten kokemusta siitä, että he eivät koe olevansa oikeassa sukupuolella, ja sen vuoksi ainakin omasta mielestäni tämän prosessin kutsuminen sukupuolen korjaamiseksi on täysin oikein. Se on myös transihmisten oma tahto. Itse olen tavannut hyvinkin monta transihmistä, jotka nimenomaisesti toivovat, että juridisen sukupuolen korjaamista helpotettaisiin ja nimenomaisesti tämän kansalaisaloitteen suuntaisesti.

Arvoisa puhemies! Totean vielä tähän, että aikanaan, kun hallituksen esitys translain uudistuksesta on ollut lausunnoilla, Lääkäriliitto on todennut esimerkiksi lisääntymiskyvyttömyysvaatimuksesta, että se ei ole millään tavalla välttämätön translain uudistuksen yhteydessä, joten kun puhutaan lääkäreiden suulla, niin toivottavasti ei oteta sellaisia kantoja, jotka eivät lääkäreiden yhteisiä tai Lääkäriliiton yhteisiä kantoja ole.

Arvoisa puhemies! Toivon, että hallitus tuo pikaisesti eduskunnalle esityksen translain uudistamisesta, jotta pääsemme täällä käsittelemään tätä asiaa, ja tämän kansalaisaloitteen käsittely varmasti siihen tullaan yhdistämään. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Räsänen, olkaa hyvä.

Pöytäkirja PTK 132/2021 vp

19.06 Päivi Räsänen kd: Arvoisa puhemies! Täällä on puhuttu sukupuolesta ja sukupuoli-identiteetistä, ja nämä käsitteet on todellakin syytä pitää toisistaan erossa. Ja haluaisinkin kysyä teiltä, jotka kannatatte tätä kansalaisaloitetta, että kun tiedetään se, että nämä sukupuoli-identiteetin häiriöt lapsilla ja nuorilla ovat aivan valtaosin ohimeneviä, niin millä tavalla te suojelisitte näitä nuoria, jotka näitä häiriötiloja kokevat, siltä, että he eivät lähde tähän ilmoitusprosessiin esimerkiksi vaikkapa erilaisten transyhteisöiden aloitteesta tai innoituksesta ja siten ajautu sellaiseen prosessiin, josta ei ole hoitoihin ja leikkauksiin ajautumisen jälkeen enää edes paluuta. Mikäli sukupuolesta tulisi ilmoitusasia ilman mitään lääketieteellistä prosessia niin, että biologisesti täysin mies voisi ilmoittautua naiseksi tai päinvastoin, niin silloin nousisi erityisesti esiin naisten ja tyttöjen turvallisuuden ja esimerkiksi urheilumahdollisuuksien suojeleminen. Mies, joka väittäisi olevansa juridisesti nainen, voisi kenenkään estämättä mennä naisille varattuihin intiimeihin tiloihin, kuten pukuhuoneisiin. [Sari Multalan välihuuto] Tai urheilussa miehenä syntynyt voitaisi helposti naiset useimmissa lajeissa, mikä olisi väärin naisurheilijoita kohtaan — ja tästähän meillä on ollut jo ensimmäinen esimerkki nyt taannoisissa olympiakisoissa.

Biologinen sukupuoli on muodostanut perustan ja pohjan myös tasa-arvolaille, jonka tarkoituksena on edistää naisten asemaa, ja tämä myös tulisi ongelmalliseksi tämän lainsäädännön myötä. [Vasemmistoliitosta: Eikä tulisi!]

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Totean, että nyt tämän asian käsittelyyn on 5 minuuttia aikaa tässä vaiheessa. — Edustaja Sirén, olkaa hyvä.

19.08 Saara-Sofia Sirén kok: Arvoisa puhemies! Translain uudistukselle ja nimenomaan kokonaisuudistukselle on ilmiselvä tarve ja perusteet. Iso kiitos kansalaisaloitteen valmistelijoille, sen eteen töitä tehneille ja kaikille allekirjoittaneille, että kansalaisaloitteen myötä asiasta vihdoin päästään keskustelemaan myös täällä eduskunnan täysistuntosalissa tällä kaudella.

Täällä ovat edustajakollegat maininneet, että he eivät olisi kuulleet kokemuksia transihmisiltä itseltään. Ainakin omassa postilaatikossani oli ihan tänään varsin pysäyttäviä terveisiä translapsilta ja transnuorilta, joihin kehotan kollegoita tutustumaan, jos ei siihen vielä ole ollut mahdollisuutta. Itsekin olen kohdannut eri-ikäisiä ihmisiä, jotka kokevat hyvin vahvasti, että tämä lainsäädäntö on tarpeen päivittää.

Tällä hetkellä voimassa oleva lainsäädäntö on auttamatta vanhentunut, ja kuten moneen kertaan on todettu, se sisältää jopa räikeitä ihmisoikeuksiin liittyviä epäkohtia. Näitä epäkohtia on kollegojen aikaisemmissa puheenvuoroissa kattavasti jo käyty lävitse.

Kehollinen koskemattomuus ja itsemääräämisoikeus ovat erottamaton osa perus- ja ihmisoikeuksia, ja juuri ihmisoikeuksista tässä keskustelussa tänään on kysymys, sillä nykyinen translaki ei kunnioita jokaiselle yksilölle kuuluvia oikeuksia. Kokoomuslaiseen ajatteluun kuuluu ajatus siitä, että vapauden ydintä on täysivaltaisen yksilön itsemääräämisoikeus itseään koskevissa asioissa sukupuoleen, ikään, katsomukseen, seksuaaliseen suuntautumiseen, syntyperään, yhteiskunnalliseen asemaan tai mihinkään muuhunkaan taustatekijään katsomatta. Siksi on kokoomukselle erittäin luontevaa kannattaa ja edistää translain kokonaisuudistusta.

Uudistus koskee pientä osaa ihmisistä, mutta on heille äärimmäisen tärkeä. Muiden ihmisten elämään uudistuksella sen sijaan ei olisi vaikutusta, joten uudistusta on luontevaa meidän kaikkien edistää ja puoltaa. Itsemääräämisoikeus ja fyysisen koskemattomuuden

Pöytäkirja PTK 132/2021 vp

loukkaamattomuus ovat erottamaton osa ihmiselämän arvokkuutta, joka kuuluu jokaiselle meistä. Jokaisen tulisi voida olla oma itsensä ja elää omannäköistä elämää.

Se, että translain uudistusta ajava Oikeus olla -kansalaisaloite keräsi reilussa vuorokaudessa tarvittavat allekirjoitukset, kertoo siitä, että varsin laaja joukko suomalaisista haluaa korjata lainsäädännön epäkohdat. [Sari Tanuksen välihuuto] Toivottavasti tämä aloite vauhdittaa lainvalmistelua myös hallituksen osalta. Itsemääräämisoikeuteen perustuva lakiuudistus mainitaan Marinin hallituksen hallitusohjelmassa, mutta asia on edennyt varsin nihkeästi jo ennen pandemiaa. Viime syksynä toin esille huoleni siitä, ettei lainvalmistelua ja erilaisten mallien suunnittelua varten oltu lupauksista huolimatta perustettu tarvittavaa työryhmää. Hallitus on nimennyt ihmisoikeuksien vahvistamisen yhdeksi tavoitteekseen, ja tämän lainsäädäntöesityksen tuominen olisi tästä kyllä osoitus. Hallituspuolueilla on valtaa ja vastuuta edistää lainsäädäntöuudistuksia, ja hallituspuolueilla on mahdollisuus edistää näitä uudistuksia myös ilman kansalaisaloitteita tai sitä, että joudutaan turvautumaan aktiivisten kansalaisten toimiin. Tässä tilanteessa kuitenkin valtava kiitos niille aktiivisille kansalaisille, jotka ovat tätä asiaa edistäneet.

Samassa yhteydessä, kun uudistusta käsitellään, olisi perusteltua uudistaa lainsäädäntöä myös liittyen intersukupuolisille lapsille tehtäviin toimenpiteisiin. Monet näistä toimenpiteistä eivät ole vauvan terveyden kannalta välttämättömiä tai perusteltuja, mutta sen sijaan ne voivat olla ja usein ovatkin peruuttamattomia. Kokoomuksen linjan mukaan lapsille ei tulisi tehdä sukupuolta määritteleviä lääketieteellisiä toimenpiteitä ilman pakottavia terveydellisiä syitä, ja tähän asiaan on vastikään kiinnittänyt huomiota myös YK:n ihmisoikeuskomitea. Tämä ei ole mukana tässä kansalaisaloitteessa, mutta olisi luontevaa tuoda tämän kokonaisuuden käsittelyn yhteydessä myös eduskunnan käsittelyyn.

Vielä lopuksi iso kiitos kaikille, jotka tekevät töitä ihmisoikeuksien, tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden puolesta.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Keskustelu ja asian käsittely keskeytetään. Asian käsittelyä jatketaan tässä täysistunnossa päiväjärjestyksen muiden asiakohtien tultua käsitellyiksi.

Asian käsittely keskeytettiin kello 19.14.

Asian käsittelyä jatkettiin kello 20.11.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Nyt jatketaan aiemmin tässä täysistunnossa keskeytetyn asiakohdan 9 käsittelyä.

Keskustelu jatkuu. Edustaja Tanus poissa, edustaja Multala poissa. — Edustaja Biaudet.

20.11 Eva Biaudet r: Arvoisa puhemies! Eri asiaan kuin äsken. Tunnen henkilökohtaisesti tänään erityisen suurta iloa siitä, että tämä kansalaisaloite translaista on saanut hetkessä niin suuren tuen kansalaisilta. Odotan, että sosiaali- ja terveysministeriön lainvalmistelu samalla tavoin voisi edetä nyt pikaisesti tänne eduskuntaan. Lainsäädännön sisällöstä ja lain uudistamistarpeista ei tänään mielestäni ole esitetty mitään epäselvyyttä.

Pöytäkirja PTK 132/2021 vp

Olemme tänä päivänä paljon enemmän tietoisia ihmisoikeuksista, sukupuolivähemmistöjen oikeuksista ja transhenkilöiden tarpeista saada hoitoa jo nuorena henkilönä, huomattavasti enemmän kuin 20 vuotta sitten, kun lakia viimeksi kirjoitettiin. Vähintä, mitä tarvitsemme, on oikeus määritellä oma juridinen sukupuoli, kuten sen tuntee oikeaksi. Tiedämme myös, miten haitallista on olla hyväksymättä henkilön omaa käsitystä sukupuolestaan ja miten moninaista sukupuolen ilmaisu voi olla. Ei ole vain yhtä tapaa olla nainen tai mies. Sukupuolen määrittelyn ja ilmaisun tulee siis olla ihmisen itsemääräämisoikeuden piirissä.

Tiedämme myös, miten turhaa on pakottaa nuori ihminen osoittamaan henkilöllisyytensä ja itselle ristiriitainen juridisen sukupuolen määrittäminen kirjastokorteista tai matkalipuista täysin vieraille ihmisille, joille asia ei mitenkään voi kuulua missään tilanteessa.

Vähemmistöasema ei sinänsä ole kielteinen asia, jollei enemmistö sitä sellaiseksi tee. Kokemus siitä, että on syntynyt väärään sukupuoleen, on kuitenkin nuorelle transhenkilölle erityisen haastavaa siinä vaiheessa, kun hänen kehonsa kehittyä näkyvimmin toiseen, hänelle väärään sukupuoleen murrosiän alkaessa. Tiedämme, että tämä elämäntilanne voi olla nuoren mielenterveydelle vaikea kestää ja voi aiheuttaa itseinhoa, jopa itsetuhoisuutta. Yhteiskunnan tehtävä on siksi tukea jokaista meistä elämään hyvää elämää juuri sellaisina kuin olemme, ja meidän tulisikin pyrkiä poistamaan kaikki sellainen lainsäädäntö, joka toimii syrjivästi. Se edellyttää lainsäätäjän paneutumista myös sukupuolivähemmistöjen asemaan ja oikeuksiin. Tarvitsemme siis uuden translain, joka selkeästi mahdollistaa henkilölle oikeuden olla juuri hän, joka hän on, ja itse määritellä juridisen sukupuolensa ilmoitusasiana ilman vieraan ihmisen tai viranomaisen päätöstä.

Lasten edun ensisijaisuus merkitsee tässä tapauksessa lapsen tahdon kuulemistä. Tarvitsemme uuden translain, joka antaa tämän oikeuden myös nuorille, 15 vuotta täyttäneille itsenäisesti ja nuoremmille vanhempiensa tai huoltajiensa suostumuksella. Muissa Euroopan maissa, kuten Maltalla, Italiassa, Tanskassa, Norjassa ja Alankomaissa, sukupuolen vahvistaminen tapahtuu itsemäärittelyoikeuteen perustuen. Mielestäni tämä kansalaisaloite on hyvä malli myös pääministeri Marinin hallitukselle uuden translain säätämiseksi.

Eduskunnalla on nyt mahdollisuus aloittaa kuulemiset keskustelualoitteen eri ehdotuksista. On ensisijaisen tärkeää kuulla juuri heitä, joita asia koskee. On ensisijaisen tärkeää tutustua, miten perheissä, joissa on translapsi, heidän arkeansa eletään.

Vain lisäämällä tietoaamme transhenkilöiden kohtaamista haasteista pystymme paremmin ymmärtämään, miksi aloitteella on kiire toteutua. Ihmisoikeudet elävät pienissä paikoissa, koulussa, työpaikalla, arjessa ja perheessä. Meidän kansanedustajien tehtävä on turvata, että lainsäädäntömme ei estä ihmisoikeuksien toteutumista jokaisen ihmisen arjessa ja että kaikin tavoin edistämme myös niiden ihmisten oikeuksia, joista itse ehkä emme ole olleet niin tietoisia.

Medborgarinitiativ kan som bäst utvidga diskussionen och kunskapen kring sådana viktiga frågor som kanske inte berör så väldigt många, men som är desto viktigare och har större betydelse för dem de berör. Det är viktigt eftersom de här frågorna kanske annars inte prioriteras tillräckligt högt på den politiska agendan. Därför vill jag tacka initiativtagarna och alla undertecknarna till detta medborgarinitiativ. — Tack.

Keskustelu päättyi.

Pöytäkirja PTK 132/2021 vp

Asia lähetettiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

10. Ehjänä syntynyt - loppu ”eheytyshoidoille”

Kansalaisaloite KAA 10/2021 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 10. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 60 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Avaan keskustelun. Edustaja Tanus, olkaa hyvä.

Keskustelu

19.14 **Sari Tanus kd:** Arvoisa puhemies! Nyt käsittelyssä on kansalaisaloite Ehjänä syntynyt — loppu ”eheytyshoidoille”. Myös tässä kansalaisaloitteessa on monia ongelmia ja virheellisiä tietoja, ja tämä ei voi olla kannatettava aloite. Mutta sanottakoon, että kun tätä kansalaisaloitetta on lukenut ja muutoinkin on tiedossa, että valitettavasti Suomessakin monet vähemmistöihin kuuluneet ovat joutuneet kokemaan pakottamista tai ahdistamista, niin siitä olemme tietysti kovasti pahoillamme. Tämmöistä ei saisi Suomessakaan tapahtua, niin kuin on tapahtunut.

Mutta mistä tässä aloitteessa on kyse? Tässä ehdotetaan, että eduskunta ryhtyy toimiin niin sanottujen eheytyshoitojen kriminalisoimiseksi. Kielto koskisi kaikkia ryhmiä, myös täysi-ikäisiä. Nämä niin sanotut hoidot eivät olisi hyväksyttäviä edes tilanteessa, jossa henkilö niitä itse haluaa. Lisäksi hoitoja tarjoavat toimijat ehdotetaan voitavan jättää yhteiskunnan palveluiden ja etujen ulkopuolelle. Sellainen yhdistys olisi aloitteen toteutuessa mahdollista julistaa lakkautetuksi. Siis tämä kaikki Suomessa.

Olemme täällä salissa juuri keskustelleet tunnin verran kansalaisaloitteesta, jossa painotetaan, miten tärkeää ihmisen olisi saada itse päättää sukupuolestaan. Olemme kuulleet itsemääräämisoikeuden tärkeydestä ja siitä, miten ihmisen pitäisi saada itse määritellä se. Nyt heti perään keskustelemme aloitteesta, jossa haluttaisiin kieltää ihmisen mahdollisuus saada tukea ja keskusteluapua tilanteessa, jossa hän on tätä itsemääräämisoikeuttaan käyttäen päättänyt tavoitella mahdollisesti toisenlaista seksuaalista suuntautumista kuin aiemmin tai muutoin saada tällaisiin kysymyksiinsä tai haasteisiinsa apua. Kuitenkin tämä ehdotettu kielto koskisi vain muutosta homoseksuaalista heteroksi, ei toisinpäin. Kyllä jotenkin jään kaipaamaan johdonmukaisuutta tämän salin keskusteluissa ja aloitteissa.

Suomi on pitkään ollut maa, jossa yksilön oikeuksia on vaalittu ja myös seksuaalioikeuksiin liittyen politiikka on viime vuosikymmeninä ollut yhä vapaampaa, ja voisi sanoa, että jonkinlaiset norminpurkutalkoot näissä asioissa ovat olleet käynnissä. Nyt olemme kuitenkin tilanteessa, jossa haluttaisiin kriminalisoida tuen antaminen seksuaalisen suuntautumisen muutosprosessissa, mikäli muutos tapahtuisi tiettyyn suuntaan. Tämä ei kyllä sovi yhteisen vapautta korostavan linjan kanssa, jota Suomen lainsäädännössä on korostettu ja jota on venytetty hyvinkin paljon muutaman viimeisen vaalikauden aikana.

Pöytäkirja PTK 132/2021 vp

Kuten aloitteessakin todetaan, lainsäädännön on oltava tarkkarajaista erityisesti silloin, kun jotakin kielletään rangaistuksen uhalla. Tarkkarajainen kansalaisaloitteen määritelmä ei kuitenkaan ole. Siinä niin kutsutulla eheyttämisellä viitataan muuttamiseen siten, että henkilöistä saadaan, aloitetta lainaten, cis-sukupuolisia heteroita. Suomessa ei kuitenkaan taida olla tahoja, jotka tekisivät ja määrittelisivät omaa toimintaansa eheytyshoitoja toteuttavaksi. Esimerkiksi Amerikan psykologinen yhdistys käyttää paljon täsmällisempää ilmaisua näihin asioihin liittyen, kun siellä puhutaan seksuaalisen suuntautumisen muutosityrityksistä.

Aloitteessa todetaan edelleen, että tavoitteena ei ole niin sanotun sielunhoidon tai muun uskonnonvapauden harjoittamisen kieltäminen niin kauan kuin se ei muutu perusoikeuksia ja terveyttä loukkaavaksi niin sanotuksi eheyttämiseksi, mitä ikinä sillä sitten tarkoitetaan. Kuitenkaan tällaista raja- tai tunnusmerkistöä ei aloite sisällä. Näin määrittelemättömänä aloite johtaisi toteutuessaan oikeudenkäynteihin, joissa näitä rajoja sitten tulkintojen kautta haettaisiin, ja tämä ei todellakaan ole viisasta eikä vastuullista päätöksentekoa. Sellaista ei voi kieltää, mitä ei ole tarkkaan määritelty.

On tärkeää todeta, ettei kukaan saa tulla pakotetuksi eli ettei kukaan tule suomalaisessa yhteiskunnassa pakotetuksi tai painostetuksi. Se on väärin niin seksuaalisuuteen kuin muihinkin asioihin liittyen. Seksuaalisuus on osa ihmisen syvintä identiteettiä ja sellaisena hyvin herkkä alue. Se ei kuitenkaan tarkoita sitä, ettei siinä voisi tapahtua muutoksia ja etteikö siitä pitäisi voida keskustella ja tässä prosessissa haluttaessa saada tukea. Nythän ongelmana on, että aloitteessa annetaan ymmärtää, että aivan kaikki tällainen keskustelu ja tuki säädettäisiin rangaistavaksi. Mikäli tämä aloite on tarkoitettu suuntautumaan uskonnollisia toimijoita kohtaan, ei vastaus löydy todellakaan rikoslain muutoksesta. Keskustelua ammattilaisten ja uskonnollisten toimijoiden kesken on pystyttävä käymään ymmärtäen myös nykyisin osin vähemmistöön jäävän konservatiivisen maailmankuvan omaksuvien ihmisten toive elää arvojensa mukaista elämää.

Mikä tahansa terapian ja sielunhoidon keskeinen periaate on, se on, että kunnioitetaan ihmisen vapaata tahtoa ja tuetaan häntä arvojensa mukaiseen elämään. Amerikan psykologinen yhdistys, sen työryhmä, on suositellut kannanotossaan vuonna 2009, että mielenterveyden ammattilaisten tulee lähestyä seksuaalisuuden muutosta etsivää uskonnollista asiakasta monikulttuurisen kohtaamisen mallin perusteella. Kannanoton mukaan asiakkaan konservatiivinen uskonnollisuus on osa monikulttuurista erilaisuutta eikä psykologia ota siihen kantaa. Niinpä ammattilainen ei määrää, mihin asiakkaan pitäisi identiteetin etsinnässään päätyä, vaan tukee asiakasta löytämään tiensä itse. Tämä Amerikan psykologiyhdistyksen ohjeistus tukee yksilönvapautta ja asiakaslähtöisyyttä, mitä kansalaisaloite sen sijaan ei tee.

Monikulttuurisuus ei voi olla konservatiivisen maailmankuvan pois sulkeva. Yhteiskuntamme on valinnut Suomessakin monikulttuurisuuden tien. Jos sillä tiellä aiotaan pysyä, ei voida säätää sellaista lakia, jossa konservatiivinen, esimerkiksi kristinuskon [Puhemies koputtaa] tai islamin periaatteista nouseva maailmankuva perusteena yksilön omille elämän valinnoille suljetaan pois kriminalisoimalla mahdollisuus saada tukea [Puhemies: Kiitoksia!] oman uskonsa mukaiseen elämään. — Puheenjohtaja, jatkan seuraavassa puheenvuorossa.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Räsänen, olkaa hyvä.

19.22 **Päivi Räsänen kd:** Arvoisa herra puhemies! Tässä kansalaisaloitteessa käytetyt keskeiset käsitteet ”eheytyshoito” ja ”eheytysterapia” ovat epämääräisiä ja tulkinnanvaraisia. Mitä niillä tarkoitetaan? Toimin lääkärinä ennen kansanedustajauraani, ja edelleenkin seuraan tiiviisti lääketiedettä. En ole törmännyt yhteenkään lääkäriin, hoitolaitokseen tai terapeuttiin, joka antaisi niin sanottuja eheytyshoitoja. Voisin sanoa, että ainoat tiedossani olevat eheytyshoidot ovat juuri niitä transhoitoja, joista äsken keskustelimme, joissa eheytetään tai korjataan sukupuoli henkilön oman kokemuksen ja toiveen mukaiseksi.

No, mitä eheytyshoidolla käytännössä tarkoitetaan, kuka niitä antaa Suomessa? Mitä ollaan tässä kieltämässä? Tämä jää kansalaisaloitteessa vaille vastausta. Jos tässä ajatellaan erilaisia vaihtoehtoisia hoitomuotoja, niin niihin tarvittaisiin omaa lainsäädäntöä — kaiken kaikkiaan vaihtoehtohoitoihin. Aivan kuten edustaja Tanus tuolla totesi, niin esimerkiksi Amerikan psykologiyhdistys ei edes käytä näitä termejä vaan termiä ”sexual orientation change effort” eli seksuaalisen suuntautumisen muutosyritys. Jos jotakin kielletään, pitäisi tietää täsmällisesti, mihin kiello kohdistuu.

Ihmisen seksuaalisuus on herkkä asia. Seksuaalinen kehitys etenee asteittain aikuisuuteen, ja ihmisen sukupuoli on biologisen perimän määräämä. Sen sijaan ihmisen sukupuoli-identiteetti voi muuttua asteittain suuntaan tai toiseen, samoin seksuaali-identiteetti. Sukupuolen ja sukupuoli-identiteetin tai seksuaalisen identiteetin käsitteiden sekoittaminen johtaa sisäisesti ristiriitaiseen lainsäädäntöön, pahimmassa tapauksessa vahingoittaa ihmistä.

Journal of Sex & Marital Therapy -tiedelehdessä muutama vuosi sitten vertaisarvioidussa tutkimuksessa osoitettiin, että väite siitä, että homoseksuaalisuus olisi ihmiselle muuttumaton olotila, ei ole totuudenmukainen. Tässä artikkelissa tutkija-psykologit huomauttavat, että Amerikan psykologinen yhdistys on vasta aivan hiljattain muokannut aiemmin ehdottomalta kuulostavia lausuntojaan muutoksen mahdottomuudesta. Väite homoseksuaalisen suuntautumisen muuttumattomuudesta on sinänsä yllättävä, sillä tieteellisissä julkaisuissa on aiemminkin ilmestynyt lukuisia tutkimuksia, jotka ovat raportoineet seksuaalisuuden muutoksista suuntaan tai toiseen.

Ihmiselle ei missään olosuhteissa saa tehdä henkistä väkivaltaa. On väärin painostaa tai tarjota muutosta ihmiselle, joka ei sitä halua. Ammattitaitoinen terapeutti tai sielunhoitaja ei tee näin. Mikäli henkilö itse, omasta tahdostaan, kuitenkin kokee seksuaalisuuden alueella ristiriitaa ja pyytää apua, niin eihän sitä häneltä tule kieltää. Mikäli tässä esityksessä ollaan siis kieltämässä yksityisen ihmisen oikeus hakea haluamallaan tavalla apua kokemuksiinsa ongelmiin, niin silloin kyllä liikutaan hyvin syvästi ja epäeettisesti yksityisyyden alueella.

Aloitetta tulee tarkastella myös uskonnonvapauden näkökulmasta. Monia kristittyjä pastoreita on askarruttanut se, missä määrin tämä aloite on suunnattu seurakuntia vastaan. Pyritäänkö suitsimaan esimerkiksi sielunhoitoa, vertaistukea ja rukousta? Jos ihminen lähestyy esimerkiksi pastoria kokemiensa ristiriitojen tai ahdistusten vuoksi, niin on vastoin ammatti-identiteettiä ja kutsumusta käännättää avunpyytäjä pois. Avuntarvitsija tulee kohdata myötätunnolla, inhimillisyydellä, lämmöllä, eikä ulkoapäin voida sanella, minkälais-ta apua ihminen kaipaa.

Kristillinen sielunhoito, jossa voidaan rukoilla ihmisen puolesta, tai psykoterapia, joka ei tyrmää suoraan asiakkaan omaa muutoshalua, on sallittava niille henkilöille, jotka omasta vapaasta tahdostaan tällaista tukea kaipaavat. Ja vastakysymyksenä kansalaisaloitteen tekijöille voisi esittää, onko kuitenkin oikein niin sanotusti eheyttää ehjänä syntyneitä tyt-

töjä ja poikia sukupuolisen hämmennyksen vuoksi transhoidoilla. Ja pidänkin epäloogisena, että samat tahot, jotka vaativat voimakkaasti transseksuaalin sukupuolen vahvistamista, väittävät, että ihmisen seksuaalisuus ei voisi muuttua suuntaan tai toiseen.

Amerikan psykologinen yhdistys suosittelee mielenterveyden ammattilaisille asiakas-keskeistä lähestymistapaa — ja tämä lähestymistapa sisältää myötätuntoa asiakkaan omia toiveita kohtaan, omaa halua kohtaan, kenties myös siihen seksuaalisen suuntautumisen muutokseen — kuitenkin lupaamatta mitään sellaista, mikä ei ole realistista. Ja psykologit ovat varoittaneet, että virallistetut mielenterveyden ammattilaiset, jotka mitätöivät asiakkaan pyynnön muutoksesta hoidon aikana ilman, että he tarkastelisivat ja ymmärtäisivät syytä muutoshaluun, voivat vahvistaa asiakkaan toivottomuutta. Kannan huolta myös siitä, millaisia vaikutuksia tällä esityksellä olisi mielenterveysalan ammattilaisiin, jotka saisivat pelätä seurauksia siitä, jos heidän vastaanotolleen hakeutuisi ihminen, joka kertoisi, että hän kärsii siitä seksuaalisesta suuntautumisesta, jota hän kokee tällä hetkellä, ja jos tämä terapeutti osoittaisi myötätuntoa seksuaalisuuden alueella muutosta etsivälle asiakkaalle. Eli tässä mennään myös hyvin syvälle tähän terapeutin ja asiakkaan väliseen suhteeseen.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Suomela, olkaa hyvä.

19.29 Iris Suomela vihr: Arvoisa puhemies! Kiitän aloitteen tekijöitä. Tässä on kyse todella tärkeästä asiasta, tärkeästä tavoitteesta kieltää hoidot, jotka tähtäävät sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen niin kutsuttuun eheyttämiseen. Tässähän nimenomaan puolustetaan ihmisen oikeutta olla sellainen kuin on ja kasvaa juuri sellaiseksi kuin on ilman painostusta, saaden tukea ympäristöstä — nimenomaan saaden tunnustusta, myötätuntoa ja arvostusta sellaisena kuin on. Nimittäin näistä eheytyshoidoista tällainen tunnustus ja myötätunto ovat kaukana.

Tiedämme, että pahimmillaan vähemmistöihin kuuluvia nuoria suljetaan sen yhteisön ulkopuolelle, johon he ovat pienestä asti kasvaneet. Perheet, suvut, kokonaiset yhteisöt sulkevat nuoria ulos sen tähden, että nuoret haluavat olla ja elää juuri sellaisina kuin he ovat, ja tämä on todella haitallista ja vahingollista näiden lasten ja nuorten kehitykselle. [Päivi Räsänen: Missä niitä eheytyshoitoja annetaan?] Sen tähden esimerkiksi Psykologiliitto, Psykiatriyhdistys sekä evankelis-luterilainen kirkko ovat tuominneet nämä eheytyshoidot. [Päivi Räsänen: Missä annetaan niitä eheytyshoitoja?]

Meillä on vankkaa tutkimustietoa siitä, että kun lasta ja nuorta lähdetään ohjaamaan elämään oman itsensä vastaisesti, kieltämään oman sukupuolen, kieltämään oman seksuaalisuuden ja sitten vielä suljetaan ulos yhteisöstä sen tähden, kuka lapsi on, niin tämä on todella haitallista. Tämä aiheuttaa mielenterveysongelmia, tämä aiheuttaa syvää kokemusta juurettomuudesta, ja sen tähden voidaankin puhua henkisestä väkivallasta.

On keskeisen tärkeää, että tällaiseen toimintaan pystytään puuttumaan. Tällä hetkellä lainsäädännön keinoja puuttua tällaiseen toimintaan ei ole riittävästi, ja sen takia aloite onkin paikallaan. Eheytyshoitojen säätäminen rikokseksi antaisi selkeän signaalin, että suomalainen yhteiskunta ei hyväksy lasten ja nuorten eikä myöskään aikuisten pakottamista elämään jonain toisena kuin millaisia he todellisuudessa ovat, että me emme hyväksy sateenkaarivähemmistöihin kohdistuvaa syrjintää missään muodossa. Tässä kysymyksessä onkin aivan keskeinen ihmisoikeuskysymys. Ihmisen oikeus elää omana itsenään, tulla nähdyksi omana itsenään ja saada itselleen yhteiskunnan tuki on keskeinen ihmisoikeus.

Pöytäkirja PTK 132/2021 vp

Kyse ei siis ole uskonnonvapaudesta. Tässä salissa on kysytty, ollaanko nyt sielunhoitoa tai rukousta kieltämässä. Näin ei suinkaan ole. Sielunhoitoa, rukousta, muita uskonnollisia toimituksia saisi edelleen harjoittaa. Siitä ei tässä aloitteessa ole kysymys.

Kysymys on sellaisen toiminnan kieltämisestä, jossa pyritään seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen muuttamiseen siten, että henkilöistä saataisiin tietyn kapean, cis-sukupuolisen heteron muotin mukaisia, ja tällaista toimintaa Suomessa nimenomaan tapahtuu. Sen sijaan sellaista toimintaa meillä ei ole, jossa cis-sukupuolisia heteroita yritettäisiin jotenkin puhumalla, painostamalla, yhteisöstä ulos sulkemalla käännättä johonkin toiseen suuntaan. Tällaista toimintaa ei Suomessa esiinny, ja sen tähden tässä keskitytään nyt nimenomaan sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen suojelemiseen painostukselta ja syrjinnältä.

Tiedetään, että sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöihin kuuluvat lapset ja nuoret kohtaavat enemmän koulukiusaamista ja väkivallan uhkaa. Noin puolet sukupuolivähemmistöön kuuluvista nuorista on jossain vaiheessa harkinnut itsemurhaa. Meillä on siis käsissämme todella vakava ilmiö sen syrjinnän kanssa, jota nämä lapset ja nuoret kohtaavat. Näin ei voi jatkua, vaan tähän syrjintään on pystyttävä systemaattisesti puuttumaan.

Tämä toki vaatii paljon muitakin toimia kuin ehytyshoitojen kieltämisen, mutta näiden hoitojen kieltäminen on ikään kuin vähintään, mitä voimme tehdä. On hyvin räikeää syrjintää, että ihmistä ajetaan olemaan joku toinen kuin hän on, niin että lähdetään sulkemaan peräti perheestä, suvusta ja yhteisöstä ulos sen perusteella, että kuuluu vähemmistöön.

Sen takia annankin tälle aloitteelle lämpimän tukeni ja toivon, että pystymme tätä eduskunnassa edistämään.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kivelä, olkaa hyvä.

19.34 **Mai Kivelä vas:** Arvoisa puhemies! Ehjänä syntynyt — loppu ”ehetyshoidoille” on erittäin tärkeä aloite, ja on hienoa, että tämä kansalaisaloite on saatu tänne eduskuntaan. Haluan kiittää aloitteen tekijöitä ja myös allekirjoittaneita.

Ehetyshoidot ovat yksinkertaisesti julmia loukkauksia ihmisoikeuksille, ihmisen koskemattomuudelle, identiteetin kunnioittamiselle ja oikeudelle olla oma itsensä. Ne ovat väkivaltaa, ne ovat yksiselitteisesti väärin, ja niistä pitää päästä eroon kaikkialla mahdollisimman nopeasti. Ehetyshoidoilla ja -terapioidella tarkoitetaan niin kutsuttuja hoitomuotoja seksuaalisen suuntautumisen tai sukupuoli-identiteetin muuttamiseksi. Nämä hoidot siis tähtäävät nimenomaan seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen muuttamiseen siten, että henkilöistä saataisiin siis sukupuolisia heteroita. Eli niiden lähtökohtana on ajatus, että meillä on vain yksi oikea tapa olla ihminen ja sitten kaikki muut, jotka eivät tähän muottiin kuulu, voidaan sinne väkivaltaisesti pakottaa. [Sari Tanus: Mistä maailmasta te puhutte? — Päivi Räsänen: Pakottaminen? Ketkä ovat pakottaneet?]

Ajatus siitä, että muilla olisi oikeus määritellä ja pakottaa toisen sukupuoli-identiteettiä tai seksuaalista suuntautumista, on väkivaltainen ja mielivaltainen. Ensinnäkään kenenkään seksuaalisuutta tai sukupuoli-identiteettiä ei pidä mutta ei myöskään pidä voida muiden toimesta niin kutsutusti eheyttää. Tätä niin kutsuttua eheyttämistä tosiaan tapahtuu vain sateenkaari-ihmisiä kohtaan.

Esimerkiksi Suomen Psykiatriyhdistys on todennut, ettei seksuaalinen suuntautuminen tai sukupuoli-identiteetti ole tällaisilla niin kutsutuilla hoidoilla muokattavissa. Lainaus jatkuu vielä: ”Ehetysterapioille altistuminen on mielenterveydelle haitallista ja kärsimys-

tä aiheuttavaa.” No, koska nämä eheytyshoidot liittyvät usein uskonnollisuuteen, on hyvä, että esimerkiksi Suomen evankelis-luterilainen kirkko selkeästi tuomitsee nämä eheytyshoidot. Kirkko on todennut: ”Eheytyshoidot ovat hengellistä väkivaltaa” ja ”Ihmisoikeudet eivät ole mielipiteen asia”.

Sen lisäksi, että tällaiset eheytyshoidot ovat väärin, ne ovat myös perustuslaissa ja kansainvälisissä sopimuksissa turvattujen ihmisoikeuksien vastaisia. Tämä aloite tosiaan esittää, että tällaiset hoidot kriminalisoidaan. Itse kannatan tätä lämpimästi ja ajattelen, että on oikeastaan ihme, ettei näitä ole vielä Suomessa kriminalisoitu. Sanon myös oman puolueeni, vasemmiston, puolesta, että myös vasemmistoliitto kannattaa eheytyshoitojen kieltämistä. Meidän lähtökohtamme on se, että vapaassa ja tasa-arvoa edistävässä maassa jokaisen oikeus olla oma itsensä toteutuu ja sitä kunnioitetaan.

Valitettavasti samaan aikaan meillä on paljon työtä seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen aseman ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi, kuten me olemme täällä tänään kuulleet. Siksi tätä tasa-arvoa edistävää työtä on yhä edelleen jatkettava. Mielestäni meidän puolueemme varapuheenjohtaja Minna Minkkinen on kirjoittanut eheytyshoidoista hyvin. Kun näiden kriminalisoinnista olemme aiemminkin vaatineet, hän on kirjoittanut näin: ”Eheytyshoidot lähtevät ajatuksesta, että seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvissa ihmisissä olisi jotakin rikki. Ongelma ei kuitenkaan ole ihmisten rikkinaisyys, heissä ei ole mitään korjattavaa. Ongelma on Suomessa esiintyvä homo- ja transfobia, ja se on korjattavissa.”

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitos. — Edustaja Holopainen, Mari, olkaa hyvä.

19.39 Mari Holopainen vihr: Kiitos, arvoisa puhemies! Kiitos aloitteentekijöille. Vihreät jakavat aloitteen tavoitteen kieltää hoidot, jotka tähtäävät seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen niin sanottuun eheyttämiseen. Jokainen ihminen on arvokas sellaisena kuin hän on. Eheytyshoidoilla on myöskin erittäin haitallisia, vakavia vaikutuksia lapsen ja nuoren mielenterveyteen ja myöskin aikuisten poissulkemiseen esimerkiksi yhteisöstä, joka liittyy usein uskontoon.

Täällä on kuultu aika erikoisia puheenvuoroja siitä, että uskonnon nimissä voisi tehdä melkein minkälaista tahansa ikään kuin hoidoksi määriteltävää ja sen puitteissa toimivaa vääryyttä ihmisille, suoraan sanottuna. [Sari Tanuksen välihuuto] Tämä liittyy siihen laajempaan keskusteluun myös siitä, minkälaisia hoitoja ihmisille voidaan tehdä, ja on myöskin paljon keskustelua siitä, että meidän pitäisi kieltää erilaiset uskomushoidot selkeämmin tässä yhteiskunnassa. [Sari Tanus: Se on eri asia!] — Tämä ei ole eri asia, koska nyt täällä ovat eräät edustajat perustelleet paljonkin sitä, että tämän uskonnon nimissä voitaisiin tehdä oikeastaan ihan mitä vain, ja se ei pidä paikkaansa. — Tämä ei ole uskonnonvapaus vaan tämä on ihmisoikeuskysymys, ja minun mielestäni on erittäin haitallista ajatella, että tässä yhteiskunnassa voitaisiin sallia ikään kuin mikä tahansa hoito, jos joku nyt vain perustelee sitä esimerkiksi uskonnolla tai millä tahansa muulla uskomuksella. — Olisi tärkeätä käydä tämä keskustelu laajasti siitä, minkälaisiin uskomushoitoihin voi ryhtyä tässä yhteiskunnassa, ja meillä on varmasti tarpeita rajoittaa tätä myös selkeämmin lainsäädännöllä. Ei ole myöskään minkäänlaista tieteellistä tutkimusta siitä, että tämmöisistä hoidoista olisi jotakin hyötyä tai että niillä voitaisiin muuttaa ihmisen seksuaali- tai sukupuoli-identiteettiä, eikä sellaiselle ole mitään tarvetta.

Pöytäkirja PTK 132/2021 vp

Vihreät toivovat, että tämä aloite etenee ja eduskunta suhtautuu myönteisesti tämän aloitteen tärkeisiin tavoitteisiin.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Laukkanen poissa, edustaja Hopsu poissa, edustaja Hyrkkö poissa, edustaja Holopainen, Hanna poissa. — Edustaja Tanus, olkaa hyvä.

19.42 Sari Tanus kd: Arvoisa puhemies! Täytyy aivan ensiksi sanoa, että hämmästelen kyllä täällä käytettyjä puheenvuoroja ja niitä kuvauksia kaiken näköisistä tilanteista ja toisaalta sitä, miten täällä sekoitetaan uskonnonharjoittamista ja uskomushoitoja ja kaikkea mahdollista. Kysyisinkin esimerkiksi vasemmiston, vihreiden edustajilta: Oletteko te todella pykälä pykälältä lukeeneet tämän aloitteen sisällön? Mitä kaikkea se tarkoittaisi, ja nimenomaan, kun on kyse suomalaisesta, länsimaisesta, demokraattisesta vapaasta yhteiskunnasta? Ja minä väitän, että te ette varmaan ole aivan joka pykälää lukeeneet sillä tavoin kuin se kuuluisi lukea. Suosittelen uudelleenlukemista.

Arvoisa puhemies! Halusin jatkaa edellistä puheenvuoroani tämän kansalaisaloitteen yhteyteen. Tämän toteutuessa häviäjiä olisivat ne, jotka tarvitsisivat tukea, mutta myös suomalainen vapaa yhteiskunta. Kansalaisaloitteessa asetetaan eriarvoiseen asemaan ne ihmiset, jotka kokevat tarvetta muutokseen seksuaalisessa suuntautumisessaan tai tarvetta muutokseen niissä tuntemuksissa tai kokemuksissa, joita heillä on seksuaalisuuden alueella. Ja mikäli muutos tapahtuisi homoseksuaalisuuden suuntaan, olisi tuen antaminen edelleen sallittua, mutta mikäli henkilö sen sijaan tavoittelisi muutosta heteroseksuaalisuuden suuntaan, voitaisiin terapeuttia tai sielunhoitajaa rangaista prosessissa tukemisesta. Tämä aloite jättäisi toteutuessaan yhden ryhmän ihmisiä eriarvoiseen asemaan sen suhteen, ettei heillä olisi mahdollisuutta keskustella asiasta tai saada esimerkiksi sielunhoidollista tukea prosessiinsa. Käytännössä niin terapeutit kuin sielunhoitajat joutuisivat kieltäytymään tukemasta prosessia, jossa asiakkaan seksuaalisen suuntautumisen muutos tapahtuisi nimenomaan heteroseksuaalisuuden suuntaan. Ja niin kuin tässä aiemmassa puheenvuorossa nostin esiin, tämä siitäkin huolimatta, että aikuinen ihminen itse omasta vapaasta tahdostaan haluaisi käydä keskusteluja ja lähteä ehkä johonkin prosessiin mukaan.

Jos keskustelu ja tuki olisi rangaistavaa, ei terapeutti ottaisi sitä riskiä, että henkilö onkin esimerkiksi soluttautuva toimittaja, joka haluaa paljastaa niin sanotusti väärin toimivia. Tällaisesta toiminnastahan saatiin jo vajaa kymmenen vuotta sitten esimerkki, kun Helsingin Sanomien toimittaja soluttautui erään järjestön leirille paljastaakseen niin sanottuja eheytymiseen liittyviä tekniikoita. Hän ei tosin löytänyt niitä vaan totesi toiminnan vaarattomaksi. Eniten tilanteessa siis kuitenkin kärsisi se ihminen, joka on ahdistunut ja haluaisi tilanteeseensa tukea. Sitä ei tämän aloitteen mukaisen lainsäädäntömuutoksen jälkeen olisi mahdollista saada. Täytyy kyllä sanoa, että näin terveydenhuollon ammattilaisena tai jos vaikka ajattelee jotakin läheistä, lähimmäistä, ei tämän tyyppistä keskusteluapua tai muutoin vertaistukea, ryhmiä, joissa keskustellaan esimerkiksi elämän aikaisista tapahtumista, traumaista, ihmissuhteisiin liittyvistä ongelmista, enää voisi harjoittaa tämän kansalaisaloitteen mukaisen esityksen toteutumisen myötä.

Aloitteessa todetaan tiukoin sanakääntein, että lakimuutos ”sulkisi eheytyshoitoja tarjoavat toimijat yhteiskunnan eri palveluiden ja etujen ulkopuolelle”. Jatkossa esimerkiksi eheytyshoitoja tarjoava yhdistys, mitä ikinä näillä eheytyshoidoilla sitten tässä tarkoitetaan, voisi olla mahdollista julistaa lakkautetuksi. On uskomatonta, että tällä vuositu-

hannella ja tällä vuosikymmenellä todellakin halutaan lainsäädäntöä viedä siihen suuntaan ja ajetaan näin räikeästi yhdistysten toimintavapauksien kaventamista. Erityisen häkellyttävää se on, kun tavoite ei kohdistu kaikkiin seksuaalisen suuntautumisen muutosprosesseissa tukea antaviin toimijoihin vaan yhteen, toisaalta vaikeasti määriteltävään sektoriin.

Arvoisa puhemies! Tälle tielle ei Suomen tule lähteä. Tietysti olisi hyvä, että jos aloitteen tekijöillä on ollut jokin tai joitakin tiettyjä yhdistyksiä mielessä — niin kuin täällä tuli esimerkiksi edustaja Suomelan puheenvuorossa esiin — niin olisi tärkeää, että he sanoisivat sen ääneen, mistä yhdistyksestä tai tilanteesta on kyse, niin voisimme näiden yhdistysten toimintaan tutustua ja niitä arvioida.

Arvoisa puhemies! Tieteellisestä näytöstä tässä kansalaisaloitteessa myös muutama sana. Kysymystä tällaisten muutosprosessien tuen vaikuttavuudesta tai vahingollisuudesta ei todellakaan ratkaista yksittäisillä tarinoilla. Vastausta ei myöskään anna yksittäinen tutkimus, vaan tarvitaan niin sanottua metatutkimusta, jossa kootaan kaikki vertaisarvioituissa tiedejulkaisuissa ilmestyneet, samaa aihepiiriä koskevat tutkimukset, jotka täyttävät tutkimuksilta vaadittavat kriteerit. Ainoa tällainen tutkimus on Amerikan psykologisen yhdistyksen julkaisema tutkimus, jossa tehtiin meta-analyysi 83 tutkimuksesta, jotka ovat raportoineet homoseksuaalisuuden muutosyrityksistä tieteellisissä vertaisarvioituissa julkaisuissa. Työryhmän raportti ei tukenut väitettä, jonka mukaan homoseksuaalisuuden muutoshoidon olisi tehokasta, joskaan se ei myöskään todennut riittävää näyttöä sen tehosta. Siispä tieteellisestä näkökulmasta on aivan yhtä heikot perusteet sanoa, ettei muutoshoidoista voisi olla hyötyä, kuin sanoa, että ne olisivat tehokkaita.

Pitkittäistutkimuksia aiheesta on myös hyvin vähän. Stanton ja Yarhouse julkaisivat vuosia sitten seurantatutkimuksen sadasta seksuaalisuuden muutosta yrittäneestä — nimenomaan 6—7 vuoden seurannan mittainen tutkimus — ja siinä todettiin, että muutosta tapahtuu, joskaan ei kaikille. Osa tutkituista koki tilastollisesti merkittävää muutosta, ja kaksi psyykkisen ahdistuksen indikaattoria osoitti, että hyvinvointi lisääntyi tutkimuksen aikana. Oli myös niitä, joita tällainen työskentely ei hyödyttänyt, [Puhemies koputtaa] mutta se ei tarkoita, että mahdollisuus siihen pitäisi toisilta viedä pois.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Räsänen, olkaa hyvä.

19.49 Päivi Räsänen kd: Arvoisa herra puhemies! Haluan kiinnittää eduskunnan huomiota siihen, että tämä aloite on kansainvälisen sateenkaariliikkeen agendalla eli tämä ei ole pelkästään kansallinen aloite, vaan aivan vastaavaa aloitetta on kopioitu eri maissa ilman, että tähän kansalliseen tilanteeseen edes oltaisiin paneuduttu. Edelleenkin tässä salissa eikä tässä aloitteessa ole kerrottu, missä tällaista kiellettävää eheytyshoitoa tai terapiaa annettaisiin. Haluan kiinnittää huomiota siihen, että tämä kriminalisointi tässä on kyllä hyvin epätarkkaa, koska tässähän puhutaan siitä, että näillä hoidoilla tai terapioilla tarkoitetaan seksuaalisen suuntautumisen tai sukupuoli-identiteetin muuttamiseen tähtääviä hoitomuotoja, jotka siis haluttaisiin kieltää. Ei ole kysymys pelkästään siitä, että homoseksuaalisuuden kohdalla haettaisiin muutosta kohti heteroseksuaalisuutta, vaan meillä on olemassa muitakin sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjä.

Kiinnitän esimerkiksi huomiota siihen, että Sexpo-säätiö puhuu lapsikohteisesta seksuaalisuudesta, mikä tarkoittaa seksuaalista kiinnostusta esimuurrosikäisiä lapsia kohtaan. Onko kukaan kieltämässä terapiaa, joka kohdistuu tällaiseen henkilöön, joka hakisi omaan sukupuoli-identiteettiinsä joko sielunhoidollista tukea tai terapiatukea? Olisi todella jul-

Pöytäkirja PTK 132/2021 vp

maa ja myös lasten kannalta vahingollista, jos kiellettäisiin näiden ihmisten auttaminen ja tukeminen, jotka hakevat muutosta siihen omaan seksuaaliseen suuntautumiseensa.

Totean vielä sen, että esimerkiksi täällä Sexpo-säätiön sivuilla, jossa kerrotaan tästä lapsikohteisesta seksuaalisuudesta, nimenomaan todetaan, että tässä on kysymys sukupuoli-identiteetistä tai seksuaalisesta identiteetistä, joka ei ole vielä rikos, vaan kyseessä on se ihmisen oma kokemus. Sen takia tämä kriminalisointi kaikissa tilanteissa — halusin vain nostaa tämän esimerkiksi siitä, että mielestäni tämä kansalaisaloite on sellainen, jota ei ole loppuun saakka harkittu. Todella toivon, että eduskunta ei lähde tätä viemään tässä muodossa läpi.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Mäkelä, olkaa hyvä.

19.53 Jani Mäkelä ps: Arvoisa puhemies! Olen nyt tässä muutaman tunnin ajan koettanut seurata keskustelua näistä kahdesta kansalaisaloitteesta ja oppia siitä keskustelusta jostain, ja täytyy sanoa, että kyllä se suuri oppimiskokemus on nyt jäänyt tulematta.

Eli ensimmäisenä meillä on käsittelyssä kansalaisaloite, jossa esitetään, että alaikäinen voisi vaihtaa ilmoitusluontoisesti juridisen sukupuolensa jopa ilman vanhempiensa suostumusta jonkun ulkopuolisen henkilön avustamana tai hänen kauttansa. Tällainen esitys on tuotu Suomen eduskuntaan ihan vakavissaan keskusteltavaksi — uskomatonta.

Nyt käydään keskustelua siitä, että kriminalisoitaisiin jotakin, jota ei ole alkuunkaan määritelty, mitä itse asiassa kriminalisoidaan, eli luotaisiin taas uusi ajatusrikos Suomen lakiin. Eikö meillä ole jo tarpeeksi epäselvä määritelmä siitä, mitä on kiihottaminen kansanryhmää vastaan tai mitä on uskonrauhan häirintä? Luotaisiin lisää tällaisia ajatusrikoksia, joita voidaan tulkita sen jälkeen aivan miten halutaan.

Täällä on esitetty hyviä kysymyksiä: kristillisdemokraattien puheenvuoroissa on kysytty, kuinka voi olla, että tämä lainsäädäntö koskisi vain yhtä seksuaalista suuntautumista, niin että ihminen, edes täysi-ikäinen ja täysivaltainen ihminen, ei saisi yrittää muutosta siitä seksuaalisesta suuntautumisestaan mutta se koskee vain joitakin seksuaalisia suuntautumis- ja toisia ei. Tähän ei ole käsitykseni mukaan tässä keskustelussa kukaan tämän aloitteen puolustajista vastannut millään tavalla. Jotenkin minusta tuntuu, että jos lähdetään kopiaimaan jotain Amerikasta, niin se kannattaisi edes kopioida kunnolla — ymmärrettäisiin edes, mitä siinä esitetään, eikä otettaisi huonoina käännöksinä niitä asioita tänne Suomen eduskuntaan keskusteltavaksi.

Ala-arvoinen esitys. [Päivi Räsänen: Niinpä!]

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitos. — Edustaja Tanus, olkaa hyvä.

19.54 Sari Tanus kd: Arvoisa puhemies! Tässä aloitteessa todellakin on ensimmäisenä ongelmana määritelmän epämääräisyys. Mitä oltaisiin kieltämässä — eikä vain kieltämässä vaan kriminalisoimassa? Onko se esimerkiksi keskustelun yhteydessä tehtyjä kysymyksiä, suosituksia, kehotuksia, jotakin uskonnon harjoittamiseen liittyvää sielunhoitoa tai rukousta, vertaistuen käytyjä elämäkokemuksia ja niin edelleen? Skaala on erittäin laaja. Sen lisäksi, jos katsomme tarkkaan näitä kansalaisaloitteitten pykäläiä, se tarkoittaisi yksilönvapauden rajoittamista, se tarkoittaisi uskonnonvapauden ja sananvapauden rajoittamista, mutta ei pelkästään sitä, vaan myöskään potilaslähtöistä, asiakaskeskeistä lähesty-

Pöytäkirja PTK 132/2021 vp

mistapaa mielenterveyspalveluissa ei voitaisi enää vapaasti toteuttaa, ei edes siinä tapauksessa, kun henkilö itse sitä haluaa.

On käsittämätöntä — niin kuin edustaja Räsänen toi esille, että tämä on kansainvälisen sateenkaariyhteisön masinoimaa — että tuntuu, että he haluaisivat määritellä ihmisille, mitä ihmisten pitäisi haluta. Kyllä kai tämän päivän Suomessa jokaisella ihmisellä pitäisi olla oma vapaus, mahdollisuus harkita asioita omaan elämäänsä liittyen, eikä niin, että joku yhteisö määrittelee, kuinka pitäisi kokea ja kuinka pitäisi toimia. Kriminalisoinnin sijaan tulisi lisätä vuoropuhelua mielenterveyden ammattilaisten ja näiden eri järjestöjen ja myös uskonnollisten yhdyskuntien välillä tarvittaessa, ja samoin tätä syvällisempää vuoropuhelua pitäisi käydä niiden kanssa, jotka ovat kokeneet tulleen näissä asioissa väärin kohdelluiksi. Se olisi se kehittämisen tie — eikä kieltämisen ja kriminalisoinnin tie.

Ja sitten vielä: Jos me ajatellaan, että tämä ei todellakaan koske vain seksuaalivähemmistöjä vaan myös sukupuoli-identiteetissään vähemmistöihin kuuluvia, aivan niin kuin edustaja Räsänen nosti esiin, niin sukupuolenkorjaushoitoa voidaan tarjota ihmisille, joiden biologiassa ja anatomiaa ei ole mitään vikaa mutta jotka kokevat olevansa väärän sukupuolen kehossa, mutta sitä vastoin muutokseen tähtäävää apua ei saisi henkilö, joka on kiinnostunut samasta sukupuolesta mutta ei itse koe, että se on hänen todellinen minänsä, ja haluaisi siihen muutosta. Onhan tämä nyt, että tavallaan eheytyshoidot veitsellä, sukupuolenkorjausleikkaukset ja niin edelleen, hyväksytään mutta tietty apu, tuki puhumalla, esimerkiksi psykoterapia tai sielunhoito, keskustelut, [Puhemies koputtaa] kriminalisoitaisiin.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

11. Lakialoite laiksi tuloverolain 125 §:n muuttamisesta

Lakialoite LA 32/2021 vp Ville Tavio ps

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 11. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Keskustelu, edustaja Tavio, olkaa hyvä, esittelypuheenvuoro.

Keskustelu

19.58 **Ville Tavio ps** (esittelypuheenvuoro): Herra puhemies! Perusuomalaisen eduskuntaryhmän lakialoitteessa esitetään työn verotuksen keventämistä. Työn verotuksen keventämistä esitetään nostamalla työtulovähennyksen enimmäismäärää ja kasvattamalla vähentämisprosenttia. Tämä on yksi hyvin mahdollisena ja hyvänä pidetty tapa, jolla voitaisiin kannustaa tekemään töitä. Tämä on perusuomalainen työllisyystoimi. Se lisää työntekijöiden ostokykyä ja lisää kannustinta tehdä töitä. Kyse on siis kannustinloukun lieventämi-

Pöytäkirja PTK 132/2021 vp

sestä. Työn verotuksen keventäminen pienentää näitä kannustinloukkuja, jolloin se siis kannustaa töihin, nostaa suomalaisten työllisyyttä.

Tässä on juridisesti kyse siitä, että ansiotulosta valtiolle suoritettavasta tuloverosta vähennetään tällainen työtulovähennys. Siltä osin kuin vähennys ylittää ansiotulosta valtiolle suoritettavan tuloveron määrän, se tehdään kunnallisverosta, sairausvakuutuksen sairaanhoitomaksusta ja kirkollisverosta. Vähennys lasketaan veronalaisten palkkatulojen, muusta toiselle suoritetusta työstä, tehtävästä tai palveluksesta saatujen ansiotulojen, ansiotulona pidettävien käyttökorvausten, ansiotulona verotettavan osingon, jaettavan yritystulon ansiotulo-osuuden sekä yhtymän osakkaan elinkeinotoiminnan tai maatalouden ansiotulo-osuuden perusteella.

Työtulovähennys on nykyään 12,7 prosenttia edellä tarkoitettujen tulojen 2 500 euroa ylittävältä osalta. Vähennyksen enimmäismäärä on rajattu 1 840 euroon. Verovelvollisen puhtaan ansiotulon ylittäessä 33 000 euroa vähennyksen määrä pienenee 1,89 prosentilla puhtaan ansiotulon 33 000 euroa ylittävältä osalta.

Lakialoitteessa esitetään, että jatkossa vähennys on 13 prosenttia tulojen 2 500 euroa ylittävältä osalta. Vähennyksen uusi enimmäismäärä olisi 2 012 euroa. Verovelvollisen puhtaan ansiotulon ylittäessä 33 000 euroa vähennyksen määrä pienentyisi 2,03 prosentilla puhtaan ansiotulon 33 000 euron ylittävältä osalta.

Tämä käsiteltävä aloite liittyy suoraan myös perussuomalaisten tekemään talousarvioaloitteeseen työtuloveron keventämisestä.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Mäkelä, olkaa hyvä.

20.01 Jani Mäkelä ps: Arvoisa puhemies! Tuoreissa Ylen kansanedustajille tekemissä kyselyissä aivan valtava enemmistö eduskunnasta kannatti työn verotuksen alentamista. Nähtäväksi jää, kannattavatko he loppujen lopuksi sitä verotuksen alentamista, kun todellisuudessa sitä kannatusta mitataan täällä eduskunnan käsittelyssä tämän perussuomalaisten tekemän aloitteen myötä.

Perussuomalaisten linja on selvä: kaikki työ on arvokasta, kaikki työ täytyy olla kannattavaa ottaa vastaan, ja verot ovat aina pois työn kannattavuudesta ja sitä kautta myös välillisesti verokertymästä. Eli kun ihminen maksaa veroa, niin sillä maksetulla verolla hän ei pysty ostamaan mitään, ei pysty suuntaamaan sitä rahaa kotimaiseen kulutukseen eikä se sitä kautta kerrytä myöskään muiden työtä vaan siirtyy verotuksen kautta tulonsiirtoina toisarvoisiin kohteisiin, jopa ulkomaille. Tämä ei missään tapauksessa ole kannatettavaa.

Huonoin vero on kantamaton vero. Ja jos joku ei ole töissä sen takia, että työn tekeminen ei kannata, niin se työttömyyskorvauksen maksaminen on aina verovaroista pois. Tässä pitäisi uudistaa ajattelumallia siinä mielessä, että nykyään keskustelu on monesti sen luonteista, että veronkevennys olisi jonkun antamista ja jonkun etuuden leikkaaminen olisi pois ottamista, kun todellisuudessa asia on niin, että veronkevennys tarkoittaa, että otetaan joltakin vähemmän pois hänen omaa rahaansa verotuksen kautta, ja leikkaaminen tulonsiirroissa taas tarkoittaa, että jollekin annetaan vähemmän joltain toiselta pois kerättyä rahaa. Tämä olisi oikea ajattelumalli.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin valtiovarainvaliokuntaan.

Pöytäkirja PTK 132/2021 vp

12. Lakialoite laiksi sosiaalihuoltolain 12 a §:n kumoamisesta

Lakialoite LA 33/2021 vp Ville Tavio ps

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 12. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Avaan keskustelun. Esittelypuheenvuoro, edustaja Tavio, olkaa hyvä.

Keskustelu

20.03 **Ville Tavio ps** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kansainvälistä suojelua hakevista henkilöistä noin 40 prosenttia on vuodesta 2015 lukien saanut kielteisen päätöksen. Osa kielteisen päätöksen saaneista ei kuitenkaan poistu maasta vaan jää oleskelemaan Suomeen laittomasti. Näille henkilöille voidaan antaa kunnissa kiireellistä sosiaalipalvelua ja terveydenhoitoa. Perussuomalaiset katsovat, että ei ole kansallisen etumme mukaisinta, jos yhteisistä varoista annetaan palvelua, jonka saajia ei kunnolla tunneta ja jonka saajat oleskelevat maassamme luvatta. Suomalaisen veronmaksajien tehtävä ei ole kustantaa laittomasti maassa olevien palveluita, vaan kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneet tulisi poistaa maasta viipymättä kielteisen päätöksen jälkeen, ja maasta poistamisen toteuttamisen varmistamiseksi heidät tulisi ottaa säilöön sen sijaan, että heidät päästetään liikkumaan vapaasti maassamme, potentiaalisesti vaarantamaan kansallisen turvallisuuden ja käyttämään veronmaksajien tarjoamia palveluita.

Useat infektioyksiköiden lääkärit ja muut aiheesta tuntevat tahot ovat esittäneet huolen, että ilmaishoito on vetovoimatekijä niistä maista, joissa hoidon saaminen ilmaiseksi tai kohtuuhintaan ei ole mahdollista. Kolme vuotta sitten tutkittiin, että enemmistö suomalaisista ei kannata laittomasti maassa oleville tarjottavia maksuttomia sosiaali- ja terveyspalveluita eikä lääkkeitä. Tämä kävi ilmi perussuomalaisten teettämästä kyselytutkimuksesta. Täysin samaa mieltä tai jokseenkin samaa mieltä perussuomalaisten linjan kanssa oli 63 prosenttia vastaajista.

Sosiaalihuoltolain 12 a §:ssä säädetään korvaus kansainvälistä suojelua koskevaan hakemukseen kielteisen päätöksen saaneelle henkilölle kiireellisessä tapauksessa annetusta sosiaalipalvelusta. Pykälän nojalla Kansaneläkelaitos korvaa valtion varoista kunnalle ja kuntayhtymälle aiheutuneet kustannukset, kun kansainvälistä suojelua hakeneelle ulkomaalaiselle, jonka vastaanottopalvelut ovat lakanneet, on kiireellisessä tapauksessa annettu ruokaa tai lääkkeitä tai tilapäistä asumispalvelua. Perussuomalaisten eduskuntaryhmän lakialoitteessa esitetään, että kyseinen sosiaalihuoltolain 12 a § kumotaan.

Tämä aloite liittyy tekemäämme talousarvioaloitteeseen laittomasti maassa oleskelevien sosiaalihuollon kustannuksiin ehdotetun määrärahan vähentämisestä, ja tämä lakialoite on kulkemassa sen talousarvioaloitteen rinnalla.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Mäkelä, olkaa hyvä.

Pöytäkirja PTK 132/2021 vp

20.05 Jani Mäkelä ps: Arvoisa puhemies! Meidän täytyy ymmärtää se, että suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan verovarjoilla kustantamat palvelut ja terveydentila, joka tässä maassa ihmisillä on, ovat aivan toista luokkaa kuin valtavassa osassa muuta maailmaa. Ei tarvitse mennä kovinkaan kauas tuohon rajan taakse, vaikka Venäjälle, kun tuberkuloosi on jo varsin yleinen sairaus erityisesti vankien ja muiden yhteiskunnan laitapuolen kulki-joiden joukossa. Jos joku tulee Suomeen tuberkuloositartunnan saaneena, sen hoitaminen tulee maksamaan satojatuhansia per henkilö. Tällaisia konkreettisia esimerkkejä voi olla tämän järjestelmän väärinkäytöstä, jos meillä on periaatteessa avoin piikki siihen, että ilman oleskeluoikeutta maassa oleva saisi lääkärin hoitoa suomalaisten sosiaalipalveluiden kautta.

Ilman oleskeluoikeutta Suomessa olevan tulee poistua maasta, ei elää täällä minkäänlaisen sosiaaliturvan varassa. Kaikki muu vesittää turvapaikkajärjestelmän ja kansainvälisen suojelun koko uskottavuuden. Jos kerran tänne voi jäädä ilman oleskeluoikeutta, mitä sillä järjestelmällä silloin on merkitystä? Tämän rahan pois vieminen olisi moraalinen viesti siitä, että tämä ei ole hyväksyttävää. Ei voi olla luonnollinen ja normaali tilanne, että täällä oleskellaan. Sitten löytyy aina jostain piikki, josta se hoito maksetaan.

Tässä on myöskin tällainen ajankohtainen vetovoimatekijä tämän päivän hybridisodan käynnin tilanteeseen. Elikkä siinä on taas ihmissalakuljettajille uusi argumentti, miksi kannattaa lähteä EU-alueelle ja miksi kannattaa pyrkiä Suomeen, että sen ohella, että täällä pääsee turvapaikkaprosessiin, niin jopa kielteisen päätöksen turvapaikkaprosessista saaneena, niin ettei sinua voida poistaa maasta, olet oikeutettu sosiaaliturvaan ja terveydenhoitoon periaatteessa loputtomiin, kunnes sinut voidaan poistaa maasta. Ei näin voi olla. Tällaista vetovoimatekijää meillä ei ole varaa antaa.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Tavio, olkaa hyvä.

20.07 Ville Tavio ps: Arvoisa puhemies! Pidän hyvänä, että edustaja Mäkelä otti tämän aloitteen tarkoituksen pohdintaan myös tässä ajankohtaiskontekstissa, koska kun seuraava Afrikan ja muslimimaiden asukkaista koostuva siirtolaistulva kohdistuu Eurooppaan ja kun tiedetään, että siinä Suomi on herkästi myös sitten kohdemaana, niin nimenomaan itse tämä kohdemaan valinta pohjautuu aika pitkälti siihen, minkälaisia etuuksia kukin yhteiskunta tarjoaa eli mikä on niiden yhteiskuntien houkuttelevuus siinä turvapaikkashoppailussa.

Tosiaan rajavalvonta on vain yksi elementti, jolla voidaan ajatella, että tätä turvapaikanhakuhalukkuutta tai halukkuutta valita juuri Suomi turvapaikkakohdemaaksi kontrolloidaan, mutta tämä Suomen tarjoama sosiaaliturvan taso on tietysti aivan keskeinen. Ja nyt kun on kyse laittomasti maassa olevien saamista palveluista, niin sillä nyt ainakin on suora yhteys siihen, kuinka halukkaita täällä ollaan vapaaehtoiseen paluuseen, kun on saatu se kielteinen päätös, jonka kuitenkin suuri osa saa. Tiedämme, että suurin osa lähtijöistä lähtee sitten vapaaehtoisen paluun kautta, koska nämä pakkopalautukset eivät kaikkiin maihin oikein ole onnistuneet syystä sun toisesta.

Tämä laittomasti maassa olevien palvelu veronmaksajien kustannuksella on tosiaan yksi tällainen vetovoimatekijä, mutta se on myös sellainen oikeudenmukaisuuskysymys, tuleeko Suomen olla ikään kuin jopa meidän järjestelmäämme väärin käyttämään pyrkivien ihmisten sosiaalitoimisto ja turvanantaja. Tämän osalta toki on minun mielestäni pohdittava myös laajemmassa mittapuussa, missä määrin tulee antaa ne sosiaaliturvapalvelut kansa-

Pöytäkirja PTK 132/2021 vp

laisille vaiko tuleeko ne antaa tosiaan jokaiselle, ja millaisia lakimuutoksia Suomessa oikeastaan tarvittaisikaan. [Eva Biaudet: Perustuslain muutos!] — Kuten tuossa edustaja Biaudet välihuudolla sanoi hyvin, niin perustuslain muutos olisi todellakin siinä osaltaan hyvä ja nimenomaan paluu vanhempaan, aiempaan perustuslakiin, koska silloin, kun sitä nykyistä perustuslakia tältä osin muokattiin tuossa muistaakseni 90-luvulla, niin monilta oli jäänyt ikään kuin ehkä vähän huomiottakin, että tämä uusi perustuslaki voisi laajentaa myös laittomasti maassa olevien oikeuksia veronmaksajien kannalta aika kohtuuttomiksi. Mutta nyt kuitenkin [Puhemies koputtaa] tämä esitetty muutos ei tietenkään vaadi perustuslain muutosta, [Puhemies: Kiitoksia!] vaan se olisi paluuta siihen aiempaan tilanteeseen. Eli sen osalta tämä voitaisiin toki toteuttaa ihan ilman perustuslain muutosta, [Puhemies: Kiitoksia, aika!] ja näin perussuomalaiset ovat täällä esittäneet koko ryhmänä.

Tahdon kiittää nyt kaikkia tähän keskusteluun osallistuneita ja myös edustaja Biaudet'ta tuosta terävästä välihuudosta.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

13. Seuraava täysistunto

Eduskunnan seuraava täysistunto on perjantaina 12.11.2021 klo 13.00. Täysistunto lopetettiin klo 20.16.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Timo Tuovinen